

Korupce a její vliv na politickou kulturu

Bc. Jana Češková

Diplomová práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jana ČEŠKOVÁ**
Osobní číslo: **H128098**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Korupce a její vliv na politickou kulturu**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce. S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na vymezení základních pojmů, průvodních jevů a následků, které se dotýkají zadaného tématu,
- na korupci a politickou kulturu v podmínkách ČR,
- na možnosti nápravy v kontextu se sociální pedagogikou.

Součástí práce bude empirické šetření zaměřené na korupci a politickou kulturu v podmínkách ČR.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DOČEKALOVÁ, P., ŠVEC, K. a kol.: Úvod do politologie. 1.vyd. Praha: Grada Publishing 2010, s.263. ISBN 978-80-247-2940-4

KOHOUT, P.: Boj proti korupci. 1. upr. Vyd. Praha: Úřad vlády České republiky; Národní ekonomická rada vlády (NERV) 2011, s.125. ISBN 978-80-7440-053-7

SKOVAJSA, M.: Politická kultura. Vyd. 1. Praha: Karolinum 2006, s.207. ISBN 80-246-1136-8

SMITH, Michael L.: Vnímání a realita korupce v České republice. 1.vyd. Praha: Institut pro sociální a ekonomické analýzy 2008, s.115. ISBN 978-80-903316-4-8

Štíčka, M. a kol.: Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě. Vydání neuvedeno. Praha: Transparency International 2008, s.212. ISBN 978-80-87123-04-1

Transparency International: Transparentní procesy v politickém rozhodování. Vydání neuvedeno. Praha: Transparency International 2006, s.236. ISBN 80-903032-7-7

VODIČKA, K. CABADA, L.: Politický systém České republiky. 3.vyd. Praha: Portál 2011, s.486. ISBN 978-80-7367-893-7

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Mgr. Zdeněk Šigut, Ph.D.

Skupina managementu a ekonomiky

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2012

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2014

V Brně dne 30. listopadu 2012.

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.

vedoucí ústavu

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

JANA ČEŠKOVÁ

Jméno, příjmení studenta

V Brně 1. 3. 2014

Češková

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídnou k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Abstrakt česky

Práce bude rozdělena na část teoretickou a empirickou. Teoretická část se bude zabývat definicí korupce, její historií, příčinami vzniku, politickým systémem ČR, bojem proti korupci. V závěru teoretické části bude nastíněna možná prevence a potlačování korupce.

V empirické části bude provedena kvalitativní analýza trestního zákona v souvislosti s korupcí a na základě výsledku bude zpracován výzkum kvantitativní metodou ve formě dotazníku, a to z pohledu veřejného mínění.

.

Klíčová slova:

Korupce, politická kultura, hodnotový žebříček, masová média, rizikové chování, lidská komunikace, veřejné mínění.

ABSTRACT

Abstrakt ve světovém jazyce

The work will be divided into theoretical and empirical part. The theoretical part will deal with the definition of corruption, its history, causes, political system of the Czech Republic, the fight against corruption. At the end of the theoretical part will be outlined the possible prevention and suppression of corruption. In the empirical part will be done the qualitative analysis of criminal law in connection with corruption and the result will be processed research.

Keywords:

Corruption, political culture, value system, mass media, risky behavior, interpersonal communication, public opinion.

Poděkování

Děkuji panu **PhDr. Mgr. Zdeňkovi Šigutovi, Ph.D.** za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 CHARAKTERISTIKA KORUPCE	12
1.1 DEFINICE KORUPCE	12
1.2 HISTORIE KORUPCE	13
1.3 TEORETICKÉ ZKOUMÁNÍ KORUPCE	13
2 KORUPCE JAKO PROTISPOLEČENSKÝ JEV	18
2.1 PŘÍČINY VZNIKU KORUPCE	18
2.2 KORUPČNÍ RIZIKA VE STÁTNÍ A VEŘEJNÉ SPRÁVĚ	20
2.3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ KORUPCI	21
2.4 VLIV MASMÉDIÍ NA SPOLEČENSKÉ VNÍMÁNÍ KORUPCE	22
3 POLITICKÝ SYSTÉM ČESKÉ REPUBLIKY	24
3.1 ZÁKLADNÍ PRINCIPY POLITICKÉHO SYSTÉMU	25
3.2 POLITICKÉ STRANY.....	26
3.3 POLITICKÁ KULTURA	27
4 VLÁDNÍ PROGRAM BOJE PROTI KORUPCI	31
4.1 PROTIKORUPČNÍ PROHLÁŠENÍ VLÁDY.....	33
4.2 VNÍMÁNÍ KORUPCE.....	34
4.3 ODBOR PRO KOORDINACI BOJE S KORUPCÍ.....	35
4.4 VZDĚLÁVÁNÍ MLÁDEŽE.....	36
5 VZTAH KORUPCE A POLITICKÉ KULTURY	37
5.1 KORUPCE JAKO FILOSOFICKÝ PROBLÉM	40
5.2 POLITICKÁ KULTURA A ROLE ELIT	41
5.3 KORUPCE VERSUS LOBBISMUS	42
5.4 KORUPČNÍ KRIMINALITA	43
6 PREVENCE A POTLAČOVÁNÍ KORUPCE	46
6.1 TRANSPARENTNÍ PŘÍSTUP - VEŘEJNÝ DOHLED	47
6.2 VYUŽITÍ SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY V OBLASTI PREVENCE A POTLAČOVÁNÍ KORUPCE	47
II PRAKTICKÁ ČÁST	50
7 TÉMA A ZAMĚŘENÍ VÝZKUMU	51
7.1 CÍLE A METODA VÝZKUMU	51
7.2 ANALÝZA ZÁKONA Č. 40/2009 SB.	52
7.3 STANOVENÍ HYPOTÉZ PRO DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	53
8 VÝSLEDKY A VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	54
8.1 METODA DOTAZNÍKU	54
8.2 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	98
ZÁVĚR	101
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	103
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	107

SEZNAM OBRÁZKŮ	108
SEZNAM TABULEK.....	110
SEZNAM PŘÍLOH.....	112

ÚVOD

„Ti, kdo si stěžují, že mezi dnešními lidmi bují zločinnost a další nectnosti nakonec zjistí, že příčinou je stejné chování těch, kdo jim vládnou.“

Machiavelli

Téma diplomové práce pod názvem „**Korupce a její vliv na politickou kulturu**“ bylo vybráno proto, neboť korupci vnímá velká část české společnosti jako jeden z nejzávažnějších problémů současnosti. Dennodenně se v médiích (a poslední dobou stále častěji) objevují nové a nové informace o korupčních skandálech či aférách našich politiků.

Korupce je projevem zjištěného chování, které je nepoctivé, porušuje platná pravidla, protože jí to dovolují chyby v rozhodovacím nebo řídicím procesu. Vyskytuje se v každé společnosti a do určité míry je přirozenou lidskou vlastností. Míra korupce závisí na jejím rozšíření, tolerování a institucionalizaci. Její vnímání je pak odrazem vyspělosti dané společnosti. Lze konstatovat, že tam, kde je korupce tolerována nebo dokonce podporována, je demokracie a občanská společnost méně vyspělá než v zemích, kde se korupce netoleruje.

Problém korupce se objevil již se vznikem prvních státních útvarů. S postupným vývojem státu se rozvíjely i zásady jejího fungování a vznikaly normy a s nimi i státní moc. Porušením těchto norem a jejich využíváním pro svůj vlastní prospěch bylo možné začít zneužívat státní moc k osobnímu obohacení. Je zajímavé, že korupce vznikala bez ohledu na kulturu, morálku, ekonomiku, sociální rozdíly, ve všech světadílech a v různých formách vlády. Aby mohla korupce vzniknout a rozvinout se, potřebuje k tomu instituce, které mají onu pravomoc rozhodovat o moci. Tato moc pak může být zneužívána, pokud nedojde k opatření zabraňující jejímu zneužívání a vytvoření morálních hodnot, které budou součástí společenských norem dané země.

Z pohledu dnešní doby lze rozdělit svět na země, v nichž plně funguje občanská společnost a politika je na takové úrovni, že korupce v ní buď neexistuje nebo není nijak tolerována, a na země, kde je korupce bohužel běžnou součástí života. Je považována za něco zcela samozřejmého. Jedná se o země s málo nebo nijak rozvinutou formou demokracie.

Jak z výše uvedeného vyplývá, téma diplomové práce je úzce spjato se sociální pedagogikou. Korupci lze totiž označit za dysfunkci ve společnosti. A úkolem sociální pedagogiky je právě snažit se nejen porozumět vztahům ve společnosti, ale má i možnost tyto mnohdy patologické vztahy napravit v procesu výchovy a vlivu sociálního prostředí na člověka. Cílem práce je tedy zmapování rozsahu korupce v ČR, její vnímání občany a nastínění možností prevence.

Toto téma bylo vybráno rovněž z důvodu pracovního zařazení autorky, která pracuje v oddělení sourcingu v Komerční bance, a.s. Na tomto oddělení se vybírají globální dodavatelé pro celou banku a uzavírají smlouvy v hodnotě mnoha milionů korun nejen pro Komerční banku, ale i pro všechny její dceřiné společnosti. Jelikož pracovníci tohoto oddělení přichází do styku s fakturami a objednávkami v sumě desítek milionů korun, je zde určitá míra rizika korupce. Proto je toto oddělení neustále pod dohledem auditu, aby se zabránilo snaze obcházet zavedená pravidla a dojednat si osobní výhody a nabídnout firmám lepší podmínky, než mají ostatní.

Tato diplomová práce bude rozdělena na část teoretickou a empirickou. Teoretická část se bude zabývat definicí korupce, její historií, příčinami vzniku, politickým systémem ČR, bojem proti korupci. V závěru teoretické části bude nastíněna možná prevence a potlačování korupce. V empirické části bude provedena kvalitativní analýza trestního zákona v souvislosti s korupcí a na základě výsledku bude zpracován výzkum kvantitativní metodou ve formě dotazníku, a to z pohledu veřejného mínění.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CHARAKTERISTIKA KORUPCE

Samotný termín korupce je latinského původu a vychází ze slovního základu rumpere – zlomit. Latinský výraz corruptus znamená zkažený, zvrácený, podplacený.¹

Korupci lze označit jako jednání, kde se na osobu působí různými prostředky proto, aby osoba konala proti morálce, dobrým mravům nebo úředním povinnostem. Nejčastěji se k tomu využívají hmotné a mocenské výhody. Korupce je tedy nemorálně dosahované přijímání nebo získávání výhod či zisků. Pak není rozhodující, kdo výhodu nabízí a kdo ji přijímá.

1.1 Definice korupce

Definic korupce je mnoho. Jednou z nich je definice od Josepha S. Nye, 1967. „Korupce je chování, které se odchyluje od formálních povinností veřejné role pro soukromé (osobní, rodinné nebo skupinově orientované) zájmy, pro finanční nebo statusový zisk, a dále o jakémkoliv chování, které porušuje pravidla za účelem zvýšení soukromého vlivu.“²

Podle Pomahače a Vidlákové korupce znamená, že veřejné zájmy jsou podřizovány soukromému účelu, přičemž dochází k porušení právních norem i norem etického chování, zejména k porušení povinností a odpovědnosti.³

Podle Friče se korupce vyskytuje na všech kontinentech, ve všech typech státních útvarů a politických zřízeních, ve všech sférách státní správy a ve všech historických obdobích.⁴

Frič ve své publikaci k definování korupce používá čtyři hlediska:

- 1) **Korupce jako deviantní chování:** Chování, které se z důvodů dosahování soukromých, osobních, rodinných, úzce skupinových finančních nebo statusových zisků odchyluje od formálních povinností vyplývajících z veřejné role anebo přestupuje normy proti výkonu určitého typu soukromého vlivu. Při deviantním chování dochází ke zneužívání pravomocí osobami ve veřejných funkcích. Ve většině případů se jedná o zneužívání pro soukromé účely. Podstata spočívá v překračování pravomocí a tedy norem za účelem

¹ CHMELÍK, Jan a kol. *Pozornost, korupce a úplatek*. Praha: Linde, 2003, str. 11

² NYE, Joseph S. *Corruption and Political Development: A Cost-Benefits Analysis*, 1967 in Heidenheimer, A.J., Johnston, M., Levine 5: *Political Corruption: A Handbook*, New Brunswick, New Jersey, Transaction Publishers 1990, s.963-983

³ POMAHAČ, Richard; VIDLÁKOVÁ, Olga. *Veřejná správa*. Praha: C. H. Beck, 2002, s.149

⁴ FRIČ, Pavol a kol. *Korupce na český způsob*. Praha, G plus G, 1999, s. 9

dosažení výhod nebo zisků pro určitý blízký okruh subjektů. Tato podstata vychází z klasické definice Nye.

- 2) **Korupce jako patologické chování:** Držitel pravomocí je nelegálně stimulován peněžními či jinými prostředky k činnosti, která zvýhodňuje poskytovatele odměny a poškozuje veřejnost a její zájmy. Toto hledisko vychází z public interest definice od Friedricha.
- 3) **Korupce jako prostředek maximalizující zisk:** Úřední osoba považuje svůj úřad za obchod, jehož zisk se snaží maximalizovat. Míra jeho příjmu pak už záleží na situaci na trhu. Toto hledisko je označováno jako tržní korupce, jejíž autor je Van Kleveren.
- 4) **Korupce jako sociální problém:** Velká schopnost ovlivnit veřejné mínění zejména pro její sociální a společenské dopady. Šíří kolem sebe tzv. korupční klima, které je schopno měnit názory lidí a ovlivňovat masy. Selhává jednatel a v prostředí korupčního klimatu se rozvíjí korupční chování.⁵

Další z definic nám nabízí korupci „jako jednání, kdy fyzická či právnická osoba v souvislosti se svým postavením obstará za výhodu jiné fyzické či právnické osobě výhodu jinou a při tom porušuje tržní, zákonná či etická pravidla.“⁶

Jak již bylo napsáno, definic korupce je velké množství. Jde o zneužití postu nebo pravomoci, kde má dotyčný přístup k takovým informacím, které mu dávají možnost ovlivňovat výsledek - např. výběrových řízení velkých zakázek ve veřejné správě, kde vlastník – stát – selhává v kontrolní činnosti a veřejnost toto jednání mlčky přechází. Mnohdy se stává, že do korupce není zapleten pouze jednatel, ale jedná se o dobře fungující síť, v níž každý na každého něco ví, a tak se zajišťuje vzájemná loajalita. V takových případech je korupce velmi špatně rozpoznatelná a postižitelná.

1.2 Historie korupce

Dějiny lidstva jsou prochnuty korupcí, avšak jen sporadicky lze - zejména v nejstarších lidských epochách - najít konkrétní příklad. Snad právě proto vznikl Chammurapiho

⁵ CHMELÍK, Jan; TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde Praha, 2003, s.17-19

⁶ ROUDNÝ, Radim; Zilvar, Josef a kol. *Boj proti korupci ve veřejné správě*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2001, s.9

zákoník ve Starobabylonské říši, kde klínovým písmem na čedičovém sloupu byl vytesán první psaný zákoník, jenž obsahoval tresty za porušování práva vlastnického i za korupci nebo *Leges Ambitues* starého Říma.

O úplatcích se dozvídáme již ve starých indických říších a čínský filozof Konfucius řekl, že každá moc svádí lidstvo ze správné cesty a absolutní moc ho zkazí. Avšak i on vytvořil despotický, centralizovaný stát.⁷

V antickém Řecku se městské státy snažily formovat mravní život člověka, aby člověk, který si plnil své občanské povinnosti, byl považován za dobrého člověka. V rámci filosofie se tak zrodila etika, tedy konkrétní zájem o člověka, o jeho vztah k jiným lidem, jemu samému, svému životu a k životním hodnotám. Byla snaha vidět smysl života každého jednotlivce ve společnosti.⁸

Myšlení řeckých filozofů se však nezaobíralo pouze filosofií a etikou, ale také ekonomii. Byli znepokojeni peněžními vztahy mezi lidmi, které ničily tradiční hodnoty. Platón viděl svou představu v ideálním státě, který by měl mít kastovní uspořádání. Tím by byla dvěma horním třídám upřeno soukromé vlastnictví, protože bohatství korumpuje a ničí morální hodnoty. Aristoteles neodmítal soukromé vlastnictví, ale snažil se rozlišovat vlastnictví na ekonomiku, kde cílem byla výroba zboží, a *chremastiku*, jejímž cílem byl peněžní zisk. Používání peněz jako oběživa bylo tedy pro něj přirozené, ale nepřirozená byla lichva. Největší církevní myslitel středověku – sv. Tomáš Akvinský byl silně ovlivněn Aristotelem a společenskou funkci vlastnictví viděl v tom, že udržovalo stabilitu a řád.⁹

V Řecku velkou úlohu hrály dary, proto se po politicích požadovalo, aby veřejně před tribunálem občanů zdůvodňovali své veřejné výdaje, přesto korupce nebyla zaznamenána jako protiprávní čin.

Organizace athénských úřadů byla založena na principech, které zajišťovaly účast lidu na správě věcí veřejných a současně bránily soustředění moci v rukou jednotlivce. Některé principy by i dnes přispěly k předcházení korupci. V době římské nadvlády korupce neustávala, naopak prodávaly se úřednické tituly. Korupce byla také jednou z hlavních příčin úpadku Říma. Stejně jako ve starověkém Řecku, také v Římské republice se postavení magistrátů jako nositelů státní noci věnovala značná pozornost. Magistráti byli volenými úředníky. Volbu prováděla lidová shromáždění.

⁷ Wikiquote: *Wikicitáty* [online]. ©2013 [cit. 2013-02-02]. Dostupné z <http://cs.wikiquote.org/wiki/Konfucius>

⁸ LACA, Slavomír. *Etické kontexty pedagogické profesie*. Brno: Institut mezioborových studií, 2013, s.9-11

⁹ HOLMAN, Robert a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. Praha: C.H.Beck, 1999, s.8

Po antických předchůdcích se korupce rozšiřovala v Evropě od 15. století – a to s postupným vznikem moderních států. V podstatě se vytvořily dvě skupiny lidí. Jednak to byli nositelé moci, jednak lidé knížecího stavu, kteří byli mocí nastoleni nebo se s její pomocí prosadili a které moc rovněž zkorumpovala. Obě skupiny si nebyly cizí, mnohdy se i doplňovaly. Projevilo se to i v obchodování a neadekvátním prodejem veřejných funkcí a odpustků. Ludvík XIV. propůjčoval postavení na svém dvoře, což jistě nebylo zdarma. Bylo běžným jevem, že kurfiřtům při příležitosti volby římských císařů či králů byly dávány osobní přísliby, aby pak byly od zvolených plněny. Tak korumpující i korumpovaný měli vysoká postavení u dvora. Korupční praktiky byly v různých dějinných obdobích jinak pojímány a trestně hodnoceny. Projevovalo se to nejmarkantněji při přijímání darů státními úředníky při výkonu úředních povinností. Jestliže dary nebyly spjaty s úředními úkony, někdy byly a jindy nebyly považovány za korupci. V 19. století posílili korupční prostředí dva nové faktory: tisk a politické strany. Pod vlivem tisku a stále se měnících postojů politických stran vznikaly nové formy korupce, zejména v oblasti ekonomické, a rozšířilo se zneužívání politického vlivu. Vznikala snaha korupční případy zevšeobecňovat a učinit z nich permanentní stav. Korupce v té době v evropském měřítku postihovala především politické funkcionáře a jejich strany a z toho vyplynuly aféry politického vlivu na státní záležitosti. Korupce se rozšiřovala do všech zemí, protože nezná hranice.¹⁰

Pojem korupce nepatřil mezi výrazy, kterými sociologové charakterizovali komunistické režimy. Jedním z možných důvodů je, že korupce byla tak významnou součástí státního systému, že ji již vůbec nedokážeme rozlišit jako korupci.¹¹

Existují přesvědčivé důkazy o tom, že komunistická minulost přispěla k přetrvávání korupce v postkomunistickém období. Sandholtz a Taagepera pomocí modelu měřícího vliv kulturních tradic demonstrovali, že v případě komunistické minulosti se hodnocení státu snížilo o dva body v desetibodové stupnici indexu vnímání korupce. Z toho vyplývá, že evropské státy, ve kterých je korupce nejvíce rozšířena, jsou právě ty, které měly komunistickou minulost. Nejméně korupce je ve Slovinsku a po něm následují státy visegrádské čtyřky. Státy s největší mírou korupce jsou nejdále na východě.¹²

¹⁰ DAVID, Vladislav; NETT, Alexander. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C.H.Beck, 2007, s.5-10

¹¹ ŠIMEČKA, Milan. *Obnovení pořádku*. Praha: Atlantis, 1990, s.132

¹² MAŘÍKOVÁ, Hana.; KOSTELECKÝ, Tomáš; LEBEDA, Tomáš; ŠKODOVÁ, Markéta. *Jaká je naše společnost?* Praha: SLON, 2010, s.117

1.3 Teoretické zkoumání korupce

Dříve se slovem korupce označovalo hnití organických látek (např. masa uhynulých zvířat). Byl to vlastně rozpad, rozklad toho, co dříve bývalo živé. Teoreticky se poté korupcí rozuměla deformace, degenerace dobrého. Z toho vyplynul význam slova jako sociální zkaženost, deviantní chování a demoralizace. Pak již byl jen krok k posunu významu slova na mravní oblast a to zejména jako označení trestných činů, ilegálního jednání a mravního rozpadu.¹³

„Korupci můžeme v rámci teoretického zkoumání dělit podle různých kritérií a hledisek. Za základní kritéria dělení jsou všeobecně přijímána – veřejný zájem, veřejné mínění a právní normy.“¹⁴

Pro vliv na politickou kulturu jsou významnější veřejný zájem a veřejné mínění, které se však často mění podle proměn společnosti. Společnost je ovlivňována různými faktory a neustále se vyvíjí.

Obyvatelé České republiky nejenže požadují naléhavé řešení problému korupce, ale vnímají ji rovněž jako velmi rozšířenou. Průzkum Centra pro výzkum veřejného mínění z dubna 2012 zaznamenal dosud největší procento lidí přesvědčených o rozšíření korupce v České republice.¹⁵

Bezmála tři čtvrtiny (74%) obyvatel se domnívají, že jsou do korupce zapojeni téměř všichni veřejní činitelé. To opět představuje nárůst oproti minulým rokům, kdy byly hodnoty 65 % (2010), respektive 68 % (2011). Postoje občanů jsou do jisté míry shodné s negativními názory na korupci u většiny obyvatel Evropské unie, v ČR jde ale v rámci Evropy o nadprůměrné hodnoty. Podle výzkumu o korupci Eurobarometr z roku 2012 vnímá korupci jako závažný problém 90 % obyvatel ČR, zatímco evropský průměr je 74 %.¹⁶

¹³ KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie vděčnosti a nevděčnosti - kudy vede cesta k přátelství*. Praha: Grada, 2007, s.23

¹⁴ PETROVSKÝ, Karel. *Korupce po česku*. Praha: Eurolex Bohemia, 2007, s.20-21

¹⁵ Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR: *Názor na rozšířenost a míru korupce u veřejných činitelů a institucí* [online]. 5.-12.3.2012. [cit. 2013-02-02]. Dostupné z http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6798/f3/po120405.pdf

¹⁶ Evropská komise: *Eurobarometr: Korupce na vzestupu?* [online]. 6.2.2012. [cit. 2013-02-02]. Dostupné z http://ec.europa.eu/ceskarepublika/news/120216_eurobarometr_cs.htm

Podle Čechů se korupce vyskytuje na všech úrovních řízení, tedy v orgánech místních (87 %), regionálních (92%) celostátních (95 %).¹⁷

Dalším teoretickým zkoumáním se může korupce dělit na korupci individuální, kde dochází k překračování právních norem (a to jak v politickém, správním, či administrativním kontextu), dále instituční, kde jsou zneužívány formální procedury a odpovědnosti, a systémovou korupci, která se snaží využívat politického systému k obohacování politické elity a veřejných autorit.

Korupci, která více odráží realitu, můžeme rozdělit na drobnou korupci obyčejných úředníků, policistů a poskytovatelů veřejných služeb, tzv. korupci v „obyčejném životě“. Dále na „velkou korupci“, která je spojena s rozkrádáním a zneužíváním veřejných prostředků, prospěchem z privatizace apod.¹⁸

¹⁷ Odbor pro koordinaci boje s korupcí [online] [citace dne 3.12.2013].

Dostupné z <http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2013-2014/Strategie-2013-a-2014---aktualni-verze.pdf>

¹⁸ DANČÁK, Břetislav; HLOUŠEK, Vít; ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Korupce. Projevy a potírání v České republice a v Evropské unii*. Masarykova univerzita Brno: 2006, s. 13

2 KORUPCE JAKO PROTISPOLEČENSKÝ JEV

„Korupce je obecně vztah dvou subjektů, které jednají v rozporu s dobrými mravy spočívající v nabídce, příslibu, realizování výhody v něčí prospěch nebo akceptování takového požadavku za vyžádanou, nabídnutou nebo slíbenou odměnu. Korupce souvisí se dvěma typy selhání, a to jak selháním lidí, tak selháním institucí.“¹⁹

V institucích jsou to zejména lidé, kteří mají příležitost, popř. se snaží o prosazení vlastních zájmů, či touží po penězích a úspěchu, kteří využívají slabin systému a záleží pak jen na jejich chování, postojích, zvycích, zkušenostech, morálce a náhledu na svět, aby respektovali formální a neformální pravidla společnosti. Korupce je tedy ze sociologického hlediska deviantní chování. Odchyluje se od normy, má několik motivů, ale obecně je to získání výhod na úkor veřejnosti.

2.1 Příčiny vzniku korupce

Příčin vzniku korupce je celá řada. Základním zdrojem může být touha po osobním úspěchu a obohacení. Důležitou roli hraje příležitost, která napomáhá korupci, dále čas, ve kterém úředník, pokud nemá pevně stanoven termín, má větší možnost ovlivnit konečné rozhodnutí a způsob rozhodování, zda je toto rozhodování transparentní. Příčiny korupce je možné hledat i mezi formálními a neformálními pravidly, pokud mezi nimi existují vzájemné vztahy. Také mezery a nedostatky v pravidlech a nejasná pravidla umožňují volnost v rozhodování. Často totiž existuje nemožnost vynucení dodržování pravidel na základě sankcí a toho je zneužíváno.

Hnacím motorem korupce je touha po penězích. Záleží však na více faktorech, zejména na kultuře v dané společnosti, podmínkách vhodných ke korupci, morálních vlastnostech jednotlivých osob, majících možnost ovlivňovat rozhodování, dále na problému systémů a institucí. Tím je myšlena možnost tlaku lobbistů k prosazení svých zájmů, kteří se snaží díky mezerám v systémech a institucích zneužít situaci ke svému vlastnímu obohacení.

Předpoklady pro vznik korupce jsou ve výkonu moci. Jejím vzniku totiž dává možnost odchýlení od morálních a etických norem, dále je to deformováním žebříčku hodnot a zájmů. Korupce nepřibližuje určitý vývoj lidstva, je spíše důsledkem touhy jedinců po osobních výhodách, zisku a společenském úspěchu. Vyskytuje se takřka ve všech

¹⁹ CHMELÍK, Jan; TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde Praha, 2003, s.25-26

státech světa. Patří do problémů celospolečenských a dlouhodobých. Korupci se pravděpodobně nikdy nepodaří zcela vymýt a to z toho důvodu, že tomuto tématu v dřívějších dobách nebyla věnována dostatečná pozornost, a tím měla velkou možnost se beztrestně, nepozorovaně rozrůstat. Tím, že se poslední dobou v médiích stále více píše a hovoří o korupci, vyvstává otázka, zda to souvisí se zvýšenou mírou tohoto nešvaru v české společnosti. Nebo zda se jedná pouze o její častější mediální odhalování a rozkrývání. Toto téma se v poslední době stalo jednoznačně předmětem otevřené celospolečenské diskuze.

Současný stav korupčního prostředí a příčina vzniku korupce v České republice je výsledkem společenského vývoje, který vychází ze socialistického, politicko-ekonomického systému, kdy korupce byla jeho součástí. Ekonomika se potýkala s nerovnováhou mezi nabídkou a poptávkou a dodavatelsko – odběratelské vztahy z hlediska centralizovaného řízení fungovaly špatně. Zboží, kterého bylo nedostatek, přímo nabízelo možnost nekalého obohacení a páčání trestné činnosti, s možností uspokojování individuálních potřeb politické, či jinak privilegované elity a bylo ruku v ruce propojeno s korupcí.

Příčinou korupce může být i systém. To znamená, že negativní vlastnosti jsou vyvolávány systémem. Dokladují to mnohé psychologické výzkumy, např. psycholog Philips Zimbaro provedl experiment, při němž studenty univerzity rozdělil na vězně a jejich dozorce. Cílem výzkumu bylo zjistit, zda se změní chování slušných lidí, kteří budou zasazeni do autoritářského prostředí. Všichni se tak „vžili“ do svých rolí, že se fikce překlopila v realitu. Dokonce docházelo k takovým eskalacím krutostí, že bylo potřeba experiment předčasně zastavit. Na základě tohoto experimentu došel Zimbaro k pojmu Luciferův efekt, který označuje jev, kdy se slušný a bez kriminální minulosti čestný člověk, mění v kriminálníka. To vše vlivem systému, jenž mu dává do rukou velkou moc nad anonymními osobami. Proto nemá cenu v rámci potírání korupce hledat stále nové a nové „slušné“ politiky, příčinou je špatně nastavený systém. Ve státní sféře, na rozdíl od soukromé, nelze tolik kontrolovat efektivitu výsledků, protože je politikům dána moc přerozdělovat bohatství ve společnosti. Takže možným východiskem by mohla být změna systému. To znamená politikům omezit pravomoci, o kterých mohou rozhodovat, menší objem peněz, které mohou přerozdělovat, dále označení oblastí, do kterých politik nikdy nesmí zasahovat, a tím vytvořit omezení před možností přivlastňovat si peníze všech.

2.2 Korupční rizika ve státní a veřejné správě

„Korupční rizika jsou kritické operace, které vytvářejí podmínky pro nestandardní postupy a rozhodnutí ve státní správě vedoucí ke korupčnímu jednání. Do korupčních rizik typických pro veřejnou správu můžeme řadit:

- ochranu informací,
- uzavírání smluv,
- veřejné zakázky,
- správní činnost a trestání,
- prodej majetku.²⁰

Na tyto jednotlivé oblasti se vztahují určitá korupční rizika. U ochrany informací je to nedostatečné zabezpečení dat (jako se mimo jiné stalo dne 23. 7. 2013 i Komerční bance, kdy bylo možné bez problémů nahlédnout do internetového bankovníctví na osobní data osob, které si založily nebo byly osloveny k založení penzijního připojištění), dále nezodpovědným nakládáním s informacemi, kde může dojít k jejich úniku a zneužití další osobou. Únik informací může být také záměrný a cílený, kdy osoby mohou jejich obsahu využít pro své potřeby. Účinným opatřením by zde mohlo být zavedení jasných pravidel pro zabezpečení a manipulaci s informacemi.

U veřejných zakázek ve státní i veřejné správě existuje korupční riziko, kdy je předem znám vítěz, zatímco ostatní mu dělají tzv. křoví; resp. podmínky výběrového řízení jsou připraveny „na míru“ pro určitého zákazníka. Jde tak o zvýhodňování jednoho na úkor ostatních účastníků výběrového řízení. Chybí zde rovné postavení subjektů, transparentnost a není vyloučena diskriminace. Účinným opatřením by mohlo být ustanovení nezávislé kontrolní komise nebo audit.

V oblasti uzavírání smluv hrozí riziko zejména nevýhodných podmínek smlouvy pro státní či veřejnou správu, či neoprávněná změna ve smluvních dokumentech ve prospěch vítěze výběrového řízení. Jelikož uzavírání smluv má několik fází – příprava, schvalování a podpis smlouvy, bylo by možné předejít korupčnímu riziku rozdělením jednotlivých fází různým osobám nebo zpětnou možností kontrolního mechanismu.

²⁰ CHMELÍK, Jan; TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde Praha, 2003, s.43

V oblasti správních činností a trestání dochází velmi často ke korupci, i když výhody z korupce jsou zde nižší. Jednou z podmínek, která podporuje korupční jednání, jsou nedostatečné kontrolní mechanismy a nedostatečně nastavené limity pro vyřizování správní agendy. U trestání je to záměrné ovlivňování výše sankce za protiprávní jednání. Opatřením by také zde mohl být kontrolní mechanismus, alespoň ze strany nadřízeného.

Prodej veřejného majetku se rozmohl v době hospodářské krize, kdy byl veřejný majetek rozprodáván v rozporu se zájmy veřejnosti a za nevýhodných finančních podmínek pro stát. Často nebyl doložen znaleckým posudkem, poté byl prodej zmanipulován a netransparentní. Opatřením by mohlo být nutné zveřejnění o zamýšlených nebo uskutečněných prodejích majetku.

2.3 Faktory ovlivňující korupci

Jedním z faktorů ovlivňujících korupci je prostředí. A to zejména takové prostředí, které umožňuje vznik korupčního chování. V prostředí, kde je korupce tolerována, se za normální způsob chování považuje automatické očekávání poskytnutí úplatku.

Některé oblasti jsou spjaty s velkou byrokracií na přerozdělování financí, příkladem může být státní a veřejná správa. Tam je snaha lobbistů o ovlivnění výsledků konkurzů, výběrových řízení, státních zakázek, apod. Zjednodušení a transparentnost pravidel by umožnilo zmenšit prostor pro korupci.

Dalším faktorem je nerovnoměrnost. Nerovnoměrnost vzniká mezi potřebami občanů, potřebami organizací a možností je uspokojovat. Pokud má jedinec možnost ovlivnit výběrové řízení, či cokoliv, kde je příležitost se finančně obohatit, záleží pak na jeho osobnosti, dále pak na tom, jak je formován rodinou a společností a pokud jeho morálka není v souladu se svědomím a právem, vydává se na nezákonnou cestu.

Před rokem 1989 se projevovala korupce spíše systémová. Nebyla klasickou korupcí, ale za výsady vyžadovala poslušnost a loajalitu vůči politické moci. Neznamená to však, že by se tehdy nevyskytovala korupce v klasickém pojetí úplatků. I na úrovni běžných občanů existoval podpultovní prodej kamarádům, ve společnosti se jako mor vžilo heslo „Kdo nekrade, okrádá rodinu“. Po roce 1989 vznikaly podmínky pro korupci související s procesem privatizace a také s restitucemi, kde se korupce začala objevovat v souvislosti s masovými přesuny vlastnictví. V tomto kontextu se objevila korupce jako relikv socialistického myšlení obyvatel. Zabránit tomu mohla výchova, která měla více posilovat

etiku, mravnost a osobní příklad, zejména ze strany politické elity, která by tím posílila i důvěryhodnost státních institucí. Lidé však jednají na základě učení a zkušeností. Vzorce, které vznikaly v průběhu čtyřiceti let, není možné rychle změnit.

To souvisí s tradicí a s právním systémem. Ideální prostředí pro korupční jednání vzniká tam, kde je právní úprava vztahů nedokonalá nebo rozporná a kde je nedůsledná kontrola, či dokonce chybí úplně. K eliminaci příčin a podmínek korupčního jednání jsou vytvářena různá protikorupční opatření.

2.4 Vliv masmédií na společenské vnímání korupce

„Slovo médium vychází z latiny a znamená prostředek, prostředník, zkrátka tedy to, co zprostředkování zajišťuje. Výraz médium známe i ve vědách, které se věnují mezilidské a sociální komunikaci. Jde tedy o médium komunikační.“²¹

Média představují významné průmyslové odvětví, jehož činnost je podmíněna řadou faktorů. Média nemohou stát „vně“ společnosti a kultury, nýbrž jsou jejich součástí – jsou jimi ovlivňovány a sami zároveň ovlivňují. Média se významným způsobem podílejí na formování nejrůznějších projevech kultury dané společnosti.

Média mají zřejmý vliv na chování jedince již svou existencí. Mění životní styl lidí, zejména těch, kteří v nich hledají návod k řešení svých problémů. Snadno ovlivnitelná je mládež a děti, jež jsou početnou skupinou jejich uživatelů. O vlivu a účincích médií se hovoří hlavně v negativních souvislostech, zvláště ve spojitosti se zobrazováním násilí, dále s pravděpodobným potenciálním vlivem na růst agresivity mladistvých a dětí. Přestože jsou média zdrojem inspirace pro jejich další chování, není možné hledat přímou souvislost mezi tím, co mediální sdělení obsahuje a jaké je jednání lidí. Na druhou stranu se média velkou měrou podílejí na formování názorů, zejména u jedinců, kteří nemají k danému problému vyhraněný jasný postoj a samozřejmě také dětí, které navíc mnohdy nejsou schopny rozlišovat mezi fikcí a realitou zobrazovanou v médiích.

Média jsou společenskou institucí natolik významnou a natolik provázanou s dalšími institucemi, že jejich podíl na stavu společnosti či rozpoložení jedince prakticky není možné od společnosti izolovat a zkoumat samostatně.

²¹ JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Portál, Praha, 2007, s.18

V posuzování možného účinků médií hrají rozhodující roli:

- a) **stav společnosti samé** - vzdělanost, způsob komunikace,
- b) **rozvoj médií** - technický rozvoj,
- c) **rozvoj poznání společnosti a uvažování o ní** - vliv médií se mění v souvislosti se sociologickým a psychologickým vývojem a na proměnách technik zkoumání společnosti.

Média na jedné straně umožňují rychlý, jednoduchý přístup odkudkoliv a kdykoliv a každý si může svobodně a individuálně vybrat, co ho zajímá, na druhé straně však člověk bývá manipulován. Média vyplňují velkou část volného času, ale přispívají také k pasivnímu a konzumnímu životnímu stylu a zejména **sociální pedagogika** hledá nástroje, kterými by negativní působení těchto prostředků komunikace omezila a dostala pod kontrolu. Může ovšem působit jen nepřímo. Bude tedy záležet zejména na výchově, kde je **jedinec ovlivňován prostředím**, kterému se přizpůsobuje.

S rozvojem masmédií a komunikačních technologií se začala profesionalizovat například i kampaň politických stran. Politické strany si více uvědomovaly, že nemohou využívat pouze tradičních forem vedení volebních kampaní, mezi něž patřil osobní kontakt s voliči nebo místní volební mítinky, ale bylo potřeba oslovit větší množství voličů, což jim masová média umožnila. Strany začaly využívat faktu, že veřejnost se chová konzumním způsobem ve všech oblastech života, a to jak v politice, tak i ve volbách. Začaly proto využívat média k prosazování svých názorů a některé z nich i podsouvat občanům. Realitu změněnou pomocí médií, využívají ve svůj prospěch. Určité korupční chování, v různém sociokulturním prostředí, totiž vůbec nebylo lidmi chápáno jako trestný čin, protože veřejnost má, díky vlivu médií, různé názory na podstatu a hodnocení korupce. Denně jsme z médií atakováni informacemi o korupci, ale veřejnosti to přináší spíše více skepse a způsobuje frustraci.²²

²² Češková, Jana. *Vliv médií při formování hodnotového žebříčku dospívajících*, Bakalářská práce, Brno:IMS, 2012

3 POLITICKÝ SYSTÉM ČESKÉ REPUBLIKY

Česká republika je republikou parlamentní a demokratickou. Je unitárním státem. Moc je zde rozdělena na zákonodárnou, výkonnou a soudní. Zákonodárnou moc tvoří dvoukomorový Parlament. Dolní komorou Parlamentu je Poslanecká sněmovna, která schvaluje zákony, státní rozpočet, může přehlasovat veto Senátu i prezidenta. Tvoří ji 200 poslanců. Poslancem se může stát občan ČR starší 21 let. Horní komorou Parlamentu je Senát s 81 senátory. Senát je nerozpuštělný, každé dva roky se volí třetina senátorů. Senátorem se může stát občan starší 40 let. V případě rozpuštění Poslanecké sněmovny přijímá Senát v naléhavých záležitostech na místo zákonů zákonná opatření a spolu s Poslaneckou sněmovnou volí prezidenta a vydává usnesení, že prezident nemůže vykonávat ze závažných důvodů svůj úřad. Senát může podat k Ústavnímu soudu na prezidenta žalobu pro velezradu, vyjadřuje souhlas se jmenováním soudců Ústavního soudu, které navrhuje prezident. Na návrh Senátu jmenuje prezident předsedu a inspektory Úřadu na ochranu osobních údajů. Senát též Poslanecké sněmovně navrhuje dva kandidáty na Veřejného ochránce práv.

Výkonná moc je vykonávána vládou a prezidentem. Prezident je volený na 5 let, do roku 2008 byl volen nepřímo - musel být zvolen nadpoloviční většinou všech poslanců i senátorů, volil ho Parlament na společné schůzi obou komor (Poslanecká sněmovna+Senát). V loňském roce si poprvé občané zvolili nového prezidenta přímou volbou. Prezident musí mít nad 40 let a může kandidovat maximálně dvakrát. Jmenuje předsedu vlády a na jeho návrh ministry. Jmenuje také soudce, guvernéra České národní banky a bankovní členy České národní banky a prezidenta a viceprezidenty Nejvyššího kontrolního úřadu. Má právo vetovat zákony, vyhlašuje termíny voleb a má právo udělovat amnestii a státní vyznamenání.

Vládu tvoří předseda vlády, místopředseda a ministři. Vláda je odpovědná Poslanecké sněmovně, která jí vyslovuje důvěru. Vláda může v rámci zákonů a k jejich rozšíření vydávat nařízení. Sestavuje také státní rozpočet a státní závěrečný účet.

Soudní moc je tvořena soustavou obecných soudů a Ústavním soudem. Nejvyšší soud České republiky se sídlem v Brně je spolu s Nejvyšším správním soudem nejvyšším článkem soustavy obecných soudů. Dalšími články soudní soustavy je osm krajských soudů a 81 okresních soudů. Ústavní soud České republiky stojí mimo tuto soustavu. Má 15 členů jmenovaných prezidentem se souhlasem Senátu na desetileté období. V České

republice neexistují žádné zvláštní soudy. Vojenské soudy a tři obchodní soudy byly zrušeny v letech 1993 a 2000.

3.1 Základní principy politického systému

Základní principy politického uspořádání českého státu jsou zakotveny zejména v Ústavě České republiky a v Listině základních práv a svobod, které tvoří jádro ústavního pořádku České republiky a upravují zejména státní sféru – ústavní instituce a jejich činnost. Ústavní principy se vztahují i na celý politický systém, nikoliv jen na stát jako subsystém, nýbrž také na intermediární struktury jako politické strany, odbory, zaměstnavatelské svazy, jakož i ostatní součásti politického systému, a to bez ohledu na to, zda jsou tyto instituce v Ústavě výslovně zmíněny, či nikoliv. Ústavní principy jsou tedy i principy celého politického systému. Za nosné principy politického systému je nutné považovat ty zásady, které Ústava v čl. 9 nazývá podstatnými náležitostmi demokratického právního státu. Nezměnitelné jsou ty ústavní principy, jež jsou zakotveny v preambuli a v článku 1 Ústavy (svrchovanost lidu, demokracie, právní stát, jednotný stát, lidská práva), čl. 2 Ústavy (legitimita státní moci, právní stát, suverenita lidu, dělba moci), čl. 5 Ústavy (svobodná soutěž politických stran, respekt k základním politickým principům a odmítnutí násilí jako prostředku politiky) a v čl. 6 Ústavy (většinový princip a ochrana menšin). Ze základních ústavních článků a z ustanovení o jednotlivých ústavních orgánech a jejich funkcích lze odvodit, že za fundamentální ústavní zásady, které nesmějí být zrušeny či změněny, aniž by byly ohrožena demokratická podstata politického systému České republiky je nutné považovat zejména následující principy:

- 1) svrchovanost lidu
- 2) demokracii
- 3) většinový princip a jeho omezení
- 4) právní stát
- 5) lidská práva
- 6) dělbu moci
- 7) parlamentní systém vlády²³

²³ VODIČKA, Karel; CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky*. Praha: Portál, 2003, s.135-7.

3.2 Politické strany

Politické strany jsou brány jako nástroj pro volební úspěch, jejich vzniku, institucionální složce a jejímu budování není přikládán potřebný význam. V českých stranách jsou rozdíly. ODS a ČSSD jsou kartelové strany, KDU-ČSL a KSČM fungují spíše jako masové strany. TOP09 vznikla odštěpením z KDU-ČSL. VV a ANO jsou strany volebního typu. Straníci jsou mobilizováni v předvolebním období, pak nastává útlum a menší zájem vedení strany o jejich aktivitu. Mnoha stranám jde v parlamentních volbách hlavně o dosažení minimální hranice 1,5 % hlasů a tím získání nároku na státní příspěvek za hlasy. Některé to berou jako byznys, ve volebních kampaních jsou používány reklamní a PR agentury a hlavní slovo mají zástupci strany ve veřejných úřadech. Oficiální politika se stává speciálním odvětvím neprůhledného byznysu, ve kterém bují korupce. Strany se stávají vertikální strukturou orientovanou na trh, politici pak manažery zaměřenými na zisk a profit. Strany občas mají tendenci fungovat jako zájmové skupiny, které chtějí moc bez odpovědnosti. V kampaních jsou ostře proti sobě, ale po volbách postupují ve shodě jako kartel.²⁴

Na základě těchto skutečností logicky roste nedůvěra k politikům a politickým stranám z pohledu veřejnosti. Zavedené zvyklosti v korupčním prostředí a v rámci korupčního jednání nelze jen tak snadno vymýtit, neboť i nově zvolení či jmenovaní členové politických stran na různých postech si rychle uvědomí výhody korupce a pokud na ně nebude vyvíjen tlak zdola od občanů, nebude korupce nikdy vymýcena. Nedůvěra společnosti v morálku a slušnost politických stran a jejich kartelové jednání vyústí pouze k velmi nízké loajalitě lidí k politickým stranám. Proto voliči často volí v jednom volebním období např. pravicovou stranu a v dalším volebním období její politický protiklad – tedy levici. Protože je v naší zemi málo výrazných politických osobností, lidé volí spíše strany a tím se zvyšuje riziko politické korupce. Spousta voličů je do poslední chvíle nerozhodnuta, zejména nové strany bez programu či tradice toho využívají a oslovují voliče na populistická hesla. Následně se pak strany domluví na dělbě moci, mnohdy přesto, že mezi nimi neexistovala žádná programová shoda. Žádná z těchto partají se pak nehlásí k odpovědnosti za vládnutí.

„Politické strany jsou klíčovou součástí parlamentní demokracie a plní řadu rolí - mobilizují společnost a občany k participaci na správě věcí veřejných a agregují často

²⁴ Transparency International. *Transparentní procesy v politickém rozhodování*. Praha: Transparency International, 2006, s.28-31

konfliktní nebo protichůdné společenské zájmy do alternativ veřejné politiky. Jednou z hlavních rolí politických stran je nominace reprezentantů na veřejné funkce.²⁵

Z toho je patrné, že na kandidátkách se pak mohou objevovat jak lidé, kteří mají zkušenosti ve veřejné a státní správě, tak lidé, kteří se na ni dostali na základě známosti, konexí a politických dohod. Není známo, podle jakého vnitřního postupu jednotlivé politické strany vybírají své kandidáty, a to je další z věcí, která budí u společnosti nedůvěru. Veřejnost má z této situace pocit, že v rámci kandidátů jednotlivých politických stran jsou vybíráni ti, kteří jednájí bez ohledu na zájem veřejnosti a tvrdě prosazují pouze svůj zájem, v lepším případě zájem příslušné politické strany.

Veřejnost dále negativně vnímá neprůhledné financování politických stran. Zákon sice předepisuje postup, kterým strany zveřejňují výsledky svého hospodaření a činnosti, dle platné legislativy musí každá politická strana odevzdat Parlamentu České republiky každoročně finanční zprávu, ale otázkou je, nakolik je průkazná. Také vysoké náklady na volební kampaně jsou v očích veřejnosti jedním ze stěžejních bodů podezření z korupce. Těžko se pak vysvětlují např. rychle splacené úvěry na prezidentskou kampaň Jana Fischera po jeho jmenování ministrem financí. Většina politických stran na svých webových stránkách nemá zveřejněnu výroční správu a u auditu se není možné spolehnout na nestrannost.

3.3 Politická kultura

Politická kultura je pojem multidisciplinární, protože se prolíná od antropologie, přes historii, politiku a sociologii. Jsou různé teoretické konstrukce, které se snaží postihnout pojem politická kultura. Je to vlastně jeden z nástrojů, které nabízí možnost zkoumat politický svět a vysvětlit jevy, ke kterým zde dochází. Dalo by se říci, že je jen jedním z nabízejících se perspektiv výzkumu subjektivních politických orientací. Politická kultura patří mezi základní kategorie zkoumané v rámci jednotlivých politických systémů.

„Je to soubor hodnot, které určují vztah jednotlivců a skupin k politice, především pak politické a ekonomické hodnotové vzorce, vyznání, obecně kulturní pravidla soužití jedinců ve společnosti, stejně jako (politická) rozhodnutí, která tato chování jednotlivců ovlivňují. Vně nezůstávají ani problémy ovlivňování mas, vztah k elitám, apod.“²⁶

²⁵ Transparency International. *Transparentní procesy v politickém rozhodování*. Praha: Transparency International, 2006, s.23

²⁶ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie*. Praha: Portál 2012, s.29

Dalo by se říci, že politická kultura je odraz společnosti z jednotlivých charakterových vlastností každého jedince, jejichž soubor tvoří rámec, který ovlivňuje ochotu či neochotu přijímání politických rozhodnutí. Základem je **socializace**, tudíž začleňování jedince do společnosti tak, aby byl pro tuto společnost přínosem. Takže základ je ve správném začleňování dětí a mládeže do společnosti, vytváření u nich základů zdravých morálních zásad a vzorců chování, které jim umožní podílet se na politickém dění a vytvářet takové hodnoty, které mohou tento politický rámec měnit. Pokud jedinec nevidí vzor v posilování těchto hodnot, může docházet k odporu či dokonce změně stávajících politických režimů, protože dochází k selhání vztahu mezi politikou a jednotlivci.

Politická kultura, do níž je třeba vepsat korupci v Česku, má hluboké kořeny v našich dějinách. Češi se vůči státu a jeho institucím buď vymezovali, nebo si v nich budovali paralelní síť přežití. V českém národě je silná subkultura orientovaná na systematické využívání nedokonalostí systému. Občanská politická kultura vyžaduje, aby se občan angažoval za zdokonalení systému, využívat jeho nedokonalosti k vlastnímu prospěchu je oportunistické. Nazvěme programovým oportunistem takovou politickou kulturu, jejíž nositelé nechtějí nedokonalost systému překonat, ale soustředují se na využívání jeho mezer, slabostí a rozporů. Podmínkou vzniku a konsolidace takové politické kultury je odcizení aktéra politickému systému. Druhou dimenzí této politické kultury je hojnost špatného sociálního kapitálu, tedy ochota většiny populace účastnit se tichých dohod o dělbě výhod plynoucích z využívání nedokonalosti systému. Tak se formují síť vzájemné podpory a okultní směny výhod, které nahrazují řád založený na univerzálních pravidlech.²⁷

Proudy ve zkoumání politické kultury lze rozlišit takto:

1. a) objektivistický makropřístup - zaměřuje se na vzájemné vazby mezi kulturou a politickou a sociální strukturou, oborovým zázemím je politická věda a sociologie, základní jednotkou kultury jsou frekvence objektivizovaných postojů na úrovni kolektivity.

b) objektivistický mikropřístup - soustředí se na vztah mezi osobností a jednáním, oborovým zázemím je sociální psychologie a psychologická antropologie, základní jednotkou kultury jsou osobnostní rysy nebo vzorce postojů na úrovni jednotlivce.

²⁷ Idnes: Václav Bělohradský: *Korupce jako filosofický problém* 13.5.2011[online] [citace dne 10.11.2013]. Dostupné z <http://www.novinky.cz/kultura/salon/233163-vaclav-belohradsky-korupce-jako-filosoficky-problem.html>

2. interpretativní mikropřístup - snaží se proniknout do hloubky strukturovaného souboru sociálních významů kultury, oborovým zázemím je politologie a sociologie, základní jednotkou kultury jsou sociálně sdílené významy.

3. konfigurační přístup – kulturu tematizuje holisticky a odvozuje její rysy z jejího zakotvení v životním způsobu společnosti, oborovým zázemím je mnoho společenskovědních oborů, základní kulturní jednotkou jsou kulturní konfigurace a sociální vztahy.²⁸

G.Almond vymezil tři typy politické kultury – parochiální, podřízeneckou a účastnickou a smíšený typ občanské politické kultury. Dle klasické studie Almonda a Verby (The Civic Culture) z hlediska teoretického zakotvení i metodologie empirického zkoumání je politickou kulturu možno vidět jako hlavní motiv výzkumného problému, který spadá do rámce empirické teorie demokracie. Jiná cesta je možná v rámci hledání odpovědi na otázky celého kulturalistického proudu v současné politologii i ostatních společenských vědách.²⁹

Politickou kulturou v této souvislosti rozumíme základní předpoklady a přesvědčení týkající se veřejného a politického (a případně i hospodářského a náboženského) života, které jeho účastníci sdílejí jako samozřejmé. Mimo jiné se projevují v zaběhnutých způsobech jednání – v tom, jak se dělá politika. Každá společnost musí vycházet z pozitivních odkazů předchozích generací. Zkušenosti předávané generačně mají zajistit, že se děti vyvarují omylů otců a dědů. Další generace pak toto poselství obohacují o novější zkušenosti a poznatky, které předávají dál. Absence mravů a zvyků je tragédií dnešní doby a je dědictvím dvou totalit v letech 1939–1989, v nichž byl uplatňován účelový a pokřivený pohled na společenské dění. Proto se také nestává, že by některý politik hájil správnost svého jednání ve svěřených mu funkcích odkazem na vlastní výchovu, na zásady, jež mu vštípili rodiče a prarodiče, nebo mravy panující v jeho rodné obci. Byť tento odkaz nemá potřebnou právní váhu, měl by mít nesmírnou váhu morální. Je třeba si otevřeně říct, že bez apelu na morální vlastnosti občanů (a zejména politiků) nemůžeme předpokládat, že zákonná opatření vše vyřeší. Jedině v historické kontinuitě, poukazem na tradiční příklady vysoké morálky jednotlivců či komunit občanů můžeme žádat, aby byly přijímány a dodržovány zákony, opatření a etické kodexy. Vztah k morálce se musí stát součástí hodnocení uchazečů o funkce, musí být nezbytnou součástí jejich

²⁸ SKOVAJSA, Marek. *Politická kultura*. Praha: Karolinum, 2006, s.35-36

²⁹ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie*. Praha: Portál, 2012, s.29.

charakteristik, a měl by se stát i veřejným doporučením věrohodnosti. Sama tato proklamace nám sice vysokou politickou kulturu nezajistí, ale její přítomnost v textech o nápravě věcí je naprosto nezbytná. Zdravá politická kultura je taková, která vytváří a podporuje důvěru občanů v základní spravedlnost, férovost široce pojatého procesu vládnutí a spravování státu. Zdravá politická kultura tak posiluje demokratický politický a společenský systém, neboť jeho stabilita závisí na důvěře občanů a jejich aktivní účasti na správě věcí veřejných, na hrdosti na náš stát.³⁰

³⁰ Institut pro politickou a ekonomickou kulturu: *Zdravá politická kultura / Záznam semináře, Emauzy*, 9.12.2004 [online] [citace dne 10.11.2013]. Dostupné z http://www.ipek.cz/soubory/02_KOMPLET.html

4 VLÁDNÍ PROGRAM BOJE PROTI KORUPCI

V rámci legislativního procesu a pro oblast hodnocení korupčních rizik (CIA – Corruption Impact Assessment) vznikl Vládní výbor pro koordinaci boje s korupcí, který je poradním orgánem vlády pro oblast boje s korupcí. Vládní výbor koordinuje a vyhodnocuje problematiku boje proti korupci.

K boji proti korupci se hlásily všechny polistopadové vlády. Pro přehlednost je uveden přehled usnesení vlády vztahující se k problematice boje proti korupci:

1. Usnesení vlády ze dne 16. ledna 2013 č. 39 Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2013 až 2014 s názvem „Od korupce k integritě“
2. Usnesení vlády ze dne 5. ledna 2011 č. 1 k Aktualizaci Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2011 až 2012
3. Usnesení vlády ze dne 23. března 2009 č. 329 k Aktualizaci Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2006 až 2011
4. Usnesení vlády ze dne 26. ledna 2009 č. 116 ke zprávě o plnění úkolů uložených vládou
5. Usnesení vlády ze dne 28. dubna 2008 č. 492 ke Zprávě o plnění úkolů Strategie vlády v boji proti korupci za období let 2006 až 2007
6. Usnesení vlády ze dne 18. června 2007 č. 676 ke Zprávě o korupci v České republice za léta 2005 – 2006 a o plnění Aktualizovaného vládního programu boje proti korupci.
7. Usnesení vlády ze dne 25. října 2006 č. 1199 o Strategii vlády v boji proti korupci na období let 2006 až 2011
8. Usnesení vlády ze dne 11. května 2005 č. 560 ke Zprávě o korupci v České republice v roce 2004 a o plnění Aktualizovaného vládního programu boje proti korupci
9. Usnesení vlády ze dne 19. května 2004 č. 480 ke Zprávě o korupci v České republice v roce 2003 a o plnění harmonogramu opatření Aktualizovaného vládního programu boje proti korupci
10. Usnesení vlády ze dne 19. května 2003 č. 473 + P ke Zprávě o korupci v České republice v roce 2002 a o plnění harmonogramu opatření Vládního programu boje proti korupci
11. Usnesení vlády ze dne 17. dubna 2002 č. 391 ke Zprávě o korupci v České republice v roce 2001 a o plnění harmonogramu opatření Vládního programu boje proti korupci
12. Usnesení vlády ze dne 14. února 2001 č. 144 + 2P ke Zprávě o korupci v České republice a o plnění harmonogramu opatření Vládního programu boje proti korupci

13. Usnesení vlády ze dne 21. března 2001 č. 270 + P ke Kodexu etiky zaměstnanců ve veřejné správě

14. Usnesení vlády ze dne 17. února 1999 č. 125 + P k Vládnímu programu boje proti korupci v České republice a ke Zprávě o korupci v České republice a o možnostech účinného postupu proti tomuto negativnímu společenskému jevu.³¹

Tento seznam je zde uveden jako ukázka proklamativních snah jednotlivých českých vlád bojovat s korupcí. Na základě mnoha zkušeností však víme, že spíše než reálný přínos měla tato usnesení pouze deklaratorní charakter a na skutečné vymýcení korupce ze společnosti neměla v podstatě žádný dopad.

Ministerstvo vnitra, konkrétně jeho odbor bezpečnostní politiky, vypracoval pro současné období „Strategii vlády v boji s korupcí na období let 2013 a 2014“, která navazuje na období let 2011 a 2012. Obsahem materiálu jsou návrhy na prevenci a potlačování korupce. Strategie je postavena na třech pilířích - prevenci, transparentnosti a postihu.

Tato Strategie vznikla na základě garance, že jednotlivé instituce EU mají povinnost zaručit co nejlepší využití veřejných prostředků a bojovat co nejefektivněji s podvodů. Za účelem zintenzivnění aktivit vedoucích k lepší ochraně finančních zájmů vznikl v roce 1999 Evropský úřad pro boj proti podvodům (pod zkratkou OLAF).

Od roku 1999 existuje skupina států proti korupci – GRECO (Group of States against Corruption) a jejím členem je od roku 2002 i Česká republika.³²

GRECO monitoruje přijímání jednotlivých protikorupčních dokumentů Rady Evropy a vytváří tlak na nápravu nedostatků identifikovaných v rámci monitorovací činnosti. Členem skupiny se automaticky stává každý stát, který přistoupí k Trestněprávní nebo k Občanskoprávní úmluvě Rady Evropy. Jedním z témat hodnocení je oblast veřejné správy a korupce.

Předmětem monitorování jsou:

- Trestně právní úmluva Rady Evropy proti korupci,
- Občanskoprávní úmluva Rady Evropy proti korupci,
- Doporučení o Kodexech chování veřejných činitelů,

³¹ Protikorupční strategie Hl. města Prahy: [online] [citace dne 8.2.2014].

Dostupné z http://www.praha.eu/public/67/8b/2b/705885_19127_Protikorupcni_strategie_hl._m._Prahy.pdf

³² GRECO: Group of States against corruption (GRECO) [online] [citace dne 8.2.2014],

Dostupné z <http://www.coe.int/greco>

- Rezoluce Výboru ministrů o 20 zásadách boje proti korupci.³³

4.1 Protikorupční prohlášení vlády

Na základě níže uvedené tabulky je zřetelně jasné, že korupce patří mezi nejnaléhavější problémy našich občanů. České vlády jsou si této skutečnosti vědomy a snaží se jí, bohužel mnohdy pouze deklaratorně a proklamativně, zabývat.

Tab. 1. Naléhavost zabývání se oblastmi veřejného života

		2010		2011		2012
Nejnáléhavější problém	Nezaměstnanost	79%	zdravotnictví	79%	korupce	80%
2.problém v pořadí	Korupce	68%	korupce	74%	nezaměstnanost	74%
3.problém v pořadí	sociální jistoty	66%	nezaměstnanost	72%	stav veřejných financí	70%

Zdroj: CVVM³⁴, vlastní zpracování

Vize protikorupčního prohlášení vlády má směřovat od korupce k integritě. Protikorupční politika má za cíl sledovat, vyhodnocovat a upřesňovat standardní proces realizace veřejné politiky. Pouhou změnou zákona nebo jiným opatřením zcela jistě nedojde ke snížení míry korupce v České republice. Různá prohlášení a sliby totiž nejsou samospásné. K posunu je třeba přijmout účinná a důvěryhodná protikorupční opatření, která u nás omezí korupční prostředí, a nutná je rovněž změna ve smýšlení lidí. To je však běh na dlouhou trať, neboť vyžaduje změnu při výchově dětí a v rodinách.

Vláda si vybrala za svůj primární cíl zaměření na otevřenost a stabilitu veřejné správy, která by vedla k její transparentnosti a důvěryhodnosti. Musí být prováděna koncepční řešení, jež by umožnila možnost komunikace v rámci celé společnosti, a to jak mezi politiky, tak i obyčejnými občany.

Vláda se rovněž zaměřuje na soukromou sféru a na nutnost potlačení a prevenci korupce v soukromé sféře. To souvisí s nezávislostí orgánů činných v trestním řízení. Také se snaží, i přes finanční omezení vyplývající jak z ekonomické krize, tak z rozpočtových opatření, financovat a umožňovat zvyšování transparentnosti veřejné správy, protože předpokládá

³³ Protikorupční strategie Hl. města Prahy: [online] [citace dne 8.2.2014].

Dostupné z http://www.praha.eu/public/67/8b/2b/705885_19127_Protikorupcni_strategie_hl._m._Prahy.pdf

³⁴ Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR: *Názor na rozšířenost a míru korupce u veřejných činitelů a institucí* [online]. 5.-12.3.2012. [cit. 2013-02-02]. Dostupné z http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6798/f3/po120405.pdf

návrat těchto investic v podobě větší důvěry zahraničních investorů, snížení korupčního jednání ve státním a veřejném sektoru, a s tím spojené i zvýšení životní úrovně obyvatel.

Ministerstvo vnitra připravovalo v uplynulém volebním období návrh zákona o protikorupčních opatřeních. V rámci operativních opatření byly navrhovány například oboustranné hloubkové kontroly orgánů činných v trestním řízení, důsledné využívání všech možností vzájemné kontroly i zvýšené prověření osob podílejících se na veřejných zakázkách ve státní správě. V rámci exekutivních opatření byl navrhován institut korunního svědka, zavedení protikorupčního agenta, nastavení zákonných podmínek pro použití odposlechů telekomunikačního provozu a nasazení agenta, a novelizace daňového řádu. Ne vše se z tohoto seznamu podařilo v uplynulém období prosadit.³⁵

Cílem Strategie vlády v boji s korupcí by měla být transparentnost veřejné správy, snaha o lepší vymahatelnost práva, potlačení korupce a to jak v soukromé, tak i ve veřejné sféře a posílení efektivnějšího fungování státu.

4.2 Vnímání korupce

V současné době je korupce v České republice vnímána velmi negativně, zejména v souvislosti s děním na české politické scéně. To vyplývá z výzkumů Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd ČR, který se zabývá zkoumáním názorů veřejnosti na současné otázky společenského dění. Z těchto výzkumů totiž jasně vyplývá, že korupce, a to zejména korupce ve veřejné a státní správě, je našimi občany posuzována jako jeden z nejvýznamnějších problémů naší společnosti. Občané jsou citliví na korupční aktivity spojené s politickou elitou, které nejsou odpovídajícím způsobem potírány ani trestány.

Korupce v České republice je vnímána ve třech fázích. První fáze ukazuje zhoršování situace v devadesátých letech. V devadesátých letech totiž protikorupční politika neexistovala, protože korupce nebyla považována za problém. Korupční situace se zhoršovala i na základě probíhající masové privatizace spojené s přerozdělováním velkých veřejných prostředků. Se vstupem do Evropské unie probíhaly na jedné straně intenzivní změny legislativy spojené s přílivem prostředků na posilování vlády práva, na druhé straně od roku 1999 existuje vládní protikorupční politika, která přinášela určité plody, a to i přes své nedokonalosti a kritizované aspekty. Po roce 2007 se zhoršila situace,

³⁵ Protikorupční strategie Hl. města Prahy: [online] [citace dne 8.2.2014].

Dostupné z http://www.praha.eu/public/67/8b/2b/705885_19127_Protikorupcni_strategie_hl._m._Prahy.pdf

nastalo třetí nejsložitější období. Neplnění vládní protikorupční strategie z roku 2006 se jeví jako naprostý formalismus.³⁶

Je mnoho sociologických výzkumů poskytujících materiál, díky kterému můžeme zmapovat vnímání korupce českými respondenty. Z výzkumů jednoznačně vyplývá, že převážná většina české společnosti je znechucena rozšířeností korupce v České republice. Korupce je vnímána jako nejdůležitější problém k řešení a respondenti se dožadují zásadních protikorupčních opatření ze strany státu. Zatím je mezi respondenty spíše skepse a jakékoliv, byť dobře míněné úsilí za strany vlády, je bráno spíše s nedůvěrou. Na základě výzkumů veřejného mínění se ukazuje, že drobné podplácení ve veřejných službách je schopna česká společnost tolerovat, ale již není schopna tolerovat zneužívání veřejných prostředků. Další část korupčního problému se vyskytuje v protikorupční odolnosti podnikatelského sektoru, zejména pokud je ve vztahu s veřejnou správou. Sociologické a kriminologické výzkumy jsou důležité pro možnost upřesnění postupu v protikorupční politice.

4.3 Odbor pro koordinaci boje s korupcí

S účinností od 1. září 2013 byl při Úřadu vlády zřízen Odbor pro koordinaci boje s korupcí. Hlavní činností odboru je zajištění plnění úkolů vlády v souladu se Statutem a Jednacím řádem Vládního výboru a s organizačním řádem Úřadu vlády ČR.

Mezi činnosti Odboru mimo jiné patří:

- posuzování materiálů předkládaných vládě z hlediska hodnocení korupčních rizik,
- vyhodnocování problematiky boje s korupcí a na základě poznatků z této oblasti činnosti vypracovávání návrhů na přijetí opatření vedoucích ke snížení korupčního rizika v rámci činnosti veřejné správy a zvýšení transparentnosti její činnosti,
- plnění, koordinace a kontrola naplňování úkolů vyplývajících ze Strategie vlády v boji s korupcí na období let 2013 a 2014,
- naplňování úkolů vyplývajících z iniciativy Open Government Partnership,
- zpracovávání podnětů občanů týkajících se korupce,
- spolupráce s nestátními neziskovými organizacemi zabývající se bojem s korupcí,
- připomínkování právních předpisů a dokumentů předkládaných na jednání vlády,

³⁶ Transparency International. *Studie národní integrity*. Praha: Transparency International, 2011, s.36.

- problematika lobbingu, whistleblowingu, střet zájmů, účinná lítost, etický kodex poslanců a senátorů,
- rezortní interní protikorupční program
- vzdělávací aktivity, atd.³⁷

4.4 Vzdělávání mládeže

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy realizuje v boji proti korupci řadu opatření zaměřených především na prevenci korupčního jednání při výkonu státní služby a posilování účinnosti protikorupčních mechanismů vnitřního řídicího a kontrolního systému MŠMT. Koordinaci boje proti korupci v rámci ministerstva školství zajišťuje odbor interního auditu. Tento útvar je nezávislý na řídicích strukturách úřadu.

Jedním z nástrojů boje proti korupci je **Protikorupční linka**. Evropský úřad pro potírání podvodných jednání (OLAF) uvedl do provozu telefonní linku, kterou mohou využívat všichni občané České republiky pro anonymní hlášení svých podezření na zneužití prostředků z rozpočtu Evropské unie.³⁸

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy se rozhodlo, že zpracuje přehled zdrojů, které souvisí s problematikou korupce a zveřejní je na svých internetových stránkách. Zároveň definovalo témata k seznámení pro děti a žáky, která jim budou předložena v průběhu předškolního a základního vzdělávání, a přibližně stanovilo věk, ve kterém by měli být děti a žáci s touto problematikou seznámeni. Dále zpracuje přehled zdrojů k problematice korupce v předškolním a základním vzdělávání jako podklad pro učitele. Dalším úkolem pro ministerstvo byla osvěta a zvýšení potenciálu základních vědomostí o korupci a právní odpovědnosti; uvědomění si důsledků v případě protiprávního jednání.³⁹

³⁷ Odbor pro koordinaci boje s korupcí [online] [citace dne 3.12.2013]. Dostupné z <http://www.korupce.cz/>

³⁸ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. MŠMT: *Boj proti korupci*, [online] [citace dne 3.12.2013]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/boj-proti-korupci>

³⁹ Vláda: *Od korupce k integritě* [online] [citace dne 3.12.2013]. Dostupné z <http://www.vlada.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2013-2014/Strategie-2013-a-2014---aktualni-verze.pdf>

5 VZTAH KORUPCE A POLITICKÉ KULTURY

Politická kultura vychází zejména z dějin dané země, ze zkušeností našich předků, z pravidel, které byly nastaveny pod vlivem mnoha faktorů. Vychází z různých sociálních systémů, ze způsobu, kterým funguje politický systém jako celek. Politická kultura společnosti se vztahuje k politickému systému. O politické kultuře se příliš často nemluví, dalo by se říci, že se dostává do popředí zájmu vždy, když dochází k nějaké změně ve společnosti. Především pak, když se mění systém norem, vznikají nové politické instituce, které zpětně působí na změnu politické kultury.

Na jedné straně politickou kulturu ovlivňuje situace v dané zemi – ekonomická, sociální, historická zkušenost, na druhou stranu hraje podstatnou roli rovněž mezinárodní vliv. Politická kultura je ovlivňována také tím, zda je politický systém demokratický či totalitní. Demokracie, pokud o ní nemluvíme jen jako o ideálním stavu, ale jako o reálném systému, by měla být vládou lidu bez principu faktické vlády na základě dědictví nebo násilného získání moci. Volba lidu způsobuje, že se k moci dostává menšina, která je zvolena voliči a rozhoduje o většině. Demokratická společnost podporuje silnou občanskou společnost, měla by však být zachována kontrola vládnoucí elity a političtí vůdci by si měli uvědomovat svou odpovědnost vůči voličům.

Politická kultura vychází mimo jiné z etických a kulturních norem, které jsou zakořeněny v každodenním životě a činí soustavu norem a tím určují společenskou interakci. Samotná formální pravidla však nechrání před korupcí a zneužitím politické moci, proto je důležité použít všech nástrojů důležitých v transformačním procesu. V transformaci dochází nevyhnutelně k narušení vztahů a jedna ze stran, které se týkají změny, vždy vnímá situaci jako určitou ztrátu.⁴⁰

Korupce má dvě roviny. Těmi je myšlena stránka morální a právní. Obě mají vliv na politickou kulturu. Občané se více zamýšlejí nad morální stránkou a veřejně odsuzují korupční chování. Chtějí dosáhnout zejména toho, aby protikorupční opatření, která mají všechny politické strany ve svých předvolebních prohlášeních, nebyla jen prázdná slova sloužící k dosažení moci. Politiky zase spíše zajímá právní stránka, aby v jejich prohlášeních byly protikorupční teze a aby byla korupce právně postižitelná,

⁴⁰ HLUBINKOVÁ, Zuzana a kol. *Psychologie a sociologie ekonomického chování*. Praha: Grada, 2008, s.245

protože systémová korupce může způsobit politickou nestabilitu, což si politické strany uvědomují.

Veřejnost nejvíce znepokojuje, že - byť je korupce trestně postižitelná - je velmi nesnadno odhalitelná. Vše se samozřejmě točí okolo financí. Podle některých lidí je pro zviditelnění politických stran u nás korupce v podstatě nutná. Je možné, že pokud by strany po volbách dostaly více peněz za hlasy voličů i na svou činnost a zároveň by bylo zakázáno financování stran zvenčí, došlo by ke snížení korupce. Rovněž pokud by členské a sponzorské příspěvky byly zastropovány určitou částkou, byly by lépe čitelné.

Je možné si klást otázku, kdy se vlastně u nás politická korupce objevila. Kdy rozhodnutí poslance přestalo být osobním názorem, ale bylo někým koupeno? Níže uvádím několik zcela zásadních případů možné politické korupce a chybějící politické kultury v naší zemi.

Je zcela zřejmé, že politická kultura u nás vyrostla z období 40 let totality, kdy se otázce etiky a morálních hodnot nevěnovala pozornost. Vše se v soukromé sféře podřizovalo heslu „Kdo nekrade, okrádá svou rodinu.“ Do takového morálního marasmu přišla Sametová revoluce.

První období po listopadu 1989 lze zcela jistě označit dobou „divoké privatizace“. V této době se dostali k obrovským majetkům lidé, kteří následně sponzorovali politické strany. První skutečně velkou politickou kauzou, která vedla dokonce k pádu celé vlády, se stala aféra ODS s fiktivními sponzory v roce 1997. Ta poukázala především na chybějící právní rámec, jenž by přikazoval stranám transparentní financování a zveřejňování všech sponzorů.

Velmi nepříznivá situace z hlediska politické kultury a transparentnosti systému nastala v roce 1998 po uzavření tzv. „Opoziční smlouvy“ mezi dvěma stranami ze zcela opačného politického spektra – ODS a ČSSD. Ty si v podstatě rozparcelovaly celý stát, všechny státní instituce, dozorcí rady, posty, atd. Právě o této době hovoří političtí analytici jako o době vrcholu srůstání korupce s politikou.

Další velký problém se vynořil po volbách v roce 2006, kdy nebylo možné sestavit stabilní koaliční vládu v Poslanecké sněmovně. Při druhém pokusu premiéra Topolánka o vládní většinu se objevili na scéně poslanci, kterým se následně začalo hanlivě říkat „přeběhlíci“. Jména těchto „přeběhlíků“ či nezařazených, kteří určovali osudy vlády, by si dnes vybavili již jen politologové a zpětně je obtížné zjistit, zda šlo o osobní postoj či o politický obchod.

Nicméně politickou kulturu tato situace ještě více poškodila. Veřejně se v médiích spekulovalo o politické korupci.

Podobně i prezidentské volby v roce 2008 byly doprovázeny spekulacemi o „igelitových taškách“. Vydírání a výhrůžky byly částečně vidět a slyšet v přímém televizním přenosu. Senátor Kalbáč raději odjel z prezidentské volby a ani nevolil – údajně se mu udělalo špatně na hradní toaletě poté, co tam měl na něj kdosi vyvíjet nátlak, aby hlasoval pro Václava Klause. Asi nejslavnější výrok v této souvislosti pronesl tehdejší ministr vnitra Ivan Langer, jenž tlačil na poslance Strany zelených, aby hlasovali pro Klause, jinak „někdo půjde bruchet“. V těchto případech se jednalo zcela evidentně o snahu oponenty politicky zlomit, zkorumpovat.

V roce 2010 se dostala k moci vláda Petra Nečase. Vláda, která sama sebe označovala za silně protikorupční. První opatření v této souvislosti dávala veřejnosti naději, že tomu tak opravdu bude. Poté, co se Nečas skutečně pokoušel odstříhnout svou mateřskou ODS i státní organizace od tzv. „kmostrů“ – tedy lobbistů, podnikatelů, nikým nevolených velkých hráčů české politiky a byznysu, začaly se v médiích objevovat první velké politicko-hospodářské kauzy. A dopadaly jako bumerang především na ODS, která např. na pražském magistrátu neomezeně vládla takřka 20 let. Celou českou společností začala rezonovat jména jako Hrdlička, Rittig či Janoušek.

Premiéru Nečasovi lidé věřili jeho boj proti „kmostrům“ do doby, než se na povrchu vynořily informace o napojení těchto lidí na šéfkou jeho vládní kanceláře Janu Nagyovou a než osobně prosadil politické „trafiky“ (členství v dozorčích radách státních firem) pro několik svých spolustraníků, bývalých poslanců ODS, výměnou za rezignaci na jejich poslanecké mandáty. Položme si jednoduchou otázku: Proč je imunita poslanců? Proč komory rozhodují o vydání svých členů? Proč jsou chráněny projevy v parlamentu? Bylo cílem tohoto historicky vzniklého principu umožnit poslancům nechat se uplácet, prodávat svůj mandát za trafiky, vydírat vládu? Nebo bylo cílem umožnit svobodnou rozpravu na půdě parlamentu, svobodné hlasování? Tato jednoduchá zásada se do veřejného prostoru bohužel takřka nedostává.

V této době došlo pravděpodobně k vůbec nejvyššímu vzednutí odporu české veřejnosti vůči politikům a politice obecně. Lidé přestali věřit vládě, Poslanecké sněmovně, Senátu, jejich důvěra v politiky se propadla na historická minima, zatímco znechucení a apatie dosahovaly nejvyšších hodnot v novodobých dějinách země. V české společnosti se začal

zvedat odpor proti jakékoliv formě organizovanosti – politickým stranám, orgánům státní správy, atd. Vážnost profese politika dosahovala nižších hodnot, než tomu bylo u uklízeček.

V tomto stavu proběhly v roce 2013 předčasné volby do Poslanecké sněmovny, jejímž důsledkem je největší změna politického spektra za posledních dvacet let. Systém, kdy se u moci střídali buď sociální nebo občanští demokraté, padl. Občanská demokratická strana dosáhla pouze na 7,7 procenta hlasů, a volby tak pro ni dopadly naprosto tragicky. Jednalo se zcela zřetelně o důsledek výše zmiňovaných kauz politické korupce. Na výsluní se dostala nová politická uskupení – hnutí ANO miliardáře Andreje Babiše a Úsvit Tomia Okamury. První z nich je projektem druhého nejbohatšího muže země a občanská společnost tak musí být v permanentním střehu, zda Babiš politicky nezneužije svého dominantního postavení v mnoha oblastech českého hospodářství. To by nepochybně pouze posílilo spekulace o propojení politiky a byznysu a tedy o možné politické korupci. V případě hnutí Úsvit (resp. osoby Tomia Okamury) šlo evidentně o protestní hlasy voličů, kteří volají po vládě silné ruky, navrhují radikální, laciná a populistická řešení složité politicko-hospodářské situace České republiky. Program ani personální obsazení hnutí Úsvit však rozhodně nedávají záruku, že by přispěly k vyšší politické kultuře v zemi.

5.1 Korupce jako filosofický problém

Politická moc a kapitál patří neodlučně k sobě. Politická moc by bez ekonomie, zbrojního a farmaceutického průmyslu, bankovníctví, energetiky, dopravy, infrastruktury, vědy a výzkumu, nebyla nic. Vše se řídí ziskem. Je otázkou, zda se dají změnit nastavená pravidla. Tuto krizi nelze řešit nastavováním dalších pravidel, ale vyšší kvalitou demokratické komunikace a větší účastí veřejnosti na rozhodovacích procesech.

Podle filozofa Václava Bělohradského je korupce v demokratické společnosti „spiknutím proti univerzalizmu norem, jehož cílem je nahradit univerzální normy partikulárními privilegii“. Užitek pravidla je vždy podmíněný, nabízí budoucí výhody a závisí na lidských schopnostech a historických okolnostech, zda možností dokáží lidé využít. Privilegia naopak nabízejí užitek nepodmíněný. Jednoduše: zvýšit státním zaměstnancům plat plošně je privilegium, jejich užitek je nepodmíněný, získat k tomu jejich souhlas je snadné; naopak zavést pravidlo, které zvyšuje plat těm, kdo prokážou určité schopnosti, je jen podmíněným užitekem, nevíme předem, komu se podaří obstát. Z toho plyne, že pro politika je snazší získat souhlas či dohodu nabídkou privilegií než pravidel

a že bez institucí, které tomu brání, se politika brzy stane trhem s privilegii spíše než trhem s pravidly.⁴¹

Podle Bělohradského je korupce možná jen v prostředí, ve kterém se většina lidí chová podle pravidel. To znamená, že jen malá skupina nerespektuje pravidla a zneužívá toho, že většina lidí tato pravidla respektuje, protože by jim klesala výnosnost korupce. Pokud by se totiž většina občanů chovala „korupčně“, legalizovalo by se překračování pravidel a tím by politika sklouzla pouze k distribuci privilegií na základě tichých dohod.

5.2 Politická kultura a role elit

Od roku 1992 do roku 1997 česká politická elita prosazovala hlavní tah transformačního procesu – privatizaci – v rámci filozofie, podle které úzce chápaná ekonomika musí mít v transformačním období přednost před zákonem a morálkou. Obecněji řečeno, česká elita za Klausovy vlády převážně odmítala připisovat vládě jakoukoliv odpovědnost za společenskou morálku.⁴²

Existuje přímá úměra mezi pravidly, institucemi a předpisy, které přetrvaly z komunistického období, a příležitostí ke korupci, protože některé ekonomické subjekty jsou ochotny podplácet, aby obešly předpisy a opatření, jejichž dodržování by je více ekonomicky zatížilo. Dle argumentace vycházející z analýzy elit se politické a ekonomické elity na korupci podílejí kvůli charakteru institucionálního prostředí, které je nedostatečné. Z důvodu, že po roce 1989 nebyl státní majetek účinně podchycen a kontrolován, mohli byrokrati využít příležitosti a zpronevěřit ho, což zvýšilo náchylnost ke korupci v dlouhodobé perspektivě. Navíc mnoho příslušníků úřednických elit přišlo po roce 1989 o své pozice a byli nahrazeni vzdělanější manažerskou elitou, která jako nová vládnoucí třída mohla na počátku 90. let využít své kontakty k získávání původně státního majetku.⁴³

Kořeny korupce v České republice vychází z naší komunistické minulosti. V tehdejším režimu bylo korupční jednání zcela běžné a občany bylo převážně přehlíženo, byly potlačovány náboženské svobody, chyběla vzájemná důvěra mezi lidmi i mezi institucemi, docházelo k netransparentnosti a chyběl veřejný dohled nad politickým systémem.

⁴¹ Idnes: Václav Bělohradský: *Korupce jako filosofický problém* 13.5.2011[online] [citace dne 10.11.2013], <http://www.novinky.cz/kultura/salon/233163-vaclav-belohradsky-korupce-jako-filosoficky-problem.html>

⁴² Atlas transformace: *Politická kultura a role elit* [online] [citace dne 10.11.2013].

Dostupné z <http://www.monumenttotransformation.org/atlas-transformace/html/p/politicka-kultura/politicka-kultura-a-role-elit-moralni-vudcovstvi.html>

⁴³ MAŘÍKOVÁ, Hana; KOSTELECKÝ, Tomáš; LEBEDA, Tomáš; ŠKODOVÁ, Markéta. *Jaká je naše společnost?* Praha: SLON, 2010, s.117-118

Toto jednání se projevovalo i po roce 1989, protože lidé stále věřili jen svým blízkým přátelům či rodině. Držitelé moci mohli snáze zneužít svého postavení. Rozhodnutí a volby vedoucích činitelů - i přes dědictví minulosti a pokušení, která se naskýtají - hrají velkou roli v procesu zavádění a udržování veřejných norem.

5.3 Korupce versus lobbyismus

Některé definice spojují lobbying s korupčním jednáním, některé zužují lobbying pouze na komerční lobbování. Lobbyismus je možná největším podněcovatelem korupce. „Něco za něco“ je podstatou korupce i lobbyismu. Záleží na politickém prostředí, zejména na míře vyspělosti demokracie, jak je lobbying vykládán. V současné době média popisují lobbying spíše v souvislosti s negativními kauzami.⁴⁴

Dle slovníku ABC je lobbista osobou prosazující vlastní zájem či zájem skupiny u činitelů, kteří disponují pravomocemi a kompetencemi státní moci a jejích subjektů v hospodářských, kulturních, politických, společenských, ale i privátních oblastech života.

Lobbyismus však může mít i své kladné stránky. Evropská komise například využívá pro zvýšení své efektivity služeb nejrůznějších zájmových skupin, především z oblastí vědy, výzkumu, průmyslu a dalších sfér. Získává tak pevnou podporu od odborníků, kteří jsou zváni k účasti na předběžných debatách o chystané legislativě. Návrhy směrnic jsou pak rychle publikovány a předkládány všem ke komentáři. Tento postup má své výhody, ale otázkou je, zda jsou pravidla hry pro všechny stejná a zda je k různým skupinám přistupováno rovnoprávně. Mohou malé organizace, které nedisponují velkými zdroji, mít stejný vliv jako velká a bohatá průmyslová odvětví? Podle odpůrců lobbyingu je to zcela vyloučeno.

U nás lobbying zatím není pod kontrolou, v zahraničí se naopak snaží zavést jasná pravidla pro lobbying. Ve Velké Británii byla zřízena asociace lobbyistů. Vedle toho britská Dolní sněmovna zřídila úřad nezávislého parlamentního zmocněnce pro etické standarty s úkolem vyšetřovat stížnosti. Poslanecká sněmovna ve Velké Británii tedy svými mechanismy reguluje chování svých členů. Kdo z politiků neohlásí své finanční zájmy, může být vyšetřován nezávislým zmocněncem.⁴⁵

⁴⁴ Institut pro politickou a ekonomickou kulturu: *Lobbyismus versus korupce/ Záznam semináře, Emauzy, 9.12.2004* [online] [citace dne 10.11.2013]. Dostupné z http://www.ipek.cz/soubory/02_KOMPLET.html

⁴⁵ Institut pro politickou a ekonomickou kulturu: *Lobbyismus versus korupce/ Záznam semináře, Emauzy, 9.12.2004* [online] [citace dne 10.11.2013]. Dostupné z http://www.ipek.cz/soubory/02_KOMPLET.html

U nás by v úvahu mohla být dvě řešení:

1) **Dobrovolná, veřejná registrace lobbyistických firem** v kancelářích příslušných zákonodárných sborů (Poslanecké sněmovny a Senátu). Pokud by zákonodárné sbory svým usnesením registraci doporučily a zjednodušily registrovaným firmám přístup do budov parlamentu – oproti zástupcům neregistrovaných organizací, vytvořily by motivaci k registraci. Seznam lobbistů by byl veřejný. Sdělovací prostředky, občanská sdružení apod. by pak mohly od lobbistů u jednotlivých zákonů žádat informace o prosazovaných stanoviscích a připomínkách. Existence veřejného seznamu lobbistů a následná zvýšená péče sdělovacích prostředků o zákonodárný proces by posílily jeho transparentnost a ovlivnily politickou kulturu žádoucím směrem. V dalším stadiu by lobbyistické firmy mohly vytvořit vlastní stavovskou asociaci a přijmout vlastní etický kodex.

2) **Normativní regulace.** Po vzoru právní úpravy ve Spojených státech (na federální úrovni) a Evropské unie by nový zákon o lobbování definoval pojmy „lobbyistický kontakt“, „lobbyistická činnost“ a „lobbyista“ a stanovil jednak povinnost pro účastníky zákonodárného procesu, poslance a úředníky registrovat a oznamovat lobbyistické kontakty, jednak povinnost pro lobbyisty se registrovat. Proti povinné registraci lobbyistických firem se však staví sami lobbyisté. Patrně oprávněně poukazují to, že zákonem vyžadovaná registrace by znevýhodňovala registrované firmy v konkurenci s černými, neregistrovanými lobbyisty. Zjišťovat porušení této povinnosti by bylo velice obtížné a postih by těžko mohl být více než náhodný. Ukazuje se, že schůdným řešením by mohl být **dílčí zákon**, který by definoval pojmy a upravil oznamovací povinnosti poslanců a státních úředníků. Zároveň by byl doplněn o dobrovolnou regulaci lobbyistů ve smyslu bodu 1). Šlo by o liberální řešení spojující prvky amerického a britského přístupu. Britský Výbor pro etické standardy ukazuje možný přístup k soustavné kultivaci země, která je nezbytnou součástí celého procesu.⁴⁶

5.4 Korupční kriminalita

„Pojem korupce v trestním zákoníku není obsažen. Proto je těžké korupci vymezit. Právní rámec ČR však obsahuje řadu právních předpisů, které spoluvytvářejí prostředí korupci nepříznivé či podle nich může být korupce postihována. Podněty k prošetření možného korupčního jednání, jsou-li šetřeny, jsou vyšetřovány a stíhány policejními orgány a státním

⁴⁶ Institut pro politickou a ekonomickou kulturu: *Zdravá politická kultura*, 9.12.2004 [online] [citace dne 10.11.2013]. Dostupné z http://www.ipek.cz/soubory/02_KOMPLET.html

zastupitelstvím vesměs jako podezření ze spáchání trestné činnosti – porušení konkrétních paragrafů zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, a od 1. ledna 2010 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.⁴⁷

Strategie vlády proti korupci na období let 2011 a 2012 kromě přijetí úplatku, podplacení a nepřímého úplatkářství blíže uváděla i trestné činy s korupcí úzce související, a to zneužití pravomoci úřední osoby a maření úkolů úřední osoby z nedbalosti.⁴⁸

Novelizace trestního zákoníku nově přijala zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, dovršila i reformu trestního práva hmotného. Novela změnila úplatkářské trestné činy, se snahou posílit nástroje proti korupci úředních osob a zvýšit transparentnost činnosti veřejné správy.

Informace o míře korupce obvykle pocházejí ze dvou zdrojů. Jedním jsou sociální šetření, zkoumání sociálních ukazatelů a výzkumy názorů mezi odborníky. Druhým jsou oficiální údaje o vyšetřovaných korupčních kauzách, policejní práci, práci soudů, atd. Česká oficiálně publikovaná data obecně nevykazují žádný zřetelný trend zvyšování nebo snižování míry korupce. Oficiální data popisují neustálé zavádění nových opatření, zatímco dlouhodobá trendová linie zůstává relativně stabilní.⁴⁹

Dle Martina Peciny, bývalého ministra vnitra, kromě potřebných protikorupčních zákonů potřebujeme ještě další dvě věci. Tím prvním krokem je obnova společenského smýšlení a vnímání korupce. Odsouzení korupčního jednání musí být dílem nejenom justice, ale celé společnosti a její morality. Papež František na toto téma uvádí, že korupci lze překonat pouze změnou lidských srdcí – tedy změnou smýšlení lidí. Druhou věcí je požadavek na to, aby boj proti korupci vedli věrohodní lidé a politici. Týká se nejen ministra spravedlnosti, vnitra, policistů, státních zástupců, ale v neposlední řadě i politiků. Každý takový odhalený případ korupce na těchto místech je krokem zpět ve vnímání škodlivosti tohoto jevu,

⁴⁷ Úřad vlády České republiky Sekce pro koordinaci boje s korupcí: *Analyza možností boje s korupcí v soukromé sféře*, prosinec 2012 [online] [citace dne 3.12.2013].

Dostupné z <http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-temata/ostatni/Analyza-moznosti-boje-s-korupci-v-soukrome-sfere.pdf>

⁴⁸ Vláda: *Od korupce k integritě* [online] [citace dne 3.12.2013].

Dostupné z <http://www.vlada.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2013-2014/Strategie-2013-a-2014---aktualni-verze.pdf>

⁴⁹ MAŘÍKOVÁ, Hana; KOSTELECKÝ, Tomáš; LEBEDA, Tomáš; ŠKODOVÁ, Markéta. *Jaká je naše společnost?* Praha: SLON, 2010, s.122

ale současně může být i dobrým znamením, že všem se měří stejně a bude-li policie i nadále pracovat spolehlivě, tak i ta korupce má krátké nohy a daleko nedojde.⁵⁰

V našem právním řádu sice není pojem korupce obsažen, ale výklad definic a druhů se současně mění se změnami ve společnosti. Proto by bylo potřeba místo snahy definovat pojem se více zaměřit na to, jak se používá, především co nám říká o politickém systému a našich politických a sociálních ideálech.

⁵⁰ IVK: *Je korupce vážným problémem dneška?* červenec-srpen 2013, [online časopis] [citace dne 3.12.2013]. Dostupné z <http://media.klaus.cz/files/news2013-07-08.pdf>

6 PREVENCE A POTLAČOVÁNÍ KORUPCE

Otázka prevence a potlačování korupce je složitá. Pokud by na ni bylo jednoduché najít odpověď, nehledalo by ji lidstvo již od dob Chammurapiho zákoníku ve Starobabylonské říši až po současnost. Jednou z možných odpovědí by mohla být etická výchova, která již v samotném člověku dává vnitřní brzdu k jakémukoliv protizákonnému jednání a mohla by tím být nejsilnějším vnitřním motivem a prevencí k potlačení korupce. Jde o to, aby morálka jednotlivce byla silnou a nepodlehla stále rostoucímu tlaku většiny, která jedná bez skrupulí. Zde se jeví velký prostor, který chybí ve výchově. Je to dáno historicky, kdy v socialistickém režimu etické či jiné morální hodnoty byly potírány jedním řešením: „Kdo nejde s námi, jde proti nám“. Tehdy bylo člověku odepíráno mít svůj vlastní názor a pokud už ho někdo měl, byl za něj perzekuován. Proto se lidé stávali loutkami bez prosazení vlastního názoru. Společnost postupně upustila od základů hodnot tkvících v etice a morálce. Po revoluci roku 1989 tak veřejnost nebyla připravena na kapitalistický způsob života a rovnýma nohama skočila do způsobu života, který neznala. Svázanost socialistickým způsobem chtěla překonat pomyslnou svobodou západního světa – kapitalismu. Jen se nebyla schopna zorientovat v novém světě podnikání a svobodného trhu, který však přinášel rizika, na které tato společnost nebyla zvyklá a ani jej neznala. Každý byl do té doby zvyklý, že musí pracovat, najednou se objevovaly jiné zdroje rychlého a snadného příjmu. Mezi lidmi rychle vznikly velké sociální rozdíly a někteří nepoctiví podnikatelé, kteří využili chaosu z rychlé změny systému a dezorientace ostatních, si začali zakládat firmy, jejichž základem byl státní majetek vzniklý šikovným manévrem právníků a korupčním jednáním státních úředníků, nakonec byl tento státní majetek rozprodáván za zlomky ceny. Jelikož toto jednání nikdy nebylo potrestáno, lidé začali jednat podle zásady - "vše je dovoleno, co není výslovně zakázáno", kde projevovali svobodu individua vůči státní moci. Právě v tomto bodu začal velký rozmach korupčního jednání u nás, a protože toto jednání nebylo potlačeno, ani umožněno preventivní chování či výchova, rozbujela se u nás korupce do velkých rozměrů. Několik málo let nazpět překročila míra korupce pomyslné definitivní hranice a společnost na nastalou situaci zareagovala jejím intenzivnějším vnímáním jako zásadního problému celého státu a rovněž volbou nových politických subjektů.

6.1 Transparentní přístup - veřejný dohled

Nedílnou součástí boje proti korupci je přiblížit sektor veřejných služeb spotřebitelům (veřejnosti) a prostřednictvím zprůhledňování a zvýšení odpovědnosti ho učinit úspornějším. Opatření ke zvýšení zodpovědnosti mohou být často zavedena relativně rychle a mohou vytvořit situaci, kdy korupce už není většinou úředníků a občanů tolerována. Také metody zavádění větší zodpovědnosti lze úspěšně přenášet z jednoho státu do druhého. Oproti tomu hlubší politická reforma zahrnující regulační a daňový systém a eliminaci neopodstatněných programů podporujících korupci, bude pravděpodobně obtížněji proveditelným úkolem, který zabere delší dobu. Úspěšné protikorupční reformní úsilí bylo dosud bohužel vzácností, zatímco neúspěchů je již známa celá řada. Korupce zvyšuje ceny služeb a zboží jak uvádí D. Frisch, bývalý generální ředitel oddělení pro rozvoj při Evropské komisi, dále zvyšuje zadlužení země, nese s sebou budoucí opakované náklady na splácení dluhů, vede ke snižování kvality, neboť jsou dodávány výrobky horší kvality a je nakupována nevhodná či nepotřebná technologie.⁵¹

6.2 Využití sociální pedagogiky v oblasti prevence a potlačování korupce

Fenomén korupce je objektem zájmů prakticky všech společenských věd, především politologie, sociologie, práva, ekonomie a psychologie a to zejména sociální psychologie. Výchozím problémem při vědecké analýze je jeho definice. V tomto směru uváděné vědecké disciplíny vymezují fenomén korupce ve vztahu k výkonu veřejné funkce, tj. autority vyplývající z pozice veřejného činitele. Faktické možnosti uplatnění psychologie v boji proti korupci je možné nalézt v několika následujících oblastech:

- identifikace osob s možným selháním v této oblasti,
- sociálně-psychologické determinanty korupčního chování,
- spolupráce na výzkumech a zjišťování postoje veřejnosti k fenoménu korupce,
- spolupráce v personální práci, vzdělávacích a osvětových programech.

Identifikace osob s možným selháním – v laické veřejnosti je vnímání psychologie silně spojeno s psychologickým testováním a jeho možnými prognostickými efekty. Možnosti uplatnění testových psychologických prostředků v oblasti korupčního chování jsou pouze nepřímé. Jedná se o lidi buď s nízkou či naopak vysokou frustrační odolností, s vysokým nebo naopak nízkým sebevědomím, a to především jedince se sklonem k podceňování

⁵¹ ROUDNÝ, Radim; Zilvar, Josef a kol. *Boj proti korupci ve veřejné správě*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2001, s.15-16

rizika. Velkou roli hraje také individuální hodnotový rámec, v němž dominují materiální hodnoty, a orientace na vnější materiální a společenskou prestiž. V této souvislosti je v manažerské psychologii někdy uváděna empirická typologie tzv. deficitních manažerských osobností, označovaných jako:

Eichmann – plní povinnosti, nezajímají ho morální následky, pouze technika zvládnutí problému.

Richard III. – je schopen morálního rozlišení, ale důležitý je momentální prospěch a osobní zisk, důležité je pro něho využití každé příležitosti v tomto směru.

Faust – účel pro něho světi prostředky a proto se spojí i s ďáblem, sofistikovaně dokáže vše ospravedlnit.

Sociálně psychologické determinanty korupčního chování – Ze sociálně psychologického hlediska se jeví jako možné vysvětlení korupčního chování pracovníků ve veřejné správě, v souvislosti s klíčovými pojmy politické psychologie jako je sociální vliv a zdroje moci, které souvisí se sociálním statutem pracovníka veřejné správy a které zároveň jsou i zdrojem možné korupce a korupčního chování. Jedná se o následné charakteristiky:

- legitimní moc: souvisí s autoritou danou zákony, předpisy, vyhláškami
- kontrola zdrojů: informace, finance
- sociální vztahy: kontakty, podpora přátel, kolegů
- expertnost: kvalifikace a zkušenost, nenahraditelnost.⁵²

Podle J.J. Rousseaua člověk vychází z rukou přírody dobrý a až společnost ho zkazí. Proto poukazuje na mimořádnou důležitost výchovy, protože člověka je potřeba chránit před působením zlých vlivů, mezi které patří mimo jiné i korupce. Je potřebné u něj rozvíjet přirozený základ, který je v každém člověku. Navazoval tak na Johna Locka, který tvrdí, že obsah našeho vědomí pochází z vnitřní zkušenosti, přičemž vnitřní zkušenost se opět odvozuje z vnější. Při zprostředkovávání této zkušenosti hraje významnou roli výchova, tj. pěstování postojů vedoucích k harmonickému spolužití.⁵³

Jedním z možných řešení je, jak již bylo uvedeno výše, výchova a změna etického morálního pohledu na svět. Tím se musí začít u každého jednotlivce již od narození,

⁵² ROUDNÝ, Radim; Zilvar, Josef a kol. *Boj proti korupci ve veřejné správě*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2001, s.23-24

⁵³ LACA, Slavomír; LACA, Peter. *Etika v kontexte sociálních věd*. Brno: IMS, 2013, s.150

aby mohlo dojít ke změně postojů celé společnosti. S materialistickým pohledem na svět, kde vládou peníze a děti jsou vychovávány v duchu „urvi si co můžeš“, dochází k úpadku morálních zásad a tím i celé společnosti. Nejsou dodržovány žádné zásady a společnost se pak diví, proč je sešňorována čím dál více zákony a nařízeními. Sociální pedagogika by měla pomoci ve společnosti ukázat lidem směr možného přístupu k životu, který je v souladu s morálkou a se zákony. Zejména změnit jejich náhled na život, jako na něco, co přijmu za vzor, který do této doby ve společnosti chyběl, jako možnost správného přístupu k životu, kde není hlavním úkolem co největší nahromadění peněz, ale rozpoznání pravých kvalit života a orientace ve stále se měnícím světě.

„Pomocí výchovy se dá měnit svět. Ve výchově má lidstvo nástroj k řízení a kontrola je účinnější než mechanismy zákazů a příkazů daných předpisy a zákony. Legislativa se stává džunglí pro občana nepřehlednou a nepřístupnou, v níž je často vydán napospas vykladačům zákona.“⁵⁴

Peter Drucker, jeden z představitelů moderního managementu řekl: „V novém světě můžete dosahovat lepších výsledků při uspokojování potřeb zákazníků komunikací, koordinací a spoluprací s jinou organizací. V důsledku větší otevřenosti může zákazník vidět všechno, takže bude znát vaše silné i slabé stránky. A vy máte zároveň možnost využívat předností a způsobilostí jiných, takže můžete lépe uspokojovat potřeby svých zákazníků a optimalizovat své provozní činnosti v rámci procesu.“⁵⁵

Sociální pedagogika nás učí managementu vlastního života. Pokud bychom byli dobří manažeři, budeme umět dobře řídit svůj život a dávat tím příklad i ostatním. Učí nás kooperaci, demokracii, humánnosti, tolerantnosti a v duchu solidarity směřuje ke spoluzodpovědnosti za další vývoj světa.

⁵⁴ MUHLPACHR, Pavel. *Sociální pedagogika II*. Brno: IMS, 2011, s.87

⁵⁵ EDERSHEIM, Elizabeth Haas. *Management podle Druckera*. Praha: Management Press, 2008, s.124

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 TÉMA A ZAMĚŘENÍ VÝZKUMU

Téma této diplomové práce „**Korupce a její vliv na politickou kulturu**“ by mělo zjistit, jaký vliv má korupce na politickou kulturu v ČR. O korupci se píše poměrně často, média jsou plná zpráv o korupčním chování politiků, státních úředníků i podnikatelů majících z ní zisk. Do roku 1989 se o korupci vědělo, jen se o ní nesmělo veřejně hovořit ani psát. Krátce po roce 1989 se na čas, v období euforie, neprojevovala příliš výrazně, neboť lidé se snažili být k sobě ohleduplnější a měli snahu se vrátit k hodnotám, které zde čtyřicet let chyběly. Ale s příchodem privatizace, s možností získání obrovského majetku a vlivu, se korupce znovu rozmohla. Společnost ji zprvu nevnímala jako palčivý problém, to se však postupem let začalo měnit. V současné době je toto téma stěžejním bodem všech programů politických stran, protože občané považují korupci za zásadní věc.

7.1 Cíle a metoda výzkumu

Cílem práce bylo nalézt odpovědi na otázky, jak veřejné mínění nahlíží na korupci a jaký je její vliv na politickou kulturu. Specifikovat postupy, jak ovlivnit politickou kulturu. Nalézt řešení a východiska, která by mohla být nápomocna při ovlivňování korupčního chování. Nahlédnout do problematiky korupce a jejího vlivu na politickou kulturu. Výzkumem si tento cíl ověřit, potvrdit nebo vyvrátit stanovené hypotézy.

K vlastnímu výzkumu byly použity dvě metody – kvalitativní a kvantitativní. V rámci kvalitativní metody byla použita analýza trestního zákona v souvislosti s korupcí a na základě výsledku byl zpracován výzkum kvantitativní metodou ve formě dotazníku, a to z pohledu veřejného mínění. Kvalitativní metoda byla vybrána jako základ pro metodu kvantitativní. Metodou kvantitativního výzkumu byl zvolen dotazník, který je jedním z nejběžnějších výzkumných nástrojů pro sběr dat, na základě kterého byla v krátké době získána data a dostatek informací. Dotazník byl zvolen také proto, že je jedním z nejběžnějších nástrojů pro sběr dat od většího počtu respondentů. Dotazník také zaručuje respondentům diskrétnost a anonymitu. Způsoby odpovědí na položené otázky jsou pro respondenta jednoduché. Vlastní zpracovávání a vyhodnocování pak bylo úměrné počtu respondentů a zodpovězeným dotazům.

7.2 Analýza Zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 248, § 329, § 331, § 332, § 333, § 334

V trestním zákoníku není obsažen trestný čin korupce. Z tohoto důvodu byly vybrány jako základ kvalitativního výzkumu různé předpisy - o pravidlech hospodářské soutěže, zneužití pravomoci úřední osoby, trestný čin přijetí úplatku, trestný čin podplacení a trestný čin nepřímého úplatkářství. Všechny jsou založeny na základě získání či poskytnutí určité neoprávněné výhody. Z § 334 Společná ustanovení vyplývá, že pro všechny úplatkářské trestné činy u osoby, která obstarává věc obecného zájmu, může jít i o jiné obohacení než peněžité. Pro potlačování korupce je rovněž důležité širší vymezení pojmu úřední osoba u trestných činů úplatkářství oproti obecné úpravě, což vyplývá z § 334 odst. 2 trestního zákoníku.

Pro zjednodušení zápisu v tabulce jsou uváděna pouze čísla paragrafů podle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Pro rok 2009 se však jedná o odpovídající paragrafy zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

Tab. 2. Rozdělení počtů případů podle jednotlivých paragrafů trestního zákona a trestního zákoníku v jednotlivých letech

	2009		2010		2011		2012	
	Počet	Procento	Počet	Procento	Počet	Procento	Počet	Procento
zneužití pravomoci úřední osoby (§ 329)	150	52,6	93	37,1	122	29,8	41	16,3
porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže (§ 248)	14	4,9	16	6,4	21	5,1	19	7,6
přijetí úplatku (§ 331)	38	13,3	46	18,3	85	20,7	34	13,5
podplacení (§ 332)	75	26,3	92	36,7	169	41,2	147	58,6
nepřímé úplatkářství (§ 333)	8	2,8	4	1,6	13	3,2	10	4
Celkem případů za rok	285		251		410		251	
Počet započítaných měsíců v daném roce	12		12		12		12	
Průměrný měsíční počet případů	23,75		20,92		34,17		27,89	

Zdroj: policejní statistika PP ČR⁵⁶, vlastní zpracování

⁵⁶ Úřad vlády České republiky Sekce pro koordinaci boje s korupcí: *Analýza možností boje s korupcí v soukromé sféře*. [online] prosinec 2012 [cit.2013-12-03]. Dostupné z <http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-temata/ostatni/Analýza-moznosti-boje-s-korupci-v-soukrome-sfere.pdf>.

Z výše uvedeného vyplývá, že v rámci šetřených případů dominuje zneužití pravomoci úřední osoby a podplácení. U zneužití pravomoci úřední osoby je možné sledovat klesající trend, naopak u podplácení jde o stále rostoucí trend.

Mezi korupční trestné činy je možné zařadit i další trestné činy, které definují korupční chování, resp. postihují korupční jednání. Z nich lze vyjmenovat pletichy v insolvenčním řízení (§ 226), sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě (§ 256 trestního zákoníku), pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži (§ 257 trestního zákoníku), pletichy při veřejné dražbě (§ 258 trestního zákoníku).

Korupční jednání by mohlo být omezeno i díky přijetí zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob, a dalšími jinými legislativními snahami, např. přípravou zákona o lobbingu a whistleblowingu (což je upozornění zaměstnance pracujícího v určité instituci na neetické nebo nezákonné praktiky na pracovišti).

7.3 Stanovení hypotéz pro dotazníkové šetření

Na základě rozboru výše uvedených paragrafů trestního zákoníku byly stanoveny tyto hypotézy:

H1: Mezi nejčastější důvody vzniku korupce je selhání občana z důvodu jeho společenského postavení.

H2: Čím nižší vzdělání, tím menší orientace v právním systému.

H3: V dominantních politických stranách je možnost vzniku korupce větší, než v procentuálně malých politických stranách.

H4: V politických stranách podílejících se na vládě je možnost vzniku korupce větší, než v politických stranách, které jsou v opozici.

H5: Korupci se nejlépe daří tam, kde nefunguje aktivní občanská společnost.

H6: Čím vyšší je vymahatelnost práva, tím nižší je možnost vzniku korupce.

Tyto hypotézy byly rozpracovány v dotazníku, který obsahoval 22 otázek, vždy po okruhu, ke kterému se daná hypotéza vztahovala.

8 VÝSLEDKY A VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

Hypotézy byly obsaženy v dotazníku, který obsahoval 22 otázek, a zahrnuty do okruhu otázek, ke kterému se daná hypotéza vztahovala. Odpověď poskytlo 200 respondentů z celé ČR. Dotazníky byly zaznamenány, zpracovány a vyhodnoceny níže.

8.1 Metoda dotazníku

Do tabulek byl ke každé otázce zaznamenáván počet osob dle bydliště a vzdělání. Resumé pak vzniklo součtem a procentuálním vyhodnocením každé odpovědi. K němu se pak váže graf.

Tab.3. Jsou bohatší lidé náchylnější k dávání úplatků?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	0
Spíše ano	3
Spíše ne	1
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	7
Spíše ano	34
Spíše ne	10
Rozhodně ne	4
Odmítá odpovědět/neví	1

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	12
Spíše ano	54
Spíše ne	16
Rozhodně ne	6
Odmítá odpovědět/neví	2

Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	0
Spíše ano	1
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	3
Spíše ano	11
Spíše ne	3
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	4
Spíše ano	18
Spíše ne	5
Rozhodně ne	2
Odmítá odpovědět/neví	1

Resumé:

Rozhodně ano	13%
Spíše ano	60%
Spíše ne	18%
Rozhodně ne	7%
Odmítá odpovědět/neví	2%

Obr. 1. Jsou bohatší lidé náchylnější k dávání úplatků?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.1 vyplývá, že 73% občanů se domnívá, že bohatší lidé jsou náchylnější k dávání úplatků.

Tab. 4. Jsou sociálně slabí lidé náchylnější k přijímání úplatků?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	1
Spíše ano	3
Spíše ne	1
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	7
Spíše ano	35
Spíše ne	9
Rozhodně ne	2
Odmítá odpovědět/neví	3

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	11
Spíše ano	56
Spíše ne	14
Rozhodně ne	4
Odmítá odpovědět/neví	5

Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	0
Spíše ano	1
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	2
Spíše ano	11
Spíše ne	3
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	1

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	4
Spíše ano	19
Spíše ne	5
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	1

Resumé:

Rozhodně ano	12%
Spíše ano	62%
Spíše ne	16%
Rozhodně ne	4%
Odmítá odpovědět/neví	6%

Obr. 2. Jsou sociálně slabí lidé náchylnější k přijímání úplatků?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.2 vyplývá, že 74% občanů se domnívá, že sociálně slabí lidé jsou náchylnější k přijímání úplatků.

Tab. 5. Má, podle Vašeho názoru, náboženské založení vliv na přijímání nebo dávání úplatků?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	1
Spíše ano	2
Spíše ne	2
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	9
Spíše ano	17
Spíše ne	21
Rozhodně ne	7
Odmítá odpovědět/neví	2

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	14
Spíše ano	27
Spíše ne	34
Rozhodně ne	11
Odmítá odpovědět/neví	4

Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	0
Spíše ano	0
Spíše ne	1
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	3
Spíše ano	5
Spíše ne	7
Rozhodně ne	2
Odmítá odpovědět/neví	1

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	5
Spíše ano	9
Spíše ne	11
Rozhodně ne	4
Odmítá odpovědět/neví	1

Resumé:

Rozhodně ano	16%
Spíše ano	30%
Spíše ne	38%
Rozhodně ne	12%
Odmítá odpovědět/neví	4%

Obr. 3. Má, podle Vašeho názoru, náboženské založení vliv na přijímání nebo dávání úplatků?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.3 nevyplývá jasný názor občanů na vliv náboženského založení na přijímání nebo dávání úplatků.

Tab. 6. Platí, podle Vašeho názoru, obecné přesvědčení, že nejvíce korupce je v politice?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	3
Spíše ano	2
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	30
Spíše ano	21
Spíše ne	5
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	48
Spíše ano	34
Spíše ne	8
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

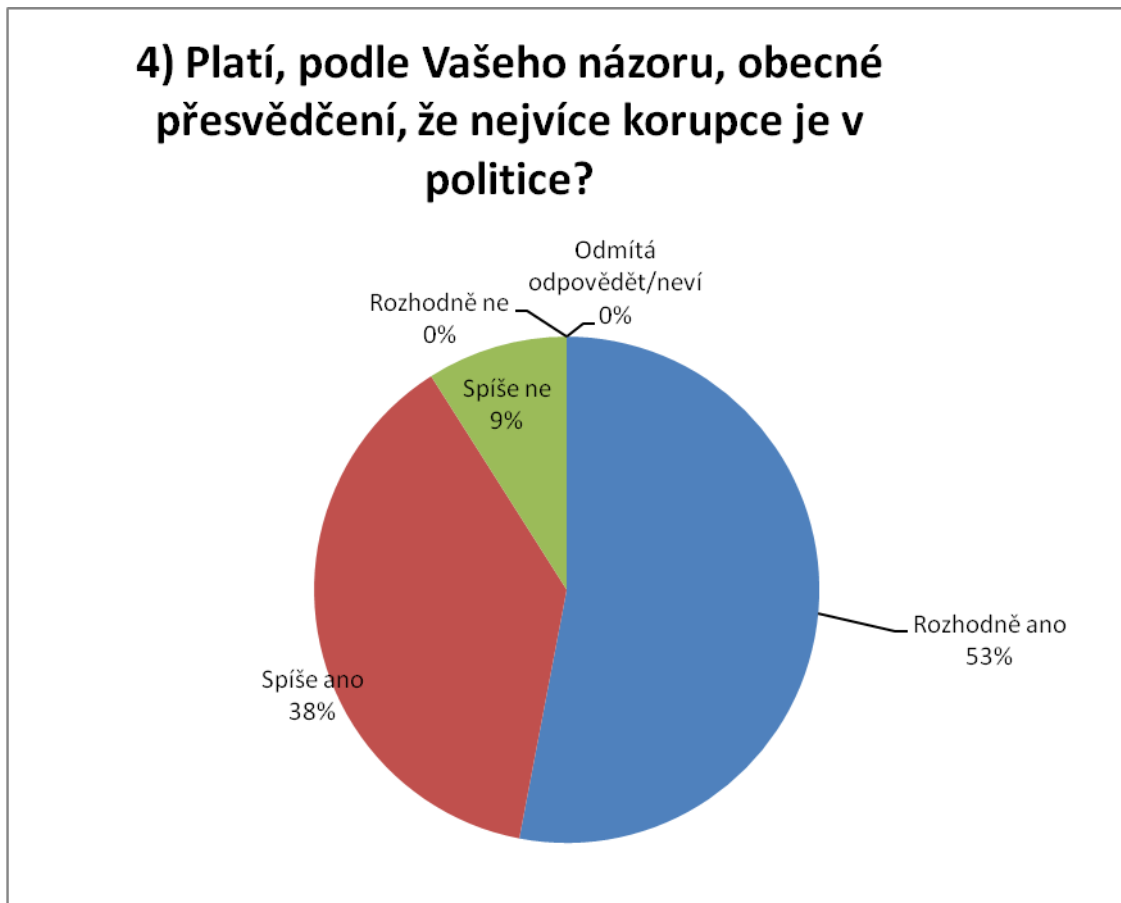
Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	1
Spíše ano	0
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	10
Spíše ano	7
Spíše ne	1
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	16
Spíše ano	11
Spíše ne	3
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Resumé:

Rozhodně ano	53%
Spíše ano	38%
Spíše ne	9%
Rozhodně ne	0%
Odmítá odpovědět/neví	0%

Obr. 4. Platí, podle Vašeho názoru, obecné přesvědčení, že nejvíce korupce je v politice?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.4 vyplývá, že 91% občanů se domnívá, že nejvíce korupce je v politice.

Tab. 7. Platí, podle Vašeho názoru, obecné přesvědčení, že nejvíce korupce je ve státní správě?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	2
Spíše ano	3
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	17
Spíše ano	35
Spíše ne	4
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	28
Spíše ano	56
Spíše ne	6
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

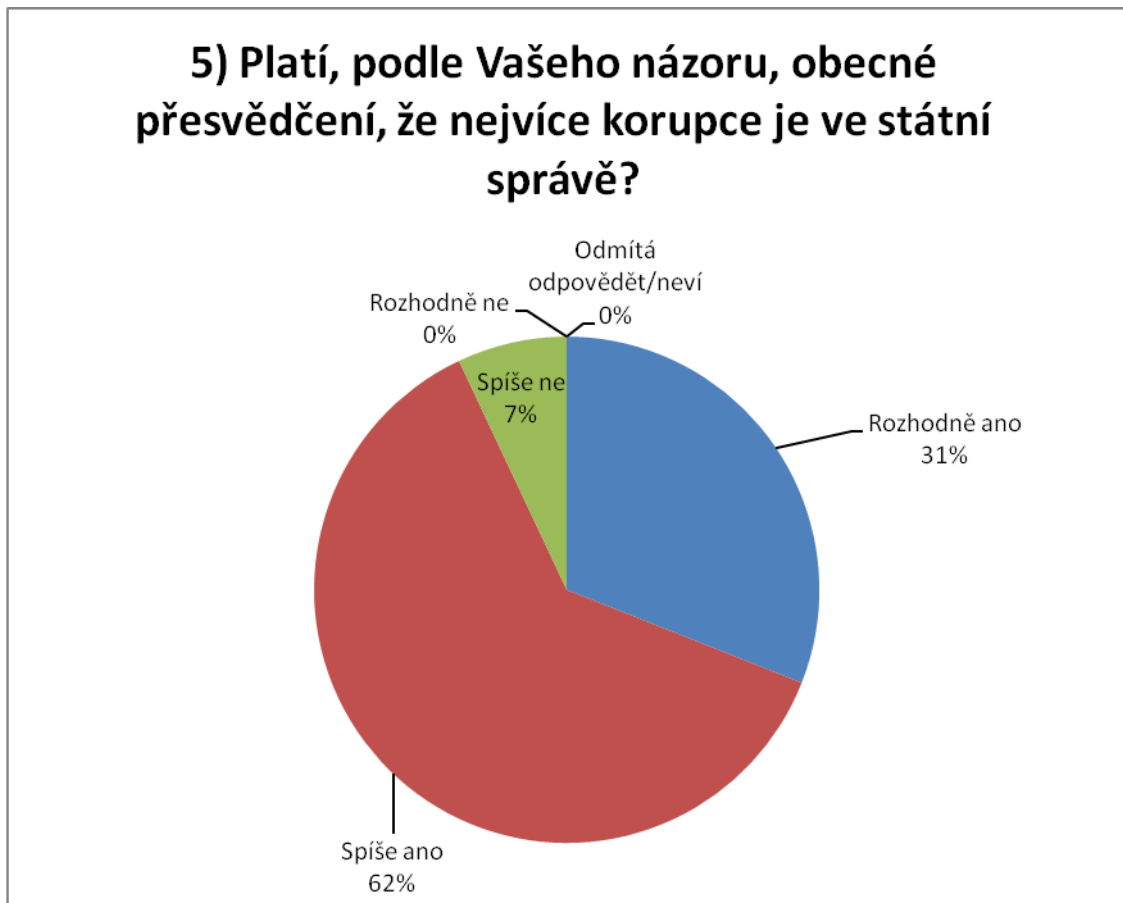
Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	0
Spíše ano	1
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	6
Spíše ano	11
Spíše ne	1
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	9
Spíše ano	19
Spíše ne	2
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Resumé:

Rozhodně ano	31%
Spíše ano	62%
Spíše ne	7%
Rozhodně ne	0%
Odmítá odpovědět/neví	0%

Obr. 5. Platí, podle Vašeho názoru, obecné přesvědčení že nejvíce korupce je ve státní správě?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.5 vyplývá, že 93% občanů se domnívá, že nejvíce korupce je ve státní správě.

Tab. 8. Mělo by se přestat používat pravidlo "Neznalost zákona neomlouvá"?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	1
Spíše ano	3
Spíše ne	1
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	7
Spíše ano	35
Spíše ne	9
Rozhodně ne	2
Odmítá odpovědět/neví	3

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	11
Spíše ano	56
Spíše ne	14
Rozhodně ne	4
Odmítá odpovědět/neví	5

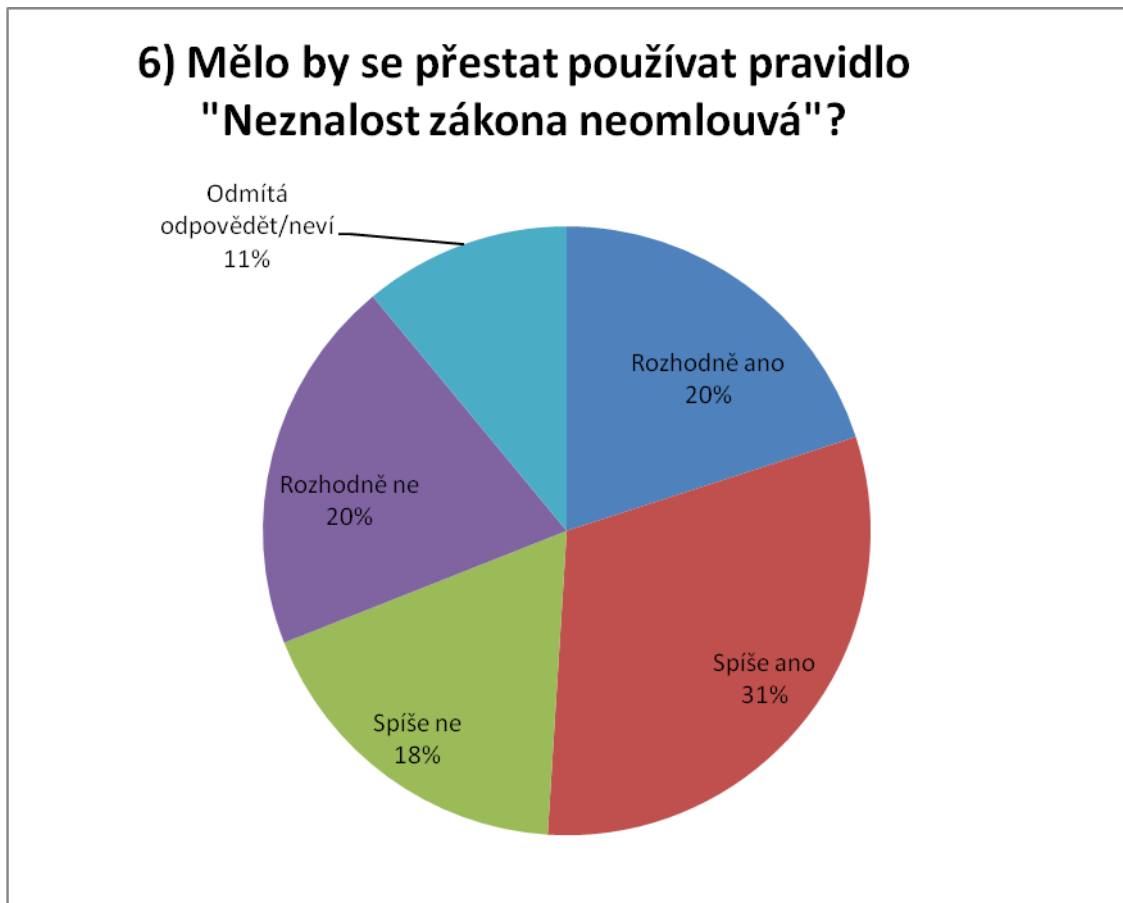
Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	0
Spíše ano	1
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	2
Spíše ano	11
Spíše ne	3
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	1

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	4
Spíše ano	19
Spíše ne	5
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	1

Resumé:

Rozhodně ano	20%
Spíše ano	31%
Spíše ne	18%
Rozhodně ne	20%
Odmítá odpovědět/neví	11%

Obr.6. Mělo by se přestat používat pravidlo "Neznalost zákona neomlouvá"?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.6 vyplývá, že 51% občanů se domnívá, že by se mělo přestat používat pravidlo „Neznalost zákona neomlouvá.“

Tab.9. Měli by lidé bez SŠ povinně procházet kurzy základů finanční a právní gramotnosti?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	1
Spíše ano	2
Spíše ne	1
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	15
Spíše ano	20
Spíše ne	11
Rozhodně ne	7
Odmítá odpovědět/neví	2

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	24
Spíše ano	32
Spíše ne	18
Rozhodně ne	12
Odmítá odpovědět/neví	4

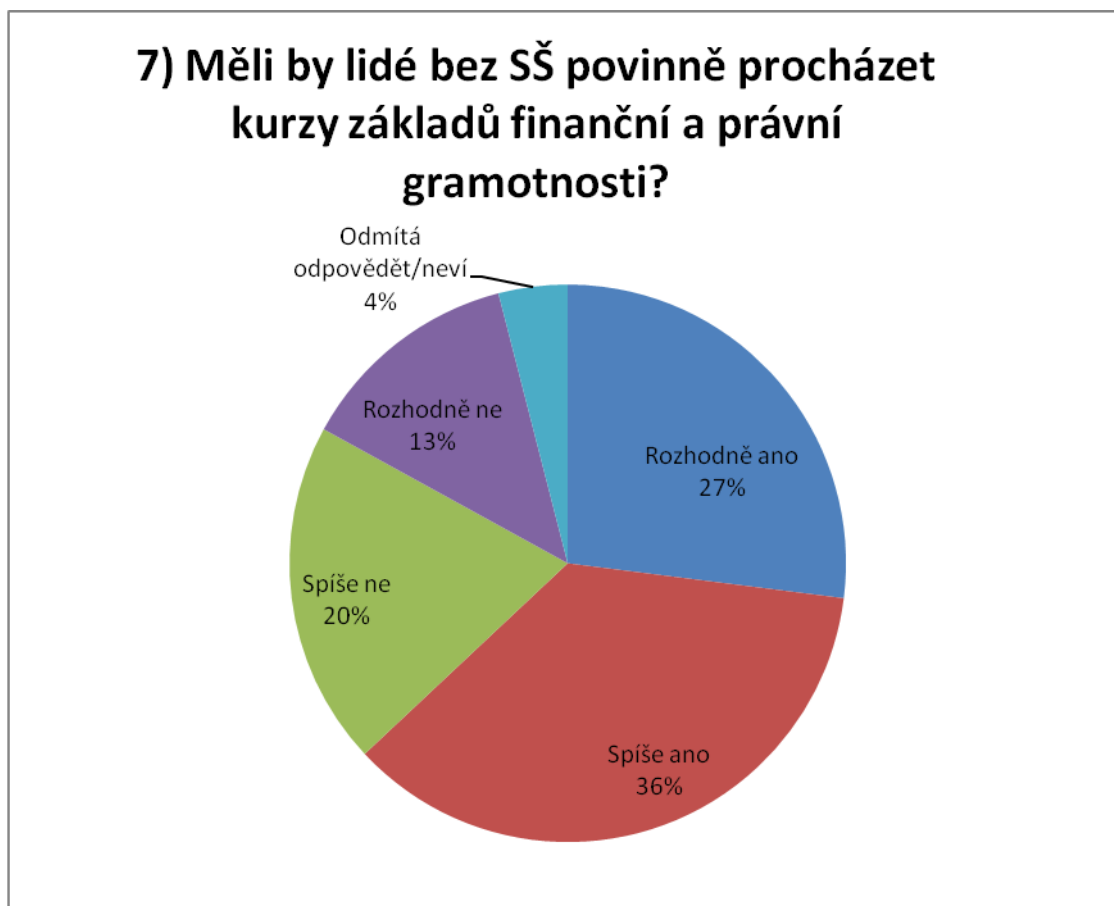
Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	0
Spíše ano	1
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	5
Spíše ano	6
Spíše ne	4
Rozhodně ne	2
Odmítá odpovědět/neví	1

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	8
Spíše ano	11
Spíše ne	6
Rozhodně ne	4
Odmítá odpovědět/neví	1

Resumé:

Rozhodně ano	27%
Spíše ano	36%
Spíše ne	20%
Rozhodně ne	13%
Odmítá odpovědět/neví	4%

Obr. 7. Měli by lidé bez SŠ povinně procházet kurzy základů finanční a právní gramotnosti?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.7 vyplývá, že 63% občanů se domnívá, že by lidé bez SŠ měli povinně procházet kurzy základní finanční a právní gramotnosti.

Tab.10. Platí, podle Vašeho názoru, že nižší vzdělání je příčinou neznalosti osobních práv a tím pádem je s těmito lidmi více manipulováno?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	2
Spíše ano	2
Spíše ne	1
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	18
Spíše ano	22
Spíše ne	11
Rozhodně ne	4
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	30
Spíše ano	36
Spíše ne	18
Rozhodně ne	6
Odmítá odpovědět/neví	0

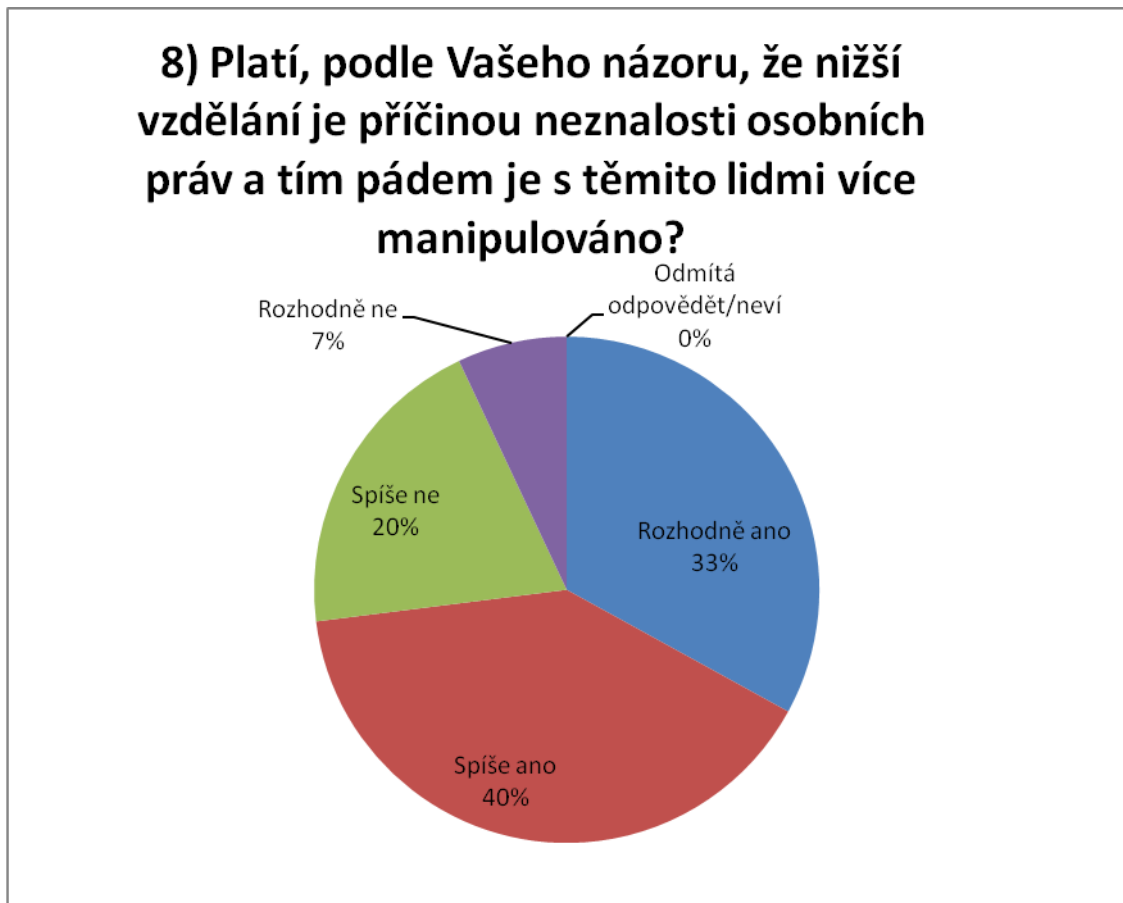
Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	0
Spíše ano	1
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	6
Spíše ano	7
Spíše ne	4
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	10
Spíše ano	13
Spíše ne	6
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	0

Resumé:

Rozhodně ano	33%
Spíše ano	40%
Spíše ne	20%
Rozhodně ne	7%
Odmítá odpovědět/neví	0%

Obr.8. Platí, podle Vašeho názoru, že nižší vzdělání je příčinou neznalosti osobních práv a tím pádem je s těmito lidmi více manipulováno?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.8 vyplývá, že 73% občanů se domnívá, že nižší vzdělání je příčinou neznalosti osobních práv a tím pádem je s těmito lidmi více manipulováno.

Tab.11. Je možnost zniku korupce větší ve velkých politických stranách?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	5
Spíše ano	2
Spíše ne	2
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	22
Spíše ano	25
Spíše ne	3
Rozhodně ne	2
Odmítá odpovědět/neví	3

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	36
Spíše ano	40
Spíše ne	5
Rozhodně ne	4
Odmítá odpovědět/neví	5

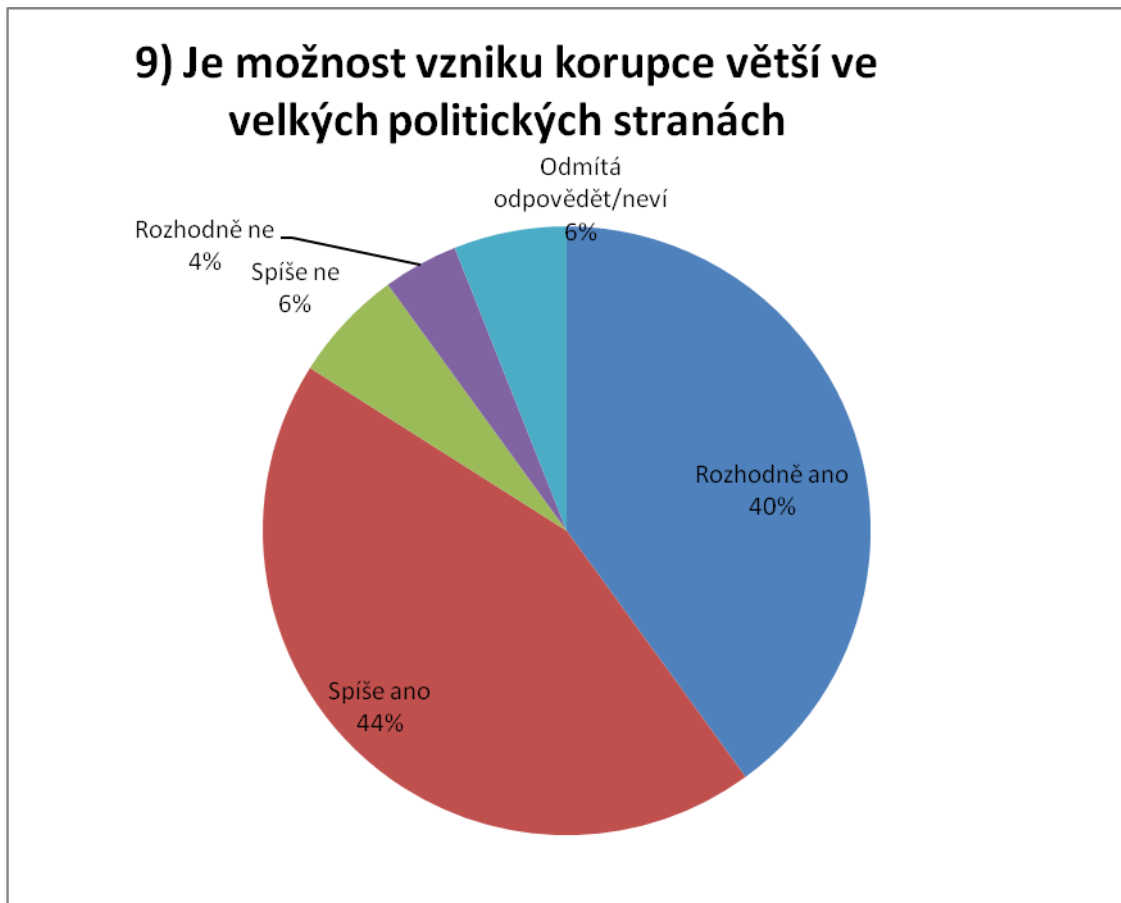
Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	0
Spíše ano	1
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	7
Spíše ano	8
Spíše ne	1
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	1

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	12
Spíše ano	13
Spíše ne	2
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	2

Resumé:

Rozhodně ano	40%
Spíše ano	44%
Spíše ne	6%
Rozhodně ne	4%
Odmítá odpovědět/neví	6%

Obr.9. Je možnost vzniku korupce větší ve velkých politických stranách?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.9 vyplývá, že 84% občanů se domnívá, že možnost vzniku korupce je ve větších politických stranách.

Tab.12. Může, podle Vás, velmi bohatý člověk odolat pokušení korumpovat svými neomezenými finančními zdroji?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	2
Spíše ano	1
Spíše ne	2
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	17
Spíše ano	15
Spíše ne	18
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	4

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	27
Spíše ano	24
Spíše ne	30
Rozhodně ne	2
Odmítá odpovědět/neví	7

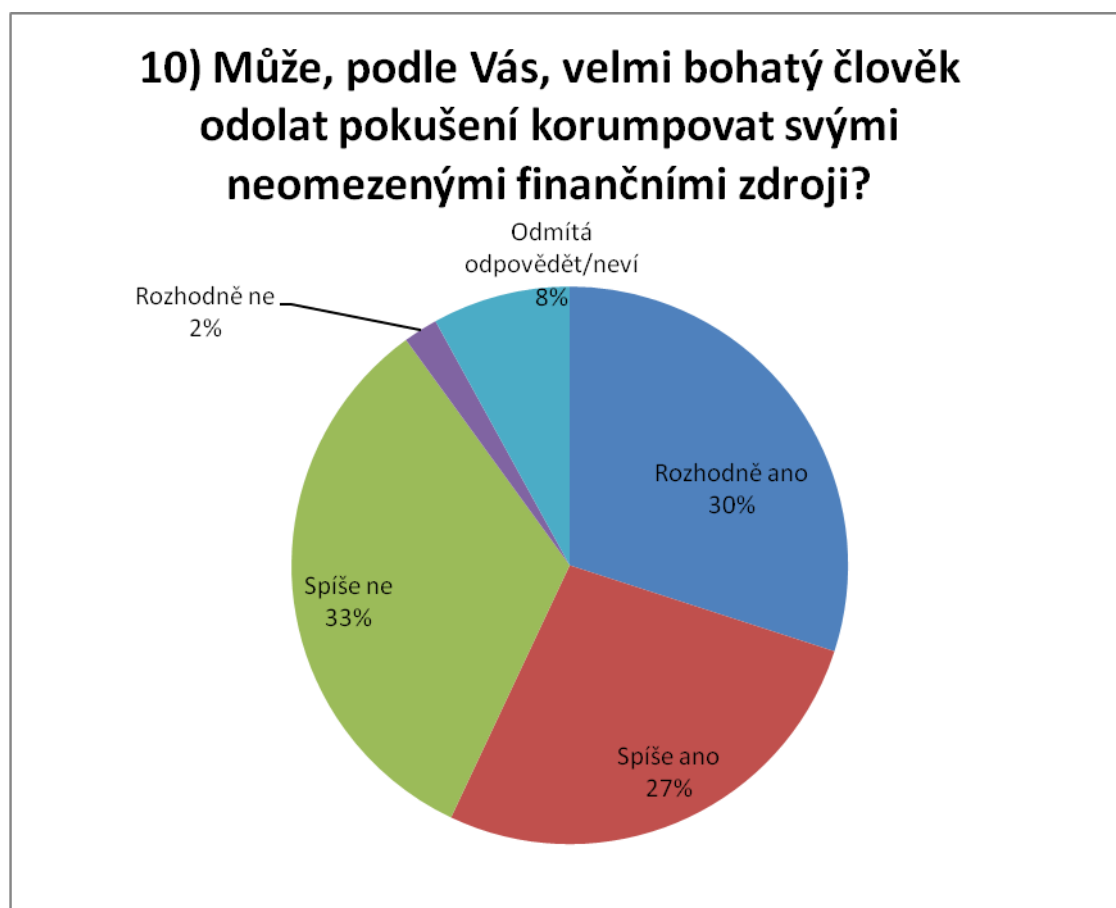
Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	0
Spíše ano	1
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	5
Spíše ano	5
Spíše ne	6
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	1

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	9
Spíše ano	8
Spíše ne	10
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	2

Resumé:

Rozhodně ano	30%
Spíše ano	27%
Spíše ne	33%
Rozhodně ne	2%
Odmítá odpovědět/neví	8%

Obr.10. Může, podle Vás, velmi bohatý člověk odolat pokušení korumpovat svými neomezenými finančními zdroji?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.10 vyplývá, že 57% občanů se domnívá, že velmi bohatý člověk může odolat pokušení korumpovat svými neomezenými finančními zdroji. Je však nejisté, zda byla tato otázka správně pochopena.

Tab.13. Je, v politických stranách podílejících se na vládě, možnost vzniku korupce větší než ve stranách, které jsou v opozici?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	1
Spíše ano	3
Spíše ne	1
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	7
Spíše ano	30
Spíše ne	9
Rozhodně ne	3
Odmítá odpovědět/neví	7

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	11
Spíše ano	49
Spíše ne	14
Rozhodně ne	5
Odmítá odpovědět/neví	11

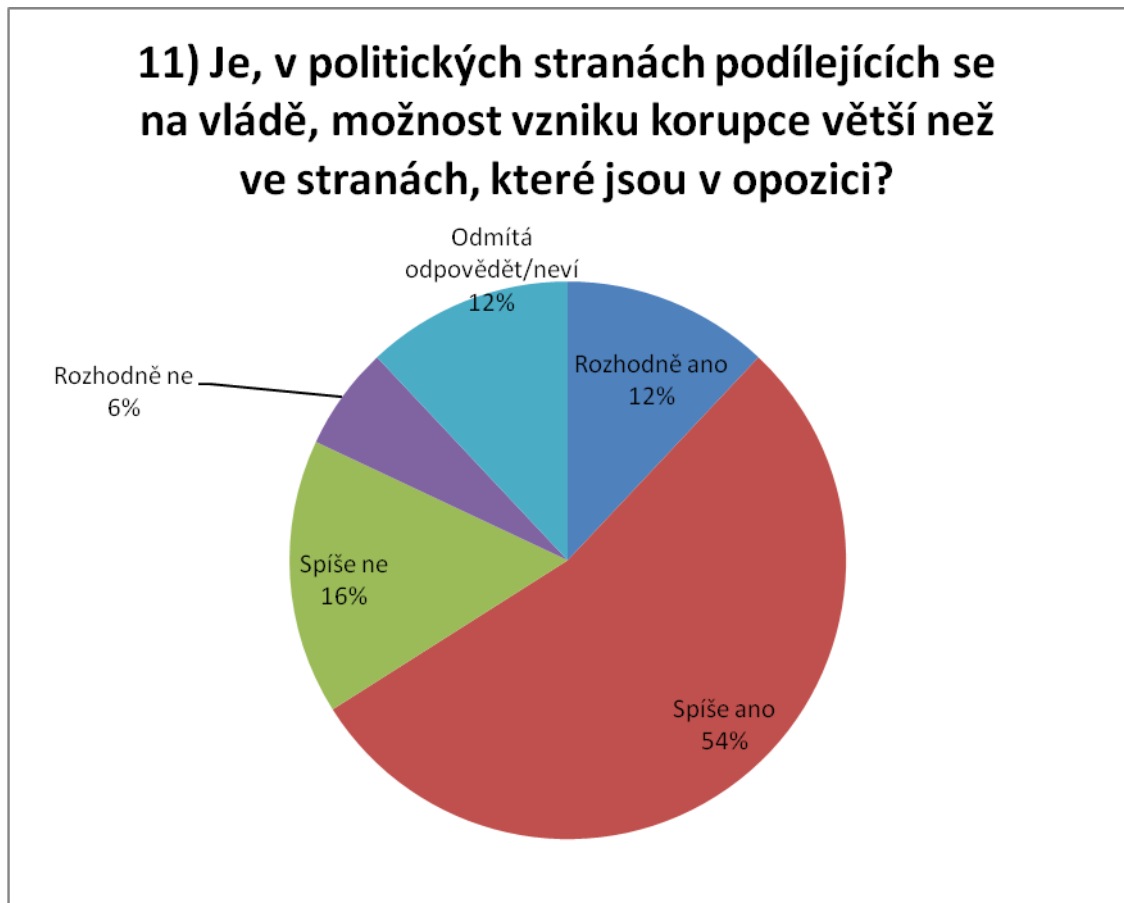
Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	0
Spíše ano	1
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	2
Spíše ano	10
Spíše ne	3
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	2

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	4
Spíše ano	16
Spíše ne	5
Rozhodně ne	2
Odmítá odpovědět/neví	4

Resumé:

Rozhodně ano	12%
Spíše ano	54%
Spíše ne	16%
Rozhodně ne	6%
Odmítá odpovědět/neví	12%

Obr.11. Je, v politických stranách podílejících se na vládě, možnost vzniku korupce větší než ve stranách, které jsou v opozici?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.11 vyplývá, že 66% občanů se domnívá, že v politických stranách podílejících se na vládě je možnost vzniku korupce větší než ve stranách, které jsou v opozici.

Tab.14. Dodržovaly politické strany, které se v uplynulých letech podílely na vládě, své protikorupční teze?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	0
Spíše ano	1
Spíše ne	2
Rozhodně ne	2
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	1
Spíše ano	5
Spíše ne	22
Rozhodně ne	25
Odmítá odpovědět/neví	3

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	2
Spíše ano	8
Spíše ne	36
Rozhodně ne	40
Odmítá odpovědět/neví	4

Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	0
Spíše ano	0
Spíše ne	0
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	0
Spíše ano	2
Spíše ne	7
Rozhodně ne	8
Odmítá odpovědět/neví	1

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	1
Spíše ano	3
Spíše ne	12
Rozhodně ne	13
Odmítá odpovědět/neví	2

Resumé:

Rozhodně ano	2%
Spíše ano	9%
Spíše ne	40%
Rozhodně ne	44%
Odmítá odpovědět/neví	5%

Obr.12. Dodržovaly politické strany, které se v uplynulých letech podílely na vládě, své protikorupční teze?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.12 vyplývá, že 84% občanů se domnívá, že politické strany, které se v uplynulých letech podílely na vládě nedodržovaly protikorupční teze.

Tab.15. Je téma korupce pro politické strany zásadním tématem?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	0
Spíše ano	2
Spíše ne	2
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	6
Spíše ano	20
Spíše ne	21
Rozhodně ne	7
Odmítá odpovědět/neví	1

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	10
Spíše ano	32
Spíše ne	34
Rozhodně ne	12
Odmítá odpovědět/neví	2

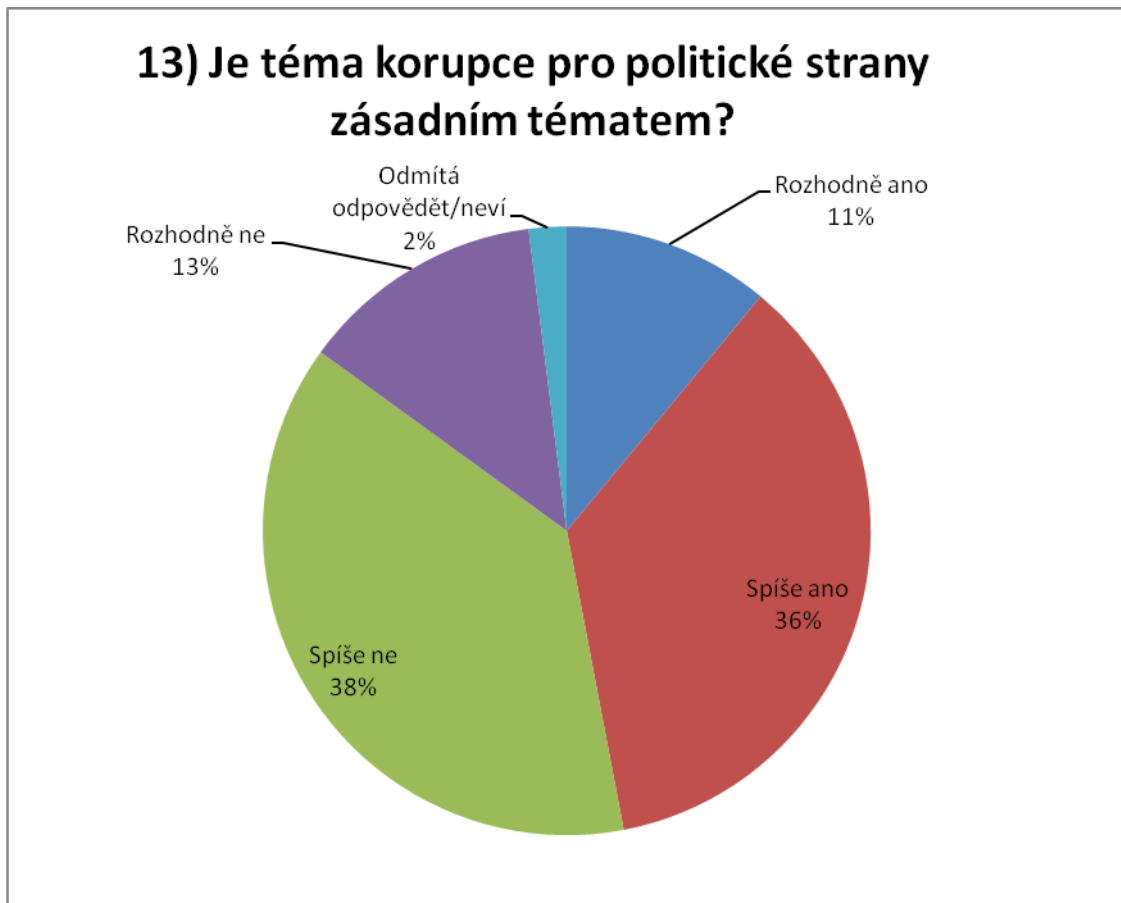
Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	0
Spíše ano	0
Spíše ne	1
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	2
Spíše ano	6
Spíše ne	7
Rozhodně ne	2
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	3
Spíše ano	11
Spíše ne	11
Rozhodně ne	4
Odmítá odpovědět/neví	1

Resumé:

Rozhodně ano	11%
Spíše ano	36%
Spíše ne	38%
Rozhodně ne	13%
Odmítá odpovědět/neví	2%

Obr. 13. Je téma korupce pro politické strany zásadním tématem?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.13 vyplývá, že 51% občanů se domnívá, že téma korupce není pro politické strany zásadním tématem.

Tab.16. Měly by, politické strany podílející se na vládě, spolupracovat s opozicí v boji proti korupci?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	4
Spíše ano	1
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	43
Spíše ano	11
Spíše ne	1
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	1

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	68
Spíše ano	18
Spíše ne	2
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	2

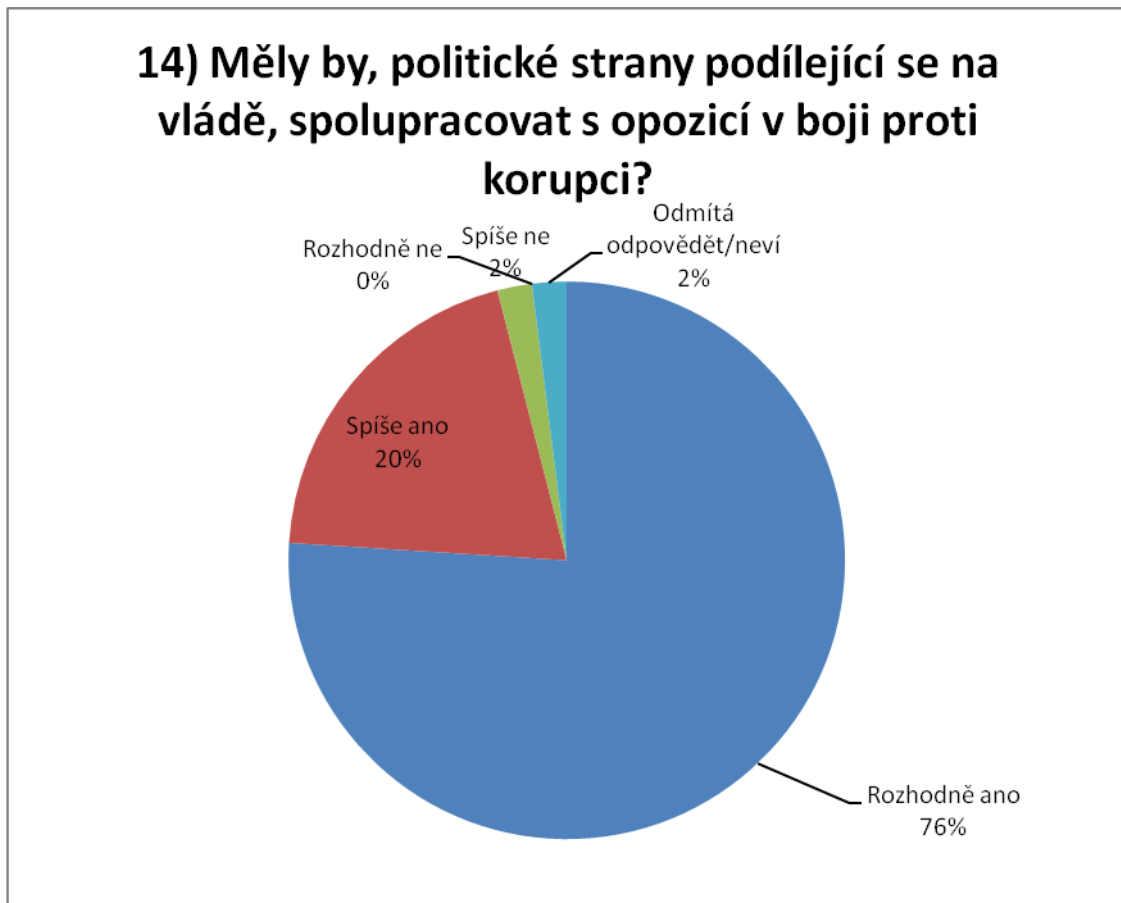
Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	1
Spíše ano	0
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	1

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	14
Spíše ano	4
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	23
Spíše ano	6
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	1

Resumé:

Rozhodně ano	76%
Spíše ano	20%
Spíše ne	2%
Rozhodně ne	0%
Odmítá odpovědět/neví	2%

Obr. 14. Měly by, politické strany podílející se na vládě, spolupracovat s opozicí v boji proti korupci?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.14 vyplývá, že 96% občanů se domnívá, že politické strany podílející se na vládě by měly spolupracovat s opozicí v boji proti korupci.

Tab. 17. Daří se nejvíce korupci tam, kde nefunguje aktivní občanská společnost?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	2
Spíše ano	2
Spíše ne	1
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	21
Spíše ano	22
Spíše ne	9
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	3

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	34
Spíše ano	36
Spíše ne	14
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	5

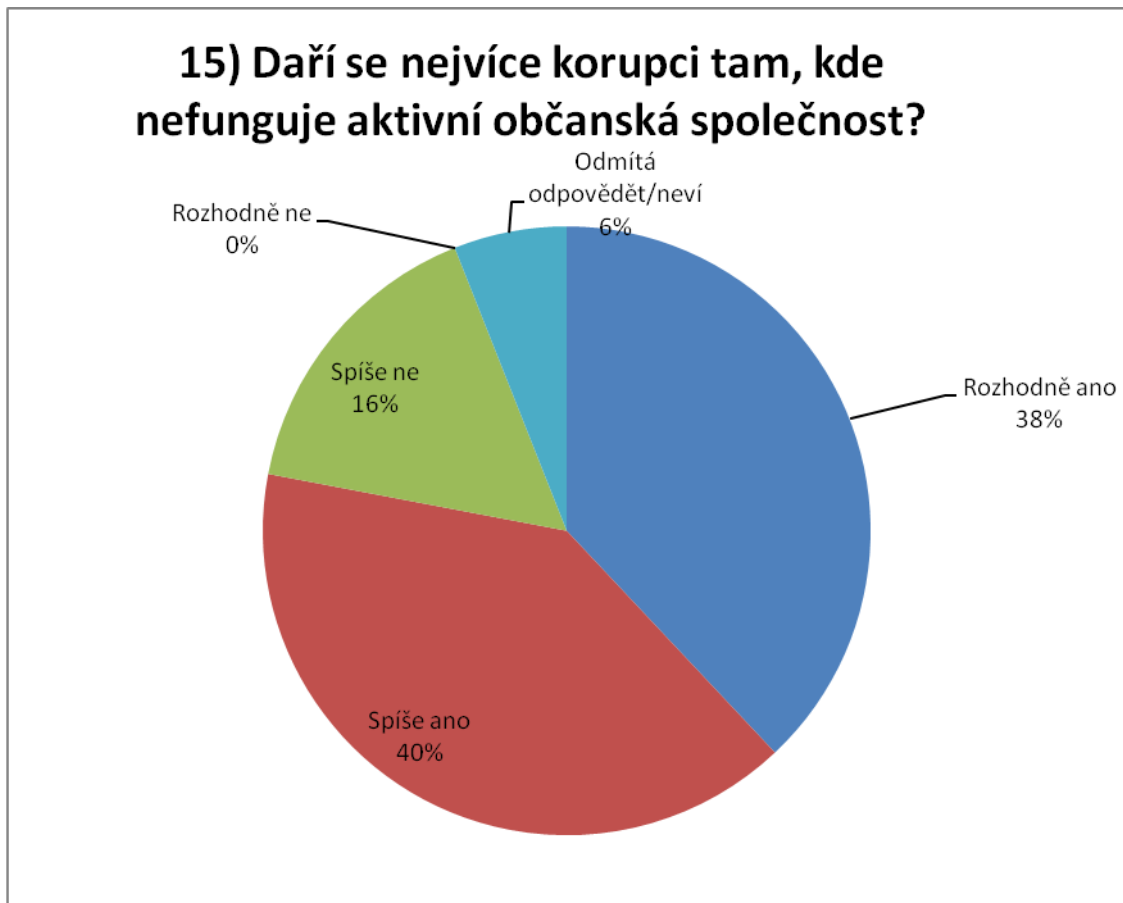
Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	0
Spíše ano	1
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	7
Spíše ano	7
Spíše ne	3
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	1

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	11
Spíše ano	12
Spíše ne	5
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	2

Resumé:

Rozhodně ano	38%
Spíše ano	40%
Spíše ne	16%
Rozhodně ne	0%
Odmítá odpovědět/neví	6%

Obr. 15. Daří se nejvíce korupci tam, kde nefunguje aktivní občanská společnost?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.15 vyplývá, že 78% občanů se domnívá, že korupci se nejvíce daří tam, kde nefunguje aktivní občanská společnost.

Tab.18. Může aktivizace občanské společnosti vyburcovat politiky k tomu, aby zatočili s korupcí ve vlastních stranách?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	1
Spíše ano	2
Spíše ne	1
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	15
Spíše ano	24
Spíše ne	12
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	4

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	24
Spíše ano	38
Spíše ne	20
Rozhodně ne	2
Odmítá odpovědět/neví	6

Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	0
Spíše ano	1
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	5
Spíše ano	8
Spíše ne	4
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	1

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	8
Spíše ano	13
Spíše ne	7
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	2

Resumé:

Rozhodně ano	27%
Spíše ano	42%
Spíše ne	22%
Rozhodně ne	2%
Odmítá odpovědět/neví	7%

Obr.16. Může aktivizace občanské společnosti vyburcovat politiky k tomu, aby zatočili s korupcí ve vlastních stranách?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.16 vyplývá, že 69% občanů se domnívá, že aktivizace občanské společnosti může vyburcovat politiky k tomu, aby zatočili s korupcí ve vlastních stranách.

Tab.19. Reflektují politici dostatečně přání občanů k intenzivnímu boji s korupcí?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	0
Spíše ano	0
Spíše ne	3
Rozhodně ne	2
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	0
Spíše ano	1
Spíše ne	39
Rozhodně ne	16
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	0
Spíše ano	2
Spíše ne	62
Rozhodně ne	26
Odmítá odpovědět/neví	0

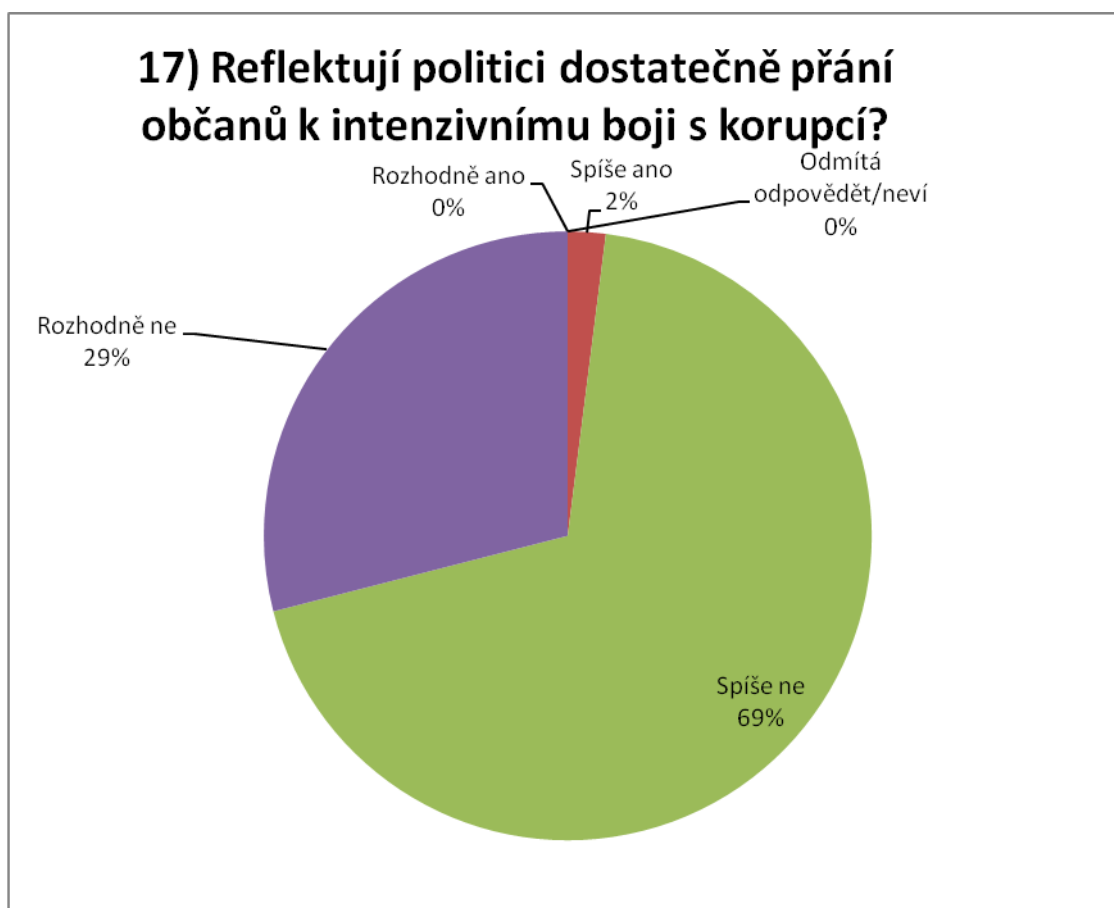
Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	0
Spíše ano	0
Spíše ne	1
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	0
Spíše ano	0
Spíše ne	12
Rozhodně ne	6
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	0
Spíše ano	0
Spíše ne	21
Rozhodně ne	9
Odmítá odpovědět/neví	0

Resumé:

Rozhodně ano	0%
Spíše ano	2%
Spíše ne	69%
Rozhodně ne	29%
Odmítá odpovědět/neví	0%

Obr.17. Reflektují politici dostatečně přání občanů k intenzivnímu boji s korupcí?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.17 vyplývá, že 98% občanů se domnívá, že politici dostatečně nereflektují přání občanů k intenzivnímu boji s korupcí.

Tab.20. Podporujete různé občanské iniciativy z řad podnikatelů, umělců a dalších osobností k výraznější kontrole politiků?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	1
Spíše ano	2
Spíše ne	2
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	7
Spíše ano	17
Spíše ne	17
Rozhodně ne	5
Odmítá odpovědět/neví	10

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	12
Spíše ano	27
Spíše ne	27
Rozhodně ne	8
Odmítá odpovědět/neví	16

Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	0
Spíše ano	1
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	2
Spíše ano	5
Spíše ne	5
Rozhodně ne	2
Odmítá odpovědět/neví	3

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	4
Spíše ano	9
Spíše ne	9
Rozhodně ne	3
Odmítá odpovědět/neví	5

Resumé:

Rozhodně ano	13%
Spíše ano	30%
Spíše ne	30%
Rozhodně ne	9%
Odmítá odpovědět/neví	18%

Obr. 18. Podporujete různé občanské iniciativy z řad podnikatelů, umělců a dalších osobností k výraznější kontrole politiků?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.18 vyplývá, že 43% občanů podporuje různé občanské iniciativy z řad podnikatelů, umělců a dalších osobností k výraznější kontrole politiků.

Tab.21. Souvisí, podle Vás, účinná vymahatelnost práva s nižší mírou korupce?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	2
Spíše ano	3
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	17
Spíše ano	26
Spíše ne	9
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	3

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	28
Spíše ano	42
Spíše ne	14
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	5

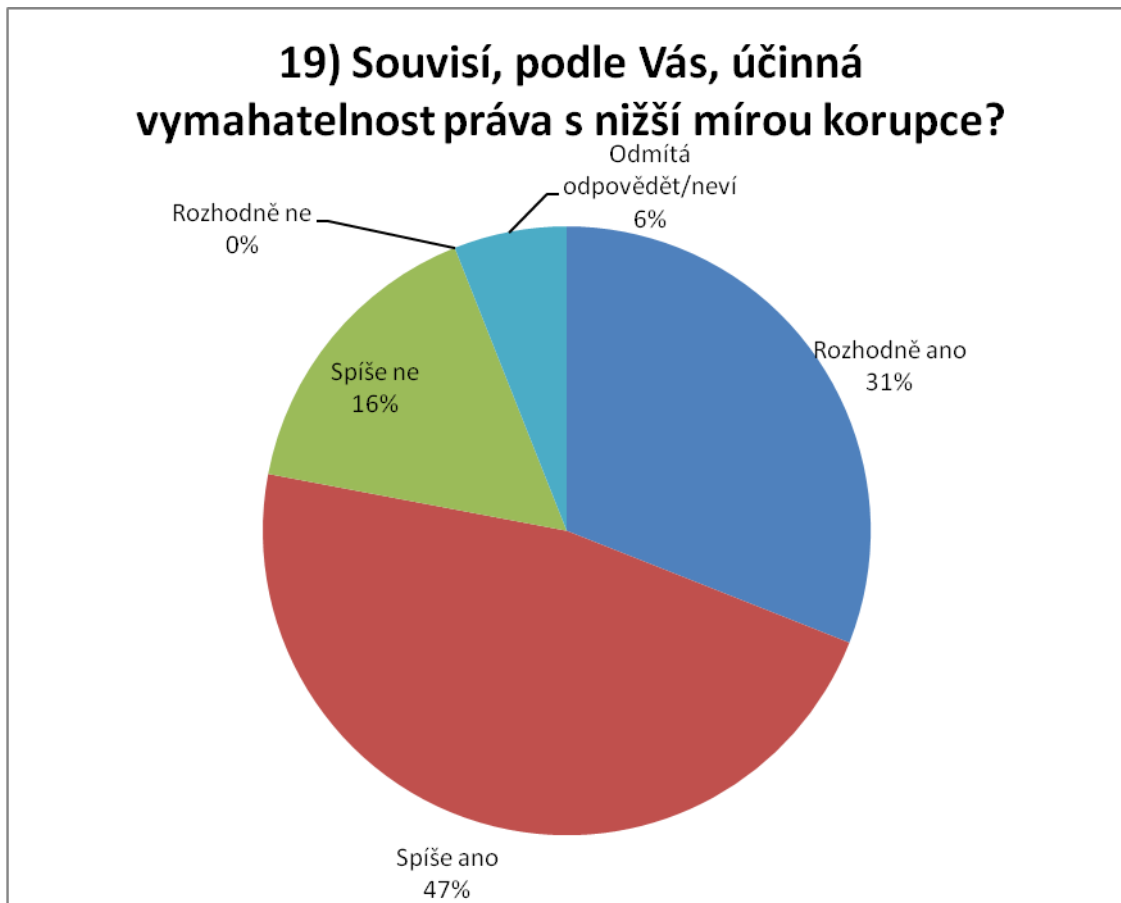
Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	0
Spíše ano	1
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	6
Spíše ano	8
Spíše ne	3
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	1

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	9
Spíše ano	14
Spíše ne	5
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	2

Resumé:

Rozhodně ano	31%
Spíše ano	47%
Spíše ne	16%
Rozhodně ne	0%
Odmítá odpovědět/neví	6%

Obr. 19. Souvisí, podle Vás, účinná vymahatelnost práva s nižší mírou korupce?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.19 vyplývá, že 78% občanů se domnívá, že účinná vymahatelnost práva souvisí s nižší mírou korupce.

Tab.22. Jsou, podle Vás, české soudy ve svých rozhodnutích zcela nezávislé na politické moci?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	0
Spíše ano	1
Spíše ne	3
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	1
Spíše ano	12
Spíše ne	25
Rozhodně ne	12
Odmítá odpovědět/neví	5

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	2
Spíše ano	20
Spíše ne	41
Rozhodně ne	20
Odmítá odpovědět/neví	8

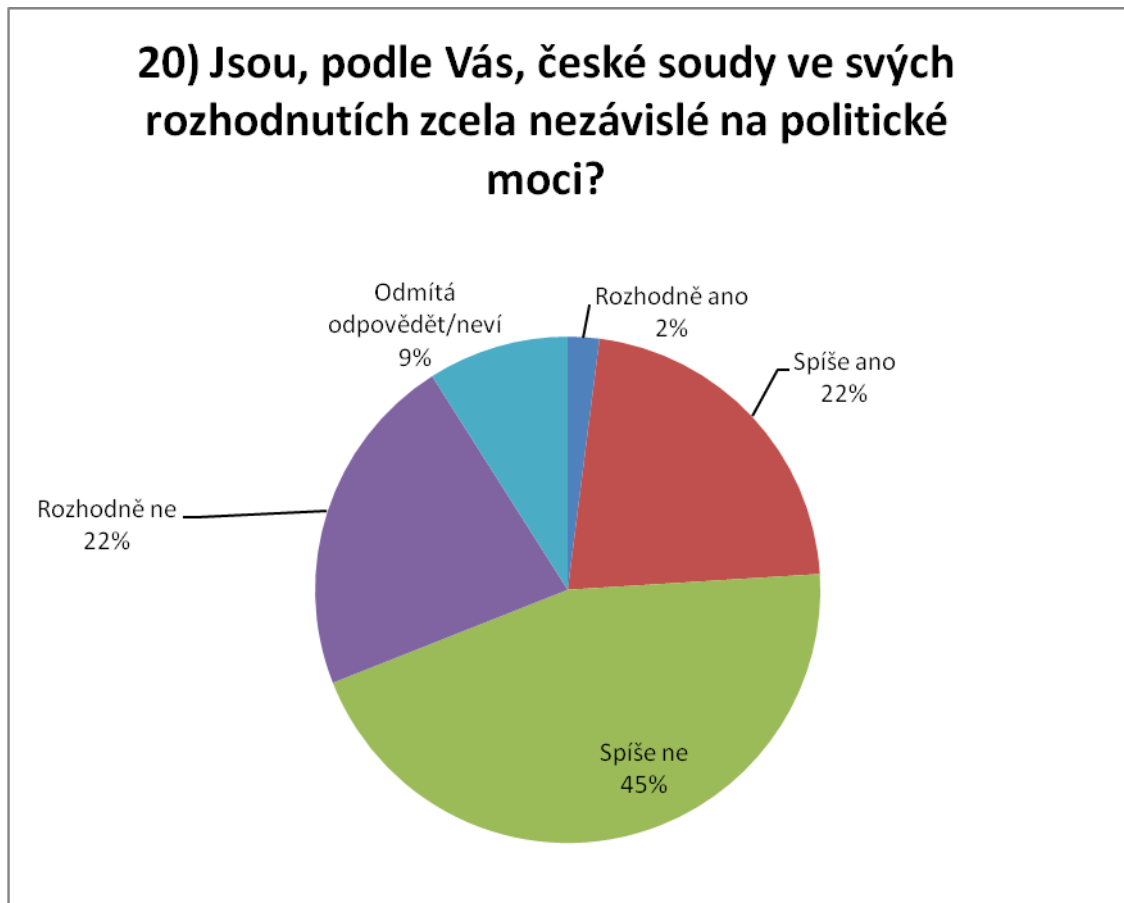
Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	0
Spíše ano	0
Spíše ne	1
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	0
Spíše ano	4
Spíše ne	8
Rozhodně ne	4
Odmítá odpovědět/neví	2

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	1
Spíše ano	7
Spíše ne	14
Rozhodně ne	7
Odmítá odpovědět/neví	3

Resumé:

Rozhodně ano	2%
Spíše ano	22%
Spíše ne	45%
Rozhodně ne	22%
Odmítá odpovědět/neví	9%

Obr.20. Jsou, podle Vás, české soudy ve svých rozhodnutích zcela nezávislé na politické moci?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.20 vyplývá, že 67% občanů se domnívá, že české soudy ve svých rozhodnutích nejsou zcela nezávislé na politické moci.

Tab. 23. Potírají, dle Vašeho názoru, české soudy dostatečně korupci?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	0
Spíše ano	1
Spíše ne	3
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	0
Spíše ano	6
Spíše ne	30
Rozhodně ne	15
Odmítá odpovědět/neví	5

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	0
Spíše ano	10
Spíše ne	48
Rozhodně ne	24
Odmítá odpovědět/neví	8

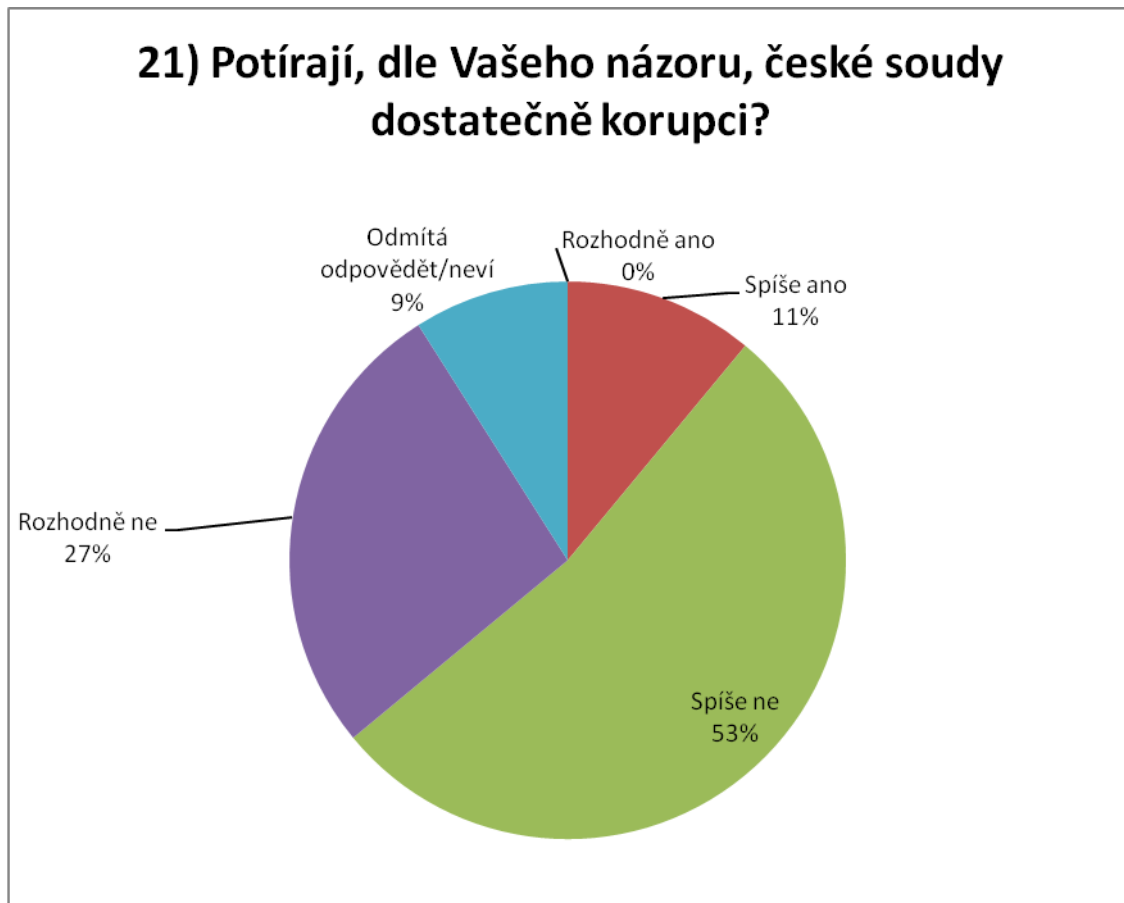
Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	0
Spíše ano	0
Spíše ne	1
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	0
Spíše ano	2
Spíše ne	10
Rozhodně ne	5
Odmítá odpovědět/neví	2

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	0
Spíše ano	3
Spíše ne	16
Rozhodně ne	8
Odmítá odpovědět/neví	3

Resumé:

Rozhodně ano	0%
Spíše ano	11%
Spíše ne	53%
Rozhodně ne	27%
Odmítá odpovědět/neví	9%

Obr.21. Potírají, dle Vašeho názoru, české soudy dostatečně korupci?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.21 vyplývá, že 80% občanů se domnívá, že české soudy potírají korupci nedostatečně.

Tab.24. Vyšetřuje, dle Vašeho názoru, česká policie důsledně případy korupce?

Bydlím ve městě, jsem vyučen	5
Rozhodně ano	0
Spíše ano	1
Spíše ne	3
Rozhodně ne	1
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím ve městě, jsem SŠ	56
Rozhodně ano	1
Spíše ano	14
Spíše ne	25
Rozhodně ne	12
Odmítá odpovědět/neví	4

Bydlím ve městě, jsem VŠ	90
Rozhodně ano	2
Spíše ano	23
Spíše ne	40
Rozhodně ne	20
Odmítá odpovědět/neví	6

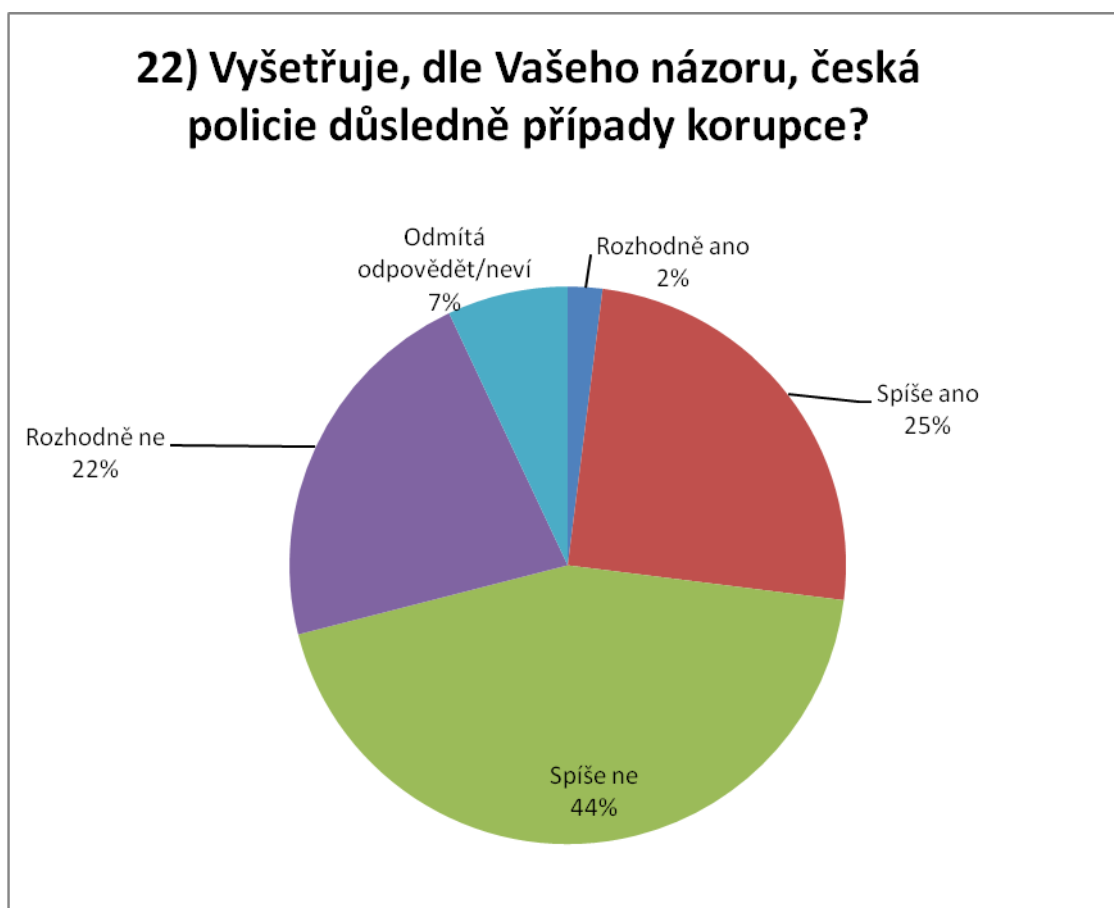
Bydlím na vesnici, jsem vyučen	1
Rozhodně ano	0
Spíše ano	0
Spíše ne	1
Rozhodně ne	0
Odmítá odpovědět/neví	0

Bydlím na vesnici, jsem SŠ	18
Rozhodně ano	0
Spíše ano	5
Spíše ne	8
Rozhodně ne	4
Odmítá odpovědět/neví	1

Bydlím na vesnici, jsem VŠ	30
Rozhodně ano	1
Spíše ano	8
Spíše ne	13
Rozhodně ne	7
Odmítá odpovědět/neví	2

Resumé:

Rozhodně ano	2%
Spíše ano	25%
Spíše ne	44%
Rozhodně ne	22%
Odmítá odpovědět/neví	7%

Obr.22. Vyšetřuje, dle Vašeho názoru, česká policie důsledně případy korupce?

Komentář:

Z odpovědí na otázku č.22 vyplývá, že 66% občanů se domnívá, že policie vyšetřuje nedůsledně případy korupce.

8.2 Vyhodnocení výzkumu

Výzkumu se zúčastnilo 200 respondentů, kteří byli rozčleněni dle místa bydliště a vzdělání. Z toho jich bylo 5, kteří byli vyučeni a bydleli ve městě, 56 středoškoláků bydlících ve městě, 90 vysokoškoláků bydlících ve městě, 1 vyučen, který bydlel na vesnici, 18 středoškoláků bydlících na vesnici a 30 vysokoškoláků bydlících na vesnici. Respondenti odpovídali na 22 otázek. Měli možnosti výběru - rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne a nechce odpovědět/neví. Tyto otázky byly vybírány podle hypotéz. Hypotézy byly rozpracovány v dotazníku, podle výše uvedených otázek, vždy po okruhu, ke kterému se daná hypotéza vztahovala, dále tabulkově a graficky zaznamenány. Z jednotlivých odpovědí vyplynulo, že byla shoda odpovědí v rámci vzdělání i bydliště, proto bylo vytvořeno resumé odpovědí, ke každé otázce byla vytvořena tabulka a graf.

Jednotlivé odpovědi byly posuzovány z hlediska hypotéz takto:

K H1: Mezi nejčastější důvody vzniku korupce je selhání občana z důvodu jeho společenského postavení – byly zkoumány odpovědi na otázky 1-5 z dotazníku.

Z odpovědí na otázku č.1 vyplývá, že 73% občanů se domnívá, že bohatší lidé jsou náchylnější k dávání úplatků. Z odpovědí na otázku č.2 vyplývá, že 74% občanů se domnívá, že sociálně slabí lidé jsou náchylnější k přijímání úplatků. Z odpovědí na otázku č.3 nevyplývá jasný názor občanů na vliv náboženského založení na přijímání nebo dávání úplatků. Z odpovědí na otázku č.4 vyplývá, že 91% občanů se domnívá, že nejvíce korupce je v politice. Z odpovědí na otázku č.5 vyplývá, že 93% občanů se domnívá, že nejvíce korupce je ve státní správě. **Hypotéza H1 byla verifikována.**

K H2: Čím nižší vzdělání, tím menší orientace v právním systému - byly zkoumány odpovědi na otázky 6-8 z dotazníku.

Z odpovědí na otázku č.6 vyplývá, že 51% občanů se domnívá, že by se mělo přestat používat pravidlo „Neznalost zákona neomlouvá.“ Z odpovědí na otázku č.7 vyplývá, že 63% občanů se domnívá, že by lidé bez SŠ měli povinně procházet kurzy základní finanční a právní gramotnosti. Z odpovědí na otázku č.8 vyplývá, že 73% občanů se domnívá, že nižší vzdělání je příčinou neznalosti osobních práv a tím pádem je s těmito lidmi více manipulováno. **Hypotéza H2 byla verifikována.**

K H3: V dominantních politických stranách je možnost vzniku korupce větší, než v procentuálně malých politických stranách - byly zkoumány odpovědi na otázky 9 a 13 z dotazníku.

Z odpovědi na otázku č.9 vyplývá, že 84% občanů se domnívá, že možnost vzniku korupce je ve větších politických stranách. Z odpovědi na otázku č.13 vyplývá, že 51% občanů se domnívá, že téma korupce není pro politické strany zásadním tématem. **Hypotéza H3 byla verifikována.**

K H4: V politických stranách podílejících se na vládě je možnost vzniku korupce větší, než v politických stranách, které jsou v opozici - byly zkoumány odpovědi na otázky 11,12,14 z dotazníku.

Z odpovědi na otázku č.11 vyplývá, že 66% občanů se domnívá, že v politických stranách podílejících se na vládě je možnost vzniku korupce větší než ve stranách, které jsou v opozici. Z odpovědi na otázku č.12 vyplývá, že 84% občanů se domnívá, že politické strany, které se v uplynulých letech podílely na vládě nedodržovaly protikorupční teze. Z odpovědi na otázku č.14 vyplývá, že 96% občanů se domnívá, že politické strany podílející se na vládě by měly spolupracovat s opozicí v boji proti korupci. **Hypotéza H4 byla verifikována.**

K H5: Korupci se nejlépe daří tam, kde nefunguje aktivní občanská společnost - byly zkoumány odpovědi na otázky 10,15,16,17,18 z dotazníku.

Z odpovědi na otázku č.10 vyplývá, že 57% občanů se domnívá, že velmi bohatý člověk může odolat pokušení korumpovat svými neomezenými finančními zdroji. Z odpovědi na otázku č.15 vyplývá, že 78% občanů se domnívá, že korupci se nejvíce daří tam, kde nefunguje aktivní občanská společnost. Z odpovědi na otázku č.16 vyplývá, že 69% občanů se domnívá, že aktivizace občanské společnosti může vyburcovat politiky k tomu, aby zatočili s korupcí ve vlastních stranách. Z odpovědi na otázku č.17 vyplývá, že 98% občanů se domnívá, že politici dostatečně nereflektují přání občanů k intenzivnímu boji s korupcí. Z odpovědi na otázku č.18 vyplývá, že 43% občanů podporuje různé občanské iniciativy z řad podnikatelů, umělců a dalších osobností k výraznější kontrole politiků. **Hypotéza H5 byla verifikována.**

K H6: Čím vyšší je vymahatelnost práva, tím nižší je možnost vzniku korupce - byly zkoumány odpovědi na otázky 19-22 z dotazníku.

Z odpovědí na otázku č.19 vyplývá, že 78% občanů se domnívá, že účinná vymahatelnost práva souvisí s nižší mírou korupce. Z odpovědí na otázku č.20 vyplývá, že 67% občanů se domnívá, že české soudy ve svých rozhodnutích nejsou zcela nezávislé na politické moci. Z odpovědí na otázku č.21 vyplývá, že 80% občanů se domnívá, že české soudy potírají korupci nedostatečně. Z odpovědí na otázku č.22 vyplývá, že 66% občanů se domnívá, že policie vyšetřuje nedůsledně případy korupce. **Hypotéza H5 byla verifikována.**

Na základě procentuálního a grafického zpracování byly potvrzeny všechny výše uvedené hypotézy.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo nalezení odpovědi na otázku, jak se česká veřejnost staví k tématu korupce a jejímu vlivu na politickou kulturu. Snahou autorky dokumentu byla specifikace postupů, jak lze ovlivnit politickou kulturu. Nalézt řešení a východiska, která by mohla být nápomocna při ovlivňování korupčního chování. Nahlédnout do problematiky korupce a jejího vlivu na politickou kulturu.

Korupce byla, je a bude součástí našich životů. Jde o jev, jenž je fakticky přítomen v naší politické kultuře (a nejen v naší..). V současné době, kdy o korupci slyšíme ze všech médií na každém kroku, je pouze na nás, jakou k ní zaujmeme pozici. Jedná se o morální životní postoj. Spolu s významným německým filozofem Immanuel Kantem bychom mohli hovořit o „kategorickém imperativu“. Jeho „hvězdné nebe nade mnou, mravní zákon ve mně“ je stále inspirující. Každý jednatel se musí ve svém svědomí postavit k otázkám etiky. Jestli hodlá být tím, komu se v rámci konzumního způsobu života nebude přičít zajištění osobního zisku na úkor zákonnosti, morálních zábran či protekcionismu. Nebo bude na zvýšení společenské kultury chování pouze verbálně poukazovat, bez toho, aniž by v tomto směru cokoliv aktivně udělal. Či se alespoň v rámci svých omezených možností bude snažit o zvýšení etiky a morální kultury mezi lidmi.

Z tohoto výzkumu jasně vyplynulo, že korupce má prokazatelný vliv na pokles politické kultury v zemi. Proto je zde tak výrazný propad důvěry ve státní a veřejné instituce obecně. Kvůli zkorumpovaným politikům lze vysledovat i propad důvěry v dříve stabilní politické strany (především v Občanskou demokratickou stranu). Tento problém je již tak vyhrocen, že vláda musela zřídit Vládní výbor pro koordinaci boje s korupcí. Bude nutné změnit vymahatelnost práva, aby nebylo možné zneužívat trestní zákoník.

Široce mediálně prezentovaný názor české veřejnosti na korupci se potvrdil nejen tímto dotazníkem, ale především mnoha jinými výzkumy, které byly provedeny na reprezentativních vzorcích napříč celou naší společností na toto téma. Například analýzy založené na subjektivním vnímání korupce, jako je organizací Transparency International každoročně sestavovaný index CPI, tedy index vnímání korupce. Podle tohoto měření zaujímá Česká republika v mezinárodním srovnání za rok 2012 až 54. místo.

Pakliže se nepodaří naši společnost přesměřovat od materialistického zaměření na sebe sama k vyšším hodnotám, jako je etika, mravní chování, dodržování morálních pravidel, tak se nemůžeme divit, že se v české politice budou nadále velmi často objevovat populisté nebo prospěcháři. Tedy lidé, jimž jde primárně o maximalizaci svého zisku, moci a vlivu, to vše na úkor politické kultury. Bohužel nám stále chybí formáty politiků jako byli Tomáš G. Masaryk či Václav Havel.

Korupci se nejlépe daří tam, kde dochází k výraznému přerozdělování majetku. Naopak, čím více je vymahatelné právo, tím méně musí lidé uplácet. Pokud lidé mají možnost vlastní osud vytvářet pouze vlastním poctivým přičiněním, potom klesá šance pro expanzi korupce. Veřejnost korupci chce potírat, zároveň by si měla uvědomovat, že nejsnazší omezení páchaní korupce je na každém z nás. Záleží na tom, jak se budeme chovat, jak budeme vychovávat své děti, jaký jim dáme příklad.

Tato problematika má velký potenciál v oboru speciální pedagogiky, jejímž úkolem je zejména prevence patologických jevů. Právě korupce je jedním z nich. Člověk je lépe začleněn do společnosti díky socializaci a sociálnímu učení, které přispívají k optimálnímu způsobu života. Jedinec je tak preventivně chráněn před vlivy prostředí a především korupčního prostředí. Díky studiu sociální pedagogiky se autorce podařilo změnit náhled na výběr dodavatelů zboží v Komerční bance a jejích dceřiných společnostech a více zahrnout do výběrových řízení firmy, které zaměstnávají handicapované občany a tím omezit korupci při výběru dodavatelů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Atlas transformace. *Politická kultura a role elit* [online] [cit. 2013-11-10]. Dostupné z <http://www.monumenttotransformation.org/atlas-transformace/html/p/politicka-kultura/politicka-kultura-a-role-elit-moralni-vudcovstvi.html>
- [2] Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR. *Názor na rozšířenost a míru korupce u veřejných činitelů a institucí* [online]. 5.-12.3.2012. [cit. 2013-02-02]. Dostupné z http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6798/f3/po120405.pdf.
- [3] Česko. Zákon č. 40/2009 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, s. 354-464. ISSN 1211-1244.
- [4] ČEŠKOVÁ, Jana. *Vliv médií při formování hodnotového žebříčku dospívajících*. Brno: Institut mezioborových studií, 2012. Bakalářská práce. UTB, Fakulta humanitních studií.
- [5] DANČÁK, Břetislav; HLOUŠEK, Vít; ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Korupce. Projevy a potírání v České republice a v Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 309 s. ISBN 80-210-4062-9.
- [6] DAVID, Vladislav; NETT, Alexander. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C.H.Beck, 2007, 345 s. ISBN 978-80-7179-562-9.
- [7] DOČEKALOVÁ, Pavla; Kamil ŠVEC a kol. *Úvod do politologie*. Praha: Grada Publishing, 2010, 263 s. ISBN 978-80-247-2940-4.
- [8] EDERSHEIM, Elizabeth Haas. *Management podle Druckera*. Praha: Management Press, 2008, 239 s. ISBN 978-80-7261-181-2.
- [9] Evropská komise: Eurobarometr. *Korupce na vzestupu?* [online]. 6.2.2012. [cit. 2013-02-02]. Dostupné z http://ec.europa.eu/ceskarepublika/news/120216_eurobarometr_cs.htm.
- [10] FRIČ, Pavol a kol. *Korupce na český způsob*. Praha: G plus G, 1999, 302 s. ISBN 80-86103-26-9.
- [11] HLUBINKOVÁ, Zuzana a kol. *Psychologie a sociologie ekonomického chování*. Praha: Grada, 2008, 280 s. ISBN 978-80-247-1593-3.

- [12] HOLMAN, Robert a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. Praha: C.H.Beck, 1999, 544 s. ISBN 80-7179-238-1.
- [13] CHMELÍK, Jan a kol. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha: Linde Praha, 2003, 222 s. ISBN 80-7201-434-X.
- [14] CHMELÍK, Jan; TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde Praha, 2003, 222 s. ISBN 978-80-7201-853-6.
- [15] Idnes: Václav Bělohradský. *Korupce jako filosofický problém* [online] 13.5.2011 [cit.2013-11-10]. Dostupné z <http://www.novinky.cz/kultura/salon/233163-vaclav-belohradsky-korupce-jako-filosoficky-problem.html>.
- [16] Institut pro politickou a ekonomickou kulturu: *Lobbismus versus korupce/ Záznam semináře, Emauzy, 9.12.2004* [online] [cit.2013-11-10]. Dostupné z http://www.ipek.cz/soubory/02_KOMPLET.html.
- [17] Institut pro politickou a ekonomickou kulturu: *Zdravá politická kultura*. [online] 9.12.2004 [cit.2013-11-10]. Dostupné z http://www.ipek.cz/soubory/02_KOMPLET.html.
- [18] IVK: *Je korupce vážným problémem dneška?* červenec-srpen 2013, [online časopis]. [cit.2013-12-03]. Dostupné z <http://media.klaus.cz/files/news2013-07-08.pdf>.
- [19] JIRÁK, Jan; KOPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003, 206 s. ISBN 978-80-7367-287-4.
- [20] KOHOUT, Pavel. *Boj proti korupci*. 1. upr. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky; Národní ekonomická rada vlády (NERV), 2011, 125 s. ISBN 978-80-7440-053-7
- [21] KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [22] KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie vděčnosti a nevděčnosti - kudy vede cesta k přátelství*. Praha: Grada, 2007, 120 s. ISBN 978-80-247-1838-5.
- [23] LACA, Slavomír. *Etické kontexty pedagogické profesie*. Brno: IMS, 2013, 2013, 182 s. ISBN 978-80-87182-35-2.
- [24] LACA, Slavomír; LACA, Peter. *Etika v kontexte sociálních věd*. Brno: IMS, 2013, 205 s. ISBN 978-8087182-33-8.

[25] MACHIAVELLI, Niccolo. *Rozpravy o prvních deseti knihách Tita Livia*, [online]. [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: <http://machiavelli.wz.cz/>.

[26] MAŘÍKOVÁ, Hana; KOSTELECKÝ, Tomáš; LEBEDA, Tomáš; ŠKODOVÁ, Markéta. *Jaká je naše společnost?* 1.vyd. Praha: SLON, 2010, 446 s. ISBN 978-80-7419-025-4.

[27] *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. [online] MŠMT: *Boj proti korupci*. [cit.2013-12-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/boj-proti-korupci>.

[28] MUHLPACHR, Pavel a kol. *Sociální pedagogika II*. Brno: Institut mezioborových studií, 2011, 252 s. Učební texty IMS Brno.

[29] NAKONEČNÝ, Milan. *Základy psychologie*. Praha: Academia, 1998, 864 s. ISBN 80-200-0689-3.

[30] NYE, Joseph S. *Corruption and Polical Development: A Cost-Benefits Analysis*, 1967 in Heidenheimer, A.J., Johnston, M., Levine 5: *Political Corruption : A Handbook* , New Brunswick, New Jersey, Transition Publishers 1990, s.963-983.

[31] Odbor pro koordinaci boje s korupcí [online] [cit.2031-12-03]. Dostupné z <http://www.korupce.cz/>.

[32] PETROVSKÝ, Karel. *Korupce po česku*. 1.vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2007, 193 s. ISBN 80-86861-94-5.

[33] POMAHAČ, Richard; VIDLÁKOVÁ, Olga. *Veřejná správa*. Praha: C.H.Beck, 2002, 278 s. ISBN 80-7179-748-0.

[34] PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012, 208 s. ISBN 978-80-247-3470-5.

[35] ROUDNÝ, Radim; Zilvar, Josef a kol. *Boj proti korupci ve veřejné správě*. 1 vyd. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2001, 143 s. ISBN 80-7194-314-2.

[36] ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie*. 3 vyd. Praha: Portál, 2012, 208 s. ISBN 978-80-262-0218-9.

[37] SKOVAJSA, Marek. *Politická kultura*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2006, 207 s. ISBN 80-246-1136-8.

[38] SMITH, Michael L. *Vnímání a realita korupce v České republice*. 1.vyd. Praha: Institut pro sociální a ekonomické analýzy, 2008, 115 s. ISBN 978-80-903316-4-8.

[39] ŠTIČKA, Michal. a kol. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě*. Praha: Transparency International, 2008, 212 s. ISBN 978-80-87123-04-1.

[40] ŠIMEČKA, Milan. *Obnovení pořádku*. Praha: Atlantis, 1990, 220 s. ISBN: 80-7108-002-0.

[41] Transparency International: *Transparentní procesy v politickém rozhodování*. Praha: Transparency International, 2006, 236 s. ISBN 80-903032-7-7.

[42] Transparency International: *Studie národní integrity*. Praha: Transparency International, 2011, 248 s. ISBN: 978-80-87123-17-1.

[43] Úřad vlády České republiky Sekce pro koordinaci boje s korupcí: *Analýza možností boje s korupcí v soukromé sféře*. [online] prosinec 2012 [cit.2013-12-03]. Dostupné z <http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-temata/ostatni/Analyza-moznosti-boje-s-korupci-v-soukrome-sfere.pdf>.

[44] VODIČKA, Karel; CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003, 352 s. ISBN 80-7178-718-3.

[45] VODIČKA, Karel; CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky*. 3.vyd. Praha: Portál, 2011, 486 s. ISBN 978-80-7367-893-7.

[46] Wikiquote: *Wikicitáty* [online]. ©2013 [cit. 2013-02-02]. Dostupné z <http://cs.wikiquote.org/wiki/Konfucius>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

CIA	Corruption Impact Assesment, hodnocení korupčních rizik
CVVM	Centrum pro výzkum veřejného mínění
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ODS	Občanská demokratická strana
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
ANO	Aliance nového občana
TOP09	Tradice, Odpovědnost, Prosperita
VV	Věci veřejné

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Jsou bohatší lidé náchylnější k dávání úplatků?.....	55
Obr. 2. Jsou sociálně slabí lidé náchylnější k přijímání úplatků?.....	57
Obr. 3. Má, podle Vašeho názoru, náboženské založení vliv na přijímání nebo dávání úplatků?.....	59
Obr. 4. Platí, podle Vašeho názoru, obecné přesvědčení, že nejvíce korupce je v politice?.....	61
Obr. 5. Platí, podle Vašeho názoru, obecné přesvědčení, že nejvíce korupce je ve státní správě?.....	63
Obr. 6. Mělo by se přestat používat pravidlo "Neznalost zákona neomlouvá"?.....	65
Obr. 7. Měli by lidé bez SŠ povinně procházet kurzy základů finanční a právní gramotnosti?.....	67
Obr. 8. Platí, podle Vašeho názoru, že nižší vzdělání je příčinou neznalosti osobních práv, a tím pádem je s těmito lidmi více manipulováno?.....	69
Obr. 9. Je možnost vzniku korupce větší ve velkých politických stranách?.....	71
Obr.10. Může, podle Vás, velmi bohatý člověk odolat pokušení korumpovat svými neomezenými finančními zdroji?.....	73
Obr. 11. Je v politických stranách podílejících se na vládě možnost vzniku korupce větší než ve stranách, které jsou v opozici?.....	75
Obr. 12. Dodržovaly politické strany, které se v uplynulých letech podílely na vládě, své protikorupční teze?.....	77
Obr. 13. Je téma korupce pro politické strany zásadním tématem?.....	79
Obr. 14. Měly by, politické strany podílející se na vládě, spolupracovat s opozicí v boji proti korupci?.....	81
Obr. 15. Daří se nejvíce korupci tam, kde nefunguje aktivní občanská společnost?.....	83
Obr. 16. Může aktivizace občanské společnosti vyburcovat politiky k tomu, aby zatočili s korupcí ve vlastních stranách?.....	85
Obr. 17. Reflektují politici dostatečně přání občanů k intenzivnímu boji s korupcí?.....	87

Obr. 18. Podporujete různé občanské iniciativy z řad podnikatelů, umělců a dalších osobností k výraznější kontrole politiků?.....	89
Obr. 19. Souvisí, podle Vás, účinná vymahatelnost práva s nižší mírou korupce?.....	91
Obr. 20. Jsou, podle Vás, české soudy ve svých rozhodnutích zcela nezávislé na politické moci?.....	93
Obr. 21. Potírají, dle Vašeho názoru, české soudy dostatečně korupci?.....	95
Obr. 22. Vyšetřuje, dle Vašeho názoru, česká policie důsledně případy korupce?.....	97

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Naléhavost zabývání se oblastmi veřejného života.....	33
Tab. 2. Rozdělení počtů případů podle jednotlivých paragrafů trestního zákona a trestního zákoníku v jednotlivých letech.....	52
Tab. 3. Jsou bohatší lidé náchylnější k dávání úplatků?.....	54
Tab. 4. Jsou sociálně slabí lidé náchylnější k přijímání úplatků?.....	56
Tab. 5. Má, podle Vašeho názoru, náboženské založení vliv na přijímání nebo dávání úplatků?.....	58
Tab. 6. Platí, podle Vašeho názoru, obecné přesvědčení, že nejvíce korupce je v politice?.....	60
Tab. 7. Platí, podle Vašeho názoru, obecné přesvědčení, že nejvíce korupce je ve státní správě?.....	62
Tab. 8. Mělo by se přestat používat pravidlo "Neznalost zákona neomlouvá"?.....	64
Tab. 9. Měli by lidé bez SŠ povinně procházet kurzy základů finanční a právní gramotnosti?.....	66
Tab. 10. Platí, podle Vašeho názoru, že nižší vzdělání je příčinou neznalosti osobních práv, a tím pádem je s těmito lidmi více manipulováno?.....	68
Tab. 11. Je možnost vzniku korupce větší ve velkých politických stranách?.....	70
Tab. 12. Může, podle Vás, velmi bohatý člověk odolat pokušení korumpovat svými neomezenými finančními zdroji?.....	72
Tab. 13. Je, v politických stranách podílejících se na vládě, možnost vzniku korupce větší než ve stranách, které jsou v opozici?.....	74
Tab. 14. Dodržovaly politické strany, které se v uplynulých letech podílely na vládě, své protikorupční teze?.....	76
Tab. 15. Je téma korupce pro politické strany zásadním tématem?.....	78
Tab. 16. Měly by, politické strany podílející se na vládě, spolupracovat s opozicí v boji proti korupci?.....	80
Tab. 17. Daří se nejvíce korupci tam, kde nefunguje aktivní občanská společnost?.....	82

Tab. 18. Může aktivizace občanské společnosti vyburcovat politiky k tomu, aby zatočili s korupcí ve vlastních stranách?.....	84
Tab. 19. Reflektují politici dostatečně přání občanů k intenzivnímu boji s korupcí?.....	86
Tab. 20. Podporujete různé občanské iniciativy z řad podnikatelů, umělců a dalších osobností k výraznější kontrole politiků?.....	88
Tab. 21. Souvisí, podle Vás, účinná vymahatelnost práva s nižší mírou korupce?.....	90
Tab. 22. Jsou, podle Vás, české soudy ve svých rozhodnutích zcela nezávislé na politické moci?.....	92
Tab. 23. Potírají, dle Vašeho názoru, české soudy dostatečně korupci?.....	94
Tab. 24. Vyšetřuje, dle Vašeho názoru, česká policie důsledně případy korupce?.....	96

SEZNAM PŘÍLOH

P I DOTAZNÍK

P II Zákon č.40/2009 Sb., § § 248-334

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 248 – Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 329 – Zneužití pravomoci úřední osoby

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 331 – Přijetí úplatku

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 332 – Podplacení

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 333 – Nepřímé úplatkářství

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 334 – Společné ustanovení

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK K DP

Dobrý den,

V rámci diplomové práce na téma **Korupce a její vliv na politickou kulturu**, bych Vás ráda požádala o vyplnění níže uvedeného dotazníku. Dotazník bude sloužit ke kvantitativnímu výzkumu na toto téma.

Děkuji

Jana Češková

Varianty odpovědí				
1	2	3	4	5
Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Odmítá odpovědět/Neví

Prosím, označte křížkem variantu, která se vás týká:

Vzdělání	vyučen
	SŠ
	VŠ

Bydlím	na vesnici
	ve městě

	1	2	3	4	5
1) Jsou bohatší lidé náchylnější k dávání úplatků?					
2) Jsou sociálně slabí lidé náchylnější k přijímání úplatků?					
3) Má, podle Vašeho názoru, náboženské založení vliv na přijímání nebo dávání úplatků?					
4) Platí, podle Vašeho názoru, obecné přesvědčení, že nejvíce korupce je v politice?					
5) Platí, podle Vašeho názoru, obecné přesvědčení, že nejvíce korupce je ve státní správě?					
6) Mělo by se přestat používat pravidlo "Neznalost zákona neomlouvá"?					

7) Měli by lidé bez SŠ povinně procházet kurzy základů finanční a právní gramotnosti?					
8) Platí, podle Vašeho názoru, že nižší vzdělání je příčinou neznalosti osobních práv a tím pádem je s těmito lidmi více manipulováno?					
9) Je možnost vzniku korupce větší ve velkých politických stranách?					
10) Může, podle Vás, velmi bohatý člověk odolat pokušení korumpovat svými neomezenými finančními zdroji?					
11) Je, v politických stranách podílejících se na vládě, možnost vzniku korupce větší než ve stranách, které jsou v opozici?					
12) Dodržovaly politické strany, které se v uplynulých letech podílely na vládě, své protikorupční teze?					
13) Je téma korupce pro politické strany zásadním tématem?					
14) Měly by, politické strany podílející se na vládě, spolupracovat s opozicí v boji proti korupci?					
15) Daří se nejvíce korupci tam, kde nefunguje aktivní občanská společnost?					
16) Může aktivizace občanské společnosti vyburcovat politiky k tomu, aby zatočili s korupcí ve vlastních stranách?					
17) Reflektují politici dostatečně přání občanů k intenzivnímu boji s korupcí?					
18) Podporujete různé občanské iniciativy z řad podnikatelů, umělců a dalších osobností k výraznější kontrole politiků?					
19) Souvisí, podle Vás, účinná vymahatelnost práva s nižší mírou korupce?					
20) Jsou, podle Vás, české soudy ve svých rozhodnutích zcela nezávislé na politické moci?					
21) Potírají, dle Vašeho názoru, české soudy dostatečně korupci?					
22) Vyšetřuje, dle Vašeho názoru, česká policie důsledně případy korupce?					

PŘÍHOHA P II: ZÁKON Č.40/2009 SB., § § 248-334

§ 248

Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže

(1) Kdo poruší jiný právní předpis o nekalé soutěži tím, že se při účasti v hospodářské soutěži dopustí

a) klamavé reklamy,

b) klamavého označování zboží a služeb,

c) vyvolávání nebezpečí záměny,

d) parazitování na pověsti podniku, výrobků či služeb

jiného soutěžitele,

e) podplácení,

f) zlehčování,

g) srovnávací reklamy,

h) porušování obchodního tajemství, nebo

i) ohrožování zdraví spotřebitelů a životního prostředí, a způsobí tím ve větším rozsahu újmu jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům nebo opatří tím sobě nebo jinému ve větším rozsahu neoprávněné výhody, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Stejně bude potrestán, kdo v rozporu s jiným právním předpisem na ochranu hospodářské soutěže se svým konkurentem uzavře dohodu o určení ceny, dohodu o rozdělení trhu nebo jinou dohodu narušující hospodářskou soutěž, kdo v rozporu s jiným právním předpisem o veřejných zakázkách poruší závažným způsobem závazná pravidla zadávacího řízení, nebo kdo v rozporu s jiným právním předpisem upravujícím činnost bank a jiných právnických osob oprávněných k provozování finanční činnosti, obchodování s investičními nástroji, kolektivního investování, penzijního připojištění a pojišťovnictví, poruší závažným způsobem závazná pravidla obezřetného podnikání, obhospodařování majetku, odborné péče nebo zákaz vykonávat zákonem nebo úředním rozhodnutím určené úkony, služby nebo jiné činnosti, a způsobí tím ve větším rozsahu

újmu jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům, zadavateli nebo jinému dodavateli nebo opatří tím sobě nebo jinému ve větším rozsahu neoprávněné výhody.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin opětovně,

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo

d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu,

b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo

c) způsobí-li takovým činem jinému úpadek.

§ 329

Zneužití pravomoci úřední osoby

(1) Úřední osoba, která v úmyslu způsobit jinému škodu nebo jinou závažnou újmu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch

a) vykonává svou pravomoc způsobem odporujícím jinému právnímu předpisu,

b) překročí svou pravomoc, nebo

c) nesplní povinnost vyplývající z její pravomoci, bude potrestána odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán,

a) opatří-li činem uvedeným v odstavci 1 sobě nebo jinému značný prospěch,

b) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,

c) způsobí-li takovým činem vážnou poruchu v činnosti orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jiného orgánu veřejné moci,

d) způsobí-li takovým činem vážnou poruchu v činnosti právnické nebo fyzické osoby, která je podnikatelem,

e) spáchá-li takový čin zneužívaje bezbrannosti, závislosti, tísně, rozumové slabosti nebo nezkušenosti jiného, nebo

f) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) opatří-li činem uvedeným v odstavci 1 sobě nebo jinému prospěch velkého rozsahu, nebo

b) způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu.

(4) Příprava je trestná.

§ 331

Přijetí úplatku

(1) Kdo sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek, nebo kdo sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Kdo za okolností uvedených v odstavci 1 úplatek žádá, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch, nebo

b) spáchá-li takový čin jako úřední osoba.

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin jako úřední osoba v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch.

§ 332

Podplacení

(1) Kdo jinému nebo pro jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek, nebo kdo jinému nebo pro jiného v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až šest let, pro- padnutím majetku nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch nebo způsobit jinému značnou škodu anebo jiný zvlášť závažný následek, nebo

b) spáchá-li takový čin vůči úřední osobě.

§ 333

Nepřímé úplatkářství

(1) Kdo žádá nebo přijme úplatek za to, že bude svým vlivem nebo prostřednictvím jiného působit na výkon pravomoci úřední osoby, nebo za to, že tak již učinil, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

(2) Kdo z důvodu uvedeného v odstavci 1 jinému poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

§ 334

Společné ustanovení

(1) Úplatkem se rozumí neoprávněná výhoda spočívající v přímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění, které se dostává nebo má dostat uplácené osobě nebo s jejím souhlasem jiné osobě, a na kterou není nárok.

(2) Úřední osobou podle § 331 až 333 se vedle osoby uvedené v § 127 rozumí též jakákoliv osoba

a) zastávající funkci v zákonodárném orgánu, soudním orgánu nebo v jiném orgánu veřejné moci cizího státu,

- b) zastávající funkci nebo zaměstnaná nebo pracující v mezinárodním soudním orgánu,
 - c) zastávající funkci nebo zaměstnaná nebo pracující v mezinárodní nebo nadnárodní organizaci vytvořené státy nebo jinými subjekty mezinárodního práva veřejného nebo v jejím orgánu nebo instituci, nebo
 - d) zastávající funkci v podnikající právnické osobě, v níž má rozhodující vliv Česká republika nebo cizí stát, pokud je s výkonem takové funkce, zaměstnání nebo práce spojena pravomoc při obstarávání věcí obecného zájmu a trestný čin byl spáchán v souvislosti s touto pravomocí.
- (3) Za obstarávání věcí obecného zájmu se považuje též zachování povinnosti uložené právním předpisem nebo smluvně převzaté, jejímž účelem je zajistit, aby v obchodních vztazích nedocházelo k poškozování nebo bezdůvodnému zvýhodňování účastníků těchto vztahů nebo osob, které jejich jménem jednají.